FORBRUKERRÅDET

GHOST IN THE MACHINE

Forbrukerutfordringer ved generativ kunstig intelligens

JUNI 2023

INNHOLDSFORTEGNELSE

Dette er en oversettelse av rapporten «Ghost in the machine – Addressing the consumer harms of generative AI». Oversettelsen er utført av NTB Akitekst. Orginalversjonen finnes på www.forbrukerradet.no/ai

Ghost in the machine – Forbrukerutfordringer ved generative kunstig intelligens

Forbrukerrådet, 2023
www.forbrukerradet.no/ai

Design: Von Kommunikasjon

FORBRUKERRÅDET

Sammendrag

Antallet tjenester som bruker generativ kunstig intelligens (generativ KI), og som er rettet mot forbrukere, har nylig eksplodert. Disse tjenestene kan brukes til å generere syntetisk tekst, bilder, lyd eller video som likner på innhold som er skapt av mennesker. Etter hvert som generative KI-systemer blir integrert i populære plattformer og verktøy, kommer teknologien bare til å bli brukt mer og mer. Samtidig har en rekke nye utfordringer skapt debatt om hvordan vi kan sikre at bruken av generativ KI er trygg, pålitelig og rettferdig.

Denne rapporten er et bidrag til denne debatten. Målet vårt er å gi beslutningstakere, lovgivere, tilsynsmyndighetene og andre et solid utgangspunkt for å sikre at bruken av generativ KI ikke går på bekostning av forbruker- og menneskerettigheter. Vi kan ikke vite sikkert hvordan teknologien vil utvikle seg, men vi mener at den teknologiske utviklingen må skje på samfunnets premisser. Vi presenterer derfor en rekke overordnede prinsipper som kan bidra til å definere hvordan generative KI-systemer kan utvikles og brukes på en måte som setter forbruker- og menneskerettigheter i sentrum.

Vi oppfordrer også på det sterkeste regjeringer, tilsynsmyndigheter og beslutningstakere til å være i forkant og bruke eksisterende lover og rammeverk for å bekjempe skadevirkningene vi allerede ser i dag som følge av automatiserte systemer. Nye rammeverk og sikkerhetstiltak bør utvikles parallelt, men forbrukerne og samfunnet kan ikke vente i årevis mens teknologiene rulles ut uten gode nok sikkerhets- og kontrollmekanismer.

Det første kapittelet i denne rapporten forklarer hva generativ KI er, og hvordan det brukes. Kapittelet inneholder også flere eksempler og illustrasjoner.

I det andre kapittelet oppsummerer vi ulike nåværende og kommende utfordringer, risikoer og skadevirkninger ved generativ KI. Blant annet er det utfordringer knyttet til

- makt, gjennomsiktighet og ansvar
- generering av uriktige eller misvisende data
- teknologien som et verktøy til å manipulere eller villede forbrukere
- partiskhet, fordommer og diskriminering
- personvern og personlig integritet
- sårbarheter og sikkerhet
- automatisering av oppgaver som mennesker gjør i dag
- klima og miljø
- utnyttelse av arbeidskraft

Det tredje kapittelet inneholder en oversikt over de ulike eksisterende og kommende lovene og forskriftene som kan gjelde utvikling, distribuering og bruk av generative KI-systemer. Dette dreier seg for det meste om EU-lovgivning, men vi nevner også noen pågående prosesser i USA.

Det siste kapittelet inneholder mange anbefalinger om hvordan man bør håndtere de problematiske sidene ved generativ KI. Blant annet handler det om

- håndheve eksisterende lover og forskrifter
- sikre at tilsynsmyndighetene har nok ressurser
- styrke forbrukerrettighetene
- sørge for god politikk
- vedta nye lover og forskrifter
- stille krav til utviklere og distributører av generative KI-systemer

1. INNLEDNING

Tjenester som tilbyr kunstig intelligens til forbrukere, har eksistert i ulike former i flere tiår. De brukes til å gi personlig tilpassing i sosiale medier, filtrere e-post, anbefale innhold på strømmetjenester, oversette tekst og mye mer. Noen av disse brukes med gode hensikter og på en diskré måte, og de fleste forbrukerne innser aldri at de samhandler med en kunstig intelligens.

En ny bølge av kunstig intelligens rettet mot forbrukere nærmer seg raskt, og den ledes av massedistribusjon og den stadig mer omfattende bruken av generativ kunstig intelligens (generativ KI). Generativ KI er en kategori av kunstig intelligens som kan generere syntetisk innhold som tekst, bilder, lyd eller video. Dette innholdet er ofte til forveksling likt innhold skapt av mennesker. Slik kunstig intelligens kan endre mange av grensesnittene og innholdet forbrukerne møter i dag.

I november 2022 ble en prototype av chatroboten ChatGPT sluppet for publikum. Prototypen fikk raskt oppmerksomhet over hele verden, og den ble den raskest voksende digitale tjenesten gjennom tidene innen en måned etter utgivelsen.1 I månedene som fulgte, ble andre tjenester for å generere tekst, bilder, lyd og video raskt distribuert og videreutviklet. Dette utløste et slags kappløp om generative KI-systemer. Forbrukerne fikk tilgang til disse systemene direkte i nettleserne, og selskapene begynte å bygge de inn i programvare og tjenester.

Denne plutselige og omfattende distribusjonen og bruken av generative KI-systemer førte til offentlig debatt om potensialet og farene ved teknologien. Debatten har gått fra hvordan generativ KI kan brukes til å arbeide mer effektivt og mer kreativt, til hvordan den kan brukes til å spre desinformasjon, manipulere enkeltpersoner og samfunnet, erstatte jobber og undergrave opphavsretten til kunstnere.

Diskusjonen om hvordan vi skal kontrollere eller regulere disse systemene, pågår fortsatt, og over hele verden prøver beslutningstakere, å få oversikt over potensialet og utfordringene ved generativ KI. Denne rapporten er et bidrag i denne debatten. Vi ønsker å presentere en analyse av de mest presserende problemene fra forbrukernes synspunkt sammen med en rekke mulige løsninger og måter å fortsette på fra både et juridisk, etisk og politisk ståsted. Vi skal ikke påstå at vi har svarene på alle spørsmålene som generativ KI gir opphav til, men vi tror at mange av de nye eller kjente problemene kan løses gjennom en kombinasjon av regulering, håndhevelse og konkrete retningslinjer som kan styre teknologien i en forbruker- og menneskevennlig retning.

Utviklingen av generativ KI går i en forrykende fart. Beskrivelsene i denne rapporten må derfor ses som et øyeblikksbilde av en framvoksende teknologi. Rapporten ble skrevet mellom februar og mai 2023, og den inneholder ingen ny informasjon fra artikler som er publisert etter 1. juni.

Forbrukerrådet er en offentlig finansiert, uavhengig forbrukerorganisasjon som representerer forbrukernes interesser. Denne rapporten er skrevet med bidrag fra BEUC, Miika Blinn fra VZBV, Kris Shrishak fra Irish Council for Civil Liberties, Daniel Leufer fra Access Now, Jon Worth, Marija Slavkovik og Anja Salzmann fra Universitetet i Bergen.

1.1 En oversikt over generativ kunstig intelligens

Generativ KI er et samlebegrep for algoritmiske modeller som er trent opp til å generere nye data, for eksempel tekst, bilder og lyd. Disse modellene er avhengige av forskjellige typer inndata, men de generelle prinsippene bak hvordan de trenes opp, er like. Framveksten av avansert generativ KI har blitt mulig som følge av den enorme mengden innhold som er tilgjengelig på internett, kombinert med framskritt innen maskinlæring og datakraft.

Generative KI-modeller fungerer ved å analysere store mengder informasjon slik at modellen kan forutsi og generere det neste ordet i en setning, en del av et bilde osv. Dette gjøres ved å oppdage mønstre og sammenhenger i treningsdataene, og dette gjør at KI-modellen lærer seg å gjenta liknende mønstre for å generere syntetisk innhold, for eksempel tekst, musikk eller video. Denne prosessen kan også beskrives som en kompleks rekombinasjon av innhold fra data-

ene som systemet ble trent opp på – treningsdataene. Generative KI-modeller er med andre ord prediktive modeller («forutsigelsesmodeller») som er trent opp til å se sammenhengene mellom dataene i eksisterende innhold for å generere syntetisk innhold.

Innholdet genereres på bakgrunn av sannsynligheter og tilfeldigheter basert på bestemte inndata (eller forespørsler – prompts), som vanligvis er skrevet av et menneske. Utdataene (eller resultatet – det som KI-modellen genererer) vil derfor trolig være forskjellige for hver person som bruker KI-en, og resultatet kan likne på mønstrene i treningsdataene eller framstå som noe helt nytt.

1.1.1 EKSEMPLER PÅ GENERATIVE KI-MODELLER

Det finnes ulike typer generative KI-modeller, inkludert store språkmodeller (LLM-er – Large Language Models), som kan svare på tekst ved å generere ny tekst, og multimodale modeller, som kan generere mer enn én type utdata eller svare på mer enn én type inndata, for eksempel chatroboter som også kan generere bilder når de blir bedt om det. Nedenfor følger en kort introduksjon av de mest populære generative KI-modellene på markedet i dag, med noen relevante eksempler på hva de kan generere.

1.1.1.1 Tekstgeneratorer

Tekstgeneratorer er en type generativ KI som kan generere tekst basert på prediktiv analyse. De er bygget på store språkmodeller.[2] Disse modellene er vanligvis trent opp på enorme mengder tekst som er hentet fra internett, inkludert bøker, forumer, nettaviser, sosiale medier osv. Tekstgeneratorer kan blant annet brukes til å skrive essayer, til å kode, til å svare brukerne av chatroboter og til å utvide funksjonaliteten i søkemotorer. I mange tilfeller brukes tekstgeneratorer til å generere tekst som ser ut til å være skrevet av et menneske, for eksempel tekst i et førstepersonsperspektiv, inkludert bruk av emojier, eller tekst som gir uttrykk for menneskelige følelser. Noen tekstgeneratorer er multimodale og kan generere tekst basert på bilder som inndata.

Selv om tekstgeneratorer har eksistert i en eller annen form i mange år, for eksempel som prediksjonsunksjonen når man skriver tekstmeldinger, skjøt diskusjonen rundt teknologien fart høsten 2022 da ChatGPT ble sluppet for allmennheten. ChatGPT eies og drives av selskapet OpenAI (som også eier DALL-E, se nedenfor). ChatGPT3 er tilgjengelig på nettet for alle som oppretter en gratis konto, mens den kraftigere ChatGPT4 er tilgjengelig mot en månedlig abonnementsavgift.[3]

I januar 2023 annonserte Microsoft at de investerte stort i ChatGPT, og de lanserte nye funksjoner drevet av teknologien i søkemotoren Bing.[4] Microsoft har annonsert at de ønsker å integrere ChatGPT i de andre tjenestene sine, inkludert Microsoft Office-programpakken. For eksempel skal den automatisk ta notater under møter i Microsoft Teams.[5]

Google har også utviklet en stor språkmodell som kan generere tekst, kalt LaMDA. I kjølvannet av Microsofts investering i ChatGPT rullet Google ut liknende funksjoner i sin egen søkemotor med en tekstgenerator

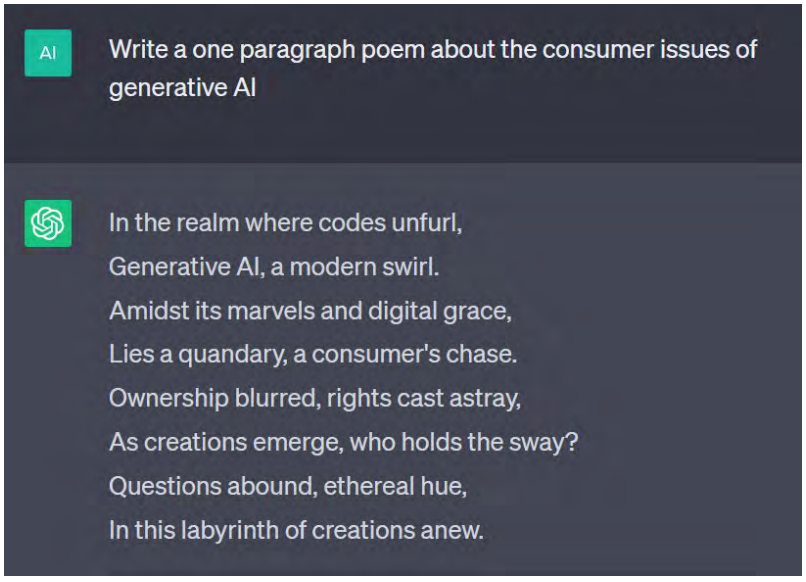

Et dikt om problemstillingene ved generativ KI som forbrukerne står overfor, av ChatGPT.

2 Store språkmodeller (LLM-er) er avanserte KI-modeller som er laget slik at de skal kunne generere tekst som likner på menneskelig språk. De er normalt trent opp på store mengder tekst slik at har «lært» mønstrene og grammatikken i språket. Store språkmodeller kan brukes til oppgaver som maskinoversettelse, sinnelagsanalyse (sentiment analysis), interaksjon mellom mennesker og maskiner, korrekturlesing og mye annet.

kalt Bard.[6] Google planlegger også å introdusere ulike KI-drevne funksjoner som å lage utkast til og oppsummeringer av e-post og idémyldringer og skriving av dokumenter i Workspace-tjenestene.[7]

Meta har utviklet språkmodellen Galactica, som er trent opp på vitenskapelige artikler og materiale. Denne er ment å «lagre, kombinere og resonnere om vitenskapelig kunnskap». Modellen ble sluppet som en demoversjon for allmennheten i november 2022, men den ble raskt fjernet igjen fordi den genererte tekst som var partisk og inneholdt flere feil og fordommer.[8] I februar 2023 ga Meta ut en annen stor språkmodell, kalt LLaMa. LLaMa er basert på åpen kildekode som forskere opprinnelig kunne søke for å få tilgang til. I mars 2023 ble kildekoden lekket på et åpent forum, noe som betyr at alle med en relativt kraftig datamaskin kan laste ned, bruke og tilpasse modellen.[9]

Det finnes også flere store språkmodeller med åpen kildekode som utvikles og oppdateres av mindre aktører. For eksempel er tekstgeneratoren BLOOM tilgjengelig gjennom selskapet Hugging Face,[10] og StabilityAI har gitt ut åpne modeller under navnet StableLM.[11]

1.1.1.2 *Bildegeneratorer*

Generative KI-modeller som er trent opp til å generere bilder, kalles gjerne for bildegeneratorer. De kan lage bilder basert på inndata som tekst («tekst til bilde») eller fra andre bilder («bilde til bilde»). Bildegeneratorene har analysert store mengder bilder, for eksempel fotografier, malerier, osv., som ofte hentes fra ulike kilder på internett. Ved å trene algoritmen på disse dataene, kan modellen generere bilder av forskjellige gjenstander («en stol», «et tog») og mennesker («en ung kvinne», «Jerry Seinfeld») og i forskjellige stiler («impresjonisme», «i stilen til Edward Munch»). De mest brukte bildegeneratorene per juni 2023 er *Midjourney*[12], *DALL-E*[13] og *Stable Diffusion*[14].

Midjourney er tilgjengelig via chattetjenesten Discord. Det er mulig å gå inn på den offisielle Discord-serveren til Midjourney og be Midjourney-roboten om å «forestille seg» et bilde basert på en forespørsel. For eksempel kan man skrive «*/imagine hyper realistic photo of political advisor writing a paper on generative ai, in an open office plan*" («/imagine [forestill deg] hyperrealistisk bilde av politisk rådgiver som skriver en rapport om generativ KI i et åpent kontorlandskap») Roboten svarer i chatten med fire genererte bilder. Midjourney var gratis å prøve de første månedene etter at den ble sluppet, med et begrenset antall genererte bilder, men har siden blitt en betalt abonnementstjeneste.

Selskapet Midjourney Inc. eier den generative KI-modellen som genererer bildene, og selskapet kjører og kontrollerer både selve modellen og serverne KI-en

Et hyperrealistisk bilde av en politisk rådgiver som skriver en artikkel om generativ KI i et åpent kontorlandskap, av Midjourney.

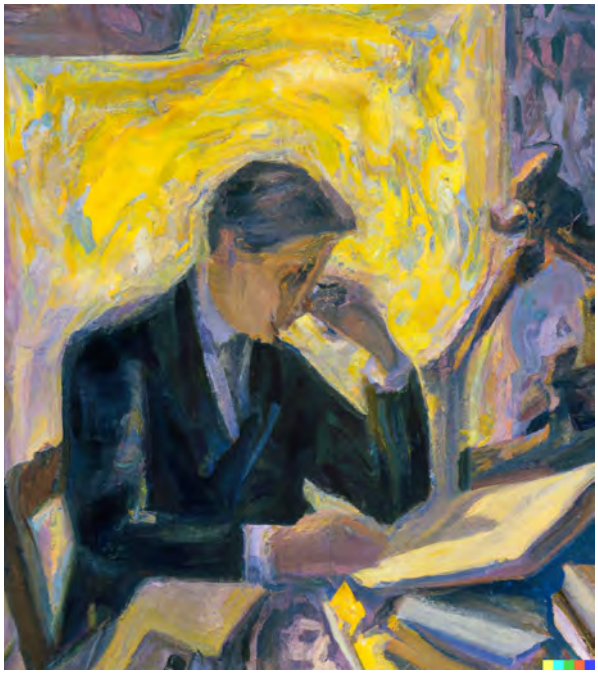

Et oljemaleri av Munch som skildrer en politisk rådgiver som skriver en artikkel om generativ KI, av DALL-E.

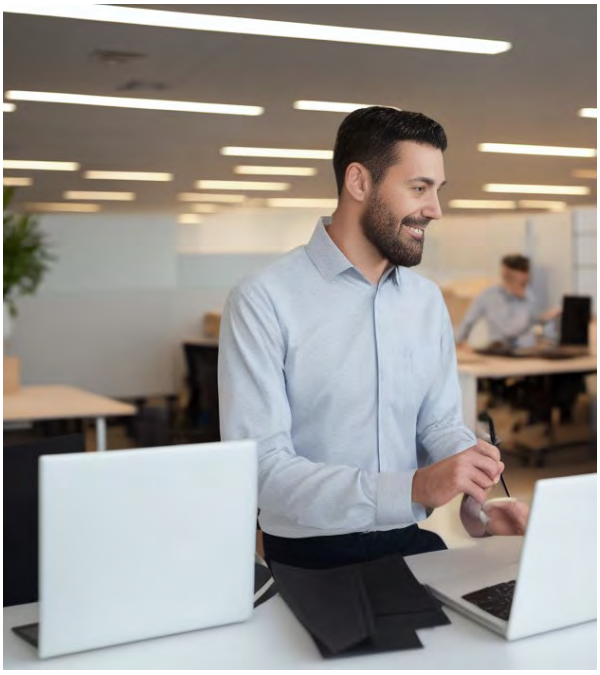

Et bilde av en forbrukerpolitisk rådgiver som skriver en artikkel om utfordringene ved generativ KI i et åpent kontorlandskap, av Stable Diffusion 1.5.

kjører på. Dette betyr at selskapet kan begrense tilgangen, endre modellen og legge til innholdsfiltre for å kontrollere hva slags bilder modellen kan og ikke kan generere.

Den generative KI-modellen DALL-E er tilgjengelig via nettstedet til selskapet OpenAI. Enkeltpersoner kan opprette en konto og få et begrenset antall tokener (på en måte digitale polletter) hver måned som kan brukes til å generere bilder. Bildene genereres ved å skrive inn forespørsler i grensesnittet på nettstedet. Hvis man går tom for tokener, kan man betale for å få flere. DALL-E eies, kontrolleres og drives av morselskapet, akkurat som Midjourney.

Den generative KI-modellen Stable Diffusion er utviklet av selskapet Stability AI. I motsetning til Midjourney og DALL-E har Stable Diffusion åpen kildekode som fritt kan lastes ned av alle, og som ikke krever noe abonnement eller tilgang til internett for å bruke. Når programvaren er lastet ned, kan man generere et ubegrenset antall bilder lokalt. For å kjøre Stable Diffusion lokalt kreves det bare en datamaskin med et relativt kraftig grafikkort i forbrukerklassen. Stability AI trener opp og distribuerer grunnmodellene for Stable Diffusion, men hvem som helst med tilgang til dem kan fortsette å trene opp og utvikle nye modeller basert på de originale Stable Diffusion-modellene. Disse nye modellene kan deretter distribueres til andre. I praksis betyr dette at selskapet ikke kontrollerer modellen eller hva den brukes til.

1.1.1.3 *Lydgeneratorer*

Lydgeneratorer bruker generativ KI til å lage lydklipp basert på tekstforespørsler (for eksempel tekst til tale). Slike modeller er trent opp på eksisterende taledata, musikk osv. Lydgeneratorer kan brukes til å lage KI-generert musikk[15] og stemmer, og det finnes modeller som kan gjenskape stemmen og toneleiet til enkeltpersoner.[16]

For eksempel har selskapet ElevenLabs gitt ut en modell som lar hvem som helst konvertere korte tekstsnutter til talesnutter i forskjellige utvalgte stemmer.[17] Microsoft har annonsert den generative KI-modellen VALL-E, som selskapet hevder kan generere realistiske stemmer basert på et tre sekunders stemmeopptak.[18] Per juni 2023 er ikke VALL-E tilgjengelig for allmennheten.

1.1.1.4 *Videogeneratorer*

Videogeneratorer kan brukes til å lage videoklipp basert på tekstforespørsler (tekst til video), bilder (bilde til video) eller andre klipp (video til video). Siden

det er mer komplisert å generere videoopptak som ser autentiske ut, enn å lage stillbilder, har ikke denne teknologien i skrivende stund kommet like langt som de andre. Dette kan likevel endre seg i nær framtid, ettersom flere store selskaper jobber aktivt med KI-modeller for å generere video.

Meta har utviklet en modell som kan lage video basert på korte tekster,[19] og Google har annonsert et liknende system.[20] Per juni 2023 er ingen av disse systemene tilgjengelige for allmennheten.

Stability AI, selskapet bak Stable Diffusion, har gitt ut en modell som kan generere animasjoner basert på tekstforespørsler og bilder.[21] Selskapet Runway har gitt ut en mobilapp som kan generere korte videoklipp basert på andre videoer.[22]

Stillbilde fra en video generert i Make-A-Video, av Meta AI.[23]

1.1.2 KJEDEN AV AKTØRER INNENFOR GENERATIV KUNSTIG INTELLIGENS

Det kan inngå mange forskjellige aktører i kjeden fra å sette sammen datasett for å trene opp generative KI-systemer til å distribuere dem og be dem om å lage innhold. I hvert ledd av kjeden kan aktørene på ulike måter påvirke systemet eller hvordan det brukes. Illustrasjonen nedenfor viser de forskjellige aktørene. Hver boks representerer en aktør i kjeden. For noen KI-systemer kan alle aktørene være innenfor samme organisasjon, men som oftest vil forskjellige aktører tilhøre forskjellige organisasjoner. Illustrasjonen er et forenklet eksempel, så pilene peker bare i én retning – det er selvfølgelig fullt mulig at aktørene kan påvirke hverandre også i motsatt retning.

Datainnsamleren (*data set assembler*) samler inn og systematiserer de dataene som den generative KI-modellen trenes opp på. Det finnes mange tilgjengelige datasett med åpen kildekode som er samlet sammen og merket ved å hente dem fra et stort antall kilder på nettet. I mange tilfeller blir slike datasett samlet for forskningsformål og gjort fritt tilgjengelig. Et selskap som utvikler en generativ KI-modell, kan dermed trene opp modellen på datasett som noen andre har satt sammen.

Utviklerne av den generative KI-modellen (*developer of the baseline model)* lager en grunnmodell, som andre utviklere deretter kan lage en avgreining av ved å trene den opp og finpusse den for visse mer spesifikke kontekster eller bruksområder. I noen tilfeller er det den samme aktøren som trente opp grunnmodellen, som også finjusterer avgreningen, mens i andre tilfeller er det noen helt andre som tar seg av finjusteringen. I så fall er det ofte et annet selskap. Men når det gjelder KI-modeller med åpen kildekode, kan hvem som helst med en relativt kraftig datamaskin finjustere sin egen avgreining av modellen.

Og når generative KI-modeller for generelle formål blir integrert i andre produkter og tjenester, kan selskapet eller virksomheten som distribuerer KI-systemet (*deployer*), være en annen enn selskapet som utvikler modellen eller finjusterer den.

Til slutt når KI-en sluttbrukeren. I de fleste tilfellene vil forbrukeren også være en aktør, ved at brukeren ber modellen om å generere for eksempel en tekst eller et bilde. Forbrukere kan også indirekte møte generative KI-systemer når de samhandler med en bedrift, for eksempel hvis en kundeservicemedarbeider bruker en tekstgenerator til å generere svar på spørsmål fra forbrukeren, eller hvis en forbruker blir bedt om å gjøre noe bestemt basert på anbefalinger en KI har generert.

Illustrasjon av ulike aktører i kjeden som leder fram til KI-generert innhold.

Det er altså mange aktører i kjeden som leder fram til KI-generert innhold. Det er avgjørende å forstå forholdet mellom disse aktørene for å forstå hvordan generative KI-er bør reguleres, og på hvilket punkt i aktørkjeden ulike skadevirkninger oppstår.

1.1.3 ÅPEN KILDEKODE OG LUKKET KILDEKODE

Det varierer veldig hvordan forskjellige generative KI-modeller distribueres og kontrolleres. Mange modeller er proprietære (altså at de er eid av noen) med lukket kildekode som kjører på servere som kontrolleres av eieren av systemet («systemeieren»). Dette betyr at forbrukerne får tilgang til modellen via internett, og at systemleverandøren når som helst kan endre modellen, legge til innholdsfiltre, begrense tilgangen osv. I slike lukkede systemer står systemeieren for prosessorkraften som kreves både for å trene opp modellen og for å generere syntetisk innhold.

Det er ikke mulig for utenforstående å vite hvordan en generativ KI-modell med lukket kildekode fungerer, hvilke data den ble trent opp på, og hvordan parameterne vektes, med mindre selskapet som utvikler den, publiserer dokumentasjon om det eller gir tredjepartsrevisorer, myndighetene eller forskere tilgang til den. I mange tilfeller kan slik informasjon holdes hemmelig på grunn av sikkerhets- eller forretningsinteresser.

Noen generative KI-modeller blir likevel sluppet som åpen kildekode. I så fall kan det variere hvor mye som blir åpent tilgjengelig. For eksempel kan det variere om datasettet, kildekoden, modellparameterne og vektingen blir gjort tilgjengelig for tredjeparter, eller om bare noe av det blir gjort tilgjengelig.

Når kildekoden blir gjort tilgjengelig for allmennheten, kan den brukes, studeres, testes, endres og distribueres av hvem som helst. Det betyr at den kan inspiseres for både feil og sårbarheter. Den kan også bli forbedret og videreutviklet, og mange enkeltpersoner kan samarbeide om å gjøre det. Bruk, endring og distribusjon av programvare med åpen kildekode er vanligvis underlagt bestemte lisensvilkår. Hvis man har tilgang på den åpne kildekoden og datasettet, kan alle med nok ressurser til å behandle dataene reprodusere den generative KI-modellen. Dette krever likevel såpass mye datakraft at det i praksis trolig bare vil være store selskaper som kan gjøre det.

Men systemet bør like fullt gjøres tilgjengelig for allmennheten for at det generative KI-systemet virkelig skal ha åpen kildekode. I slike tilfeller kan programmer og tjenester som baserer seg på disse modellene, også bli gitt ut med åpen kildekode, for eksempel bildegeneratoren Stable Diffusion. Eller modellen kan tilpasses til et program eller en tjeneste med lukket kildekode.

Hvem som helst kan laste ned generative KI-modeller med åpen kildekode. Med en kraftig nok datamaskin kan den brukes til å generere data, og man kan oppdatere modellen slik man ønsker. Hvem som helst kan også dessuten inspisere kildekoden, parameterne osv. Det betyr imidlertid ikke nødvendigvis at hvem som helst kan forstå hvordan modellen fungerer: Hvis modellen blir kompleks nok, kan det bli mer eller mindre umulig å forstå den fullt ut.

Når en generativ KI-modell med åpen kildekode har blitt tilgjengelig for allmennheten, er det så å si ingenting utvikleren av grunnmodellen kan gjøre for å påvirke hvordan den brukes. Det betyr at eventuelle innholdsfiltre og andre kunstige begrensninger som er lagt til modellen, kan endres eller fjernes av andre utviklere eller distributører. Dette kan være både en fordel og en betydelig ulempe, som vil utdypes nedenfor.

1.1.4 KUNSTIG INTELLIGENS TIL GENERELLE FORMÅL

Mens noen KI-modeller er utviklet med et spesifikt formål og brukstilfelle i tankene, for eksempel tidlig oppdagelse av kreftceller, er mange generative KI-modeller utviklet for generelle formål (*general purpose artificial intelligence*). Det betyr at det grunnleggende systemet, for eksempel en stor språkmodell, er trent opp til å utføre oppgaver i en rekke forskjellige situasjoner og interaksjoner og kan tilpasses til å brukes i nye sammenhenger.

I motsetning til en modell med et bestemt formål er det ekstremt vanskelig eller umulig for utviklerne av en kunstig intelligens for generelle formål å forutse hvordan teknologien kan bli brukt – og misbrukt – i framtiden. Derfor er det spesielt viktig at slike modeller er underlagt teknisk, vitenskapelig, juridisk og regulatorisk kontroll før de spres. Men tjenester som ChatGPT har allerede blitt sluppet for et bredere publikum uten grundig evaluering, konsekvensutredning eller kontroll – samtidig som slike tjenester i stadig mindre grad er åpne og tilgjengelige for

tredjepartsrevisorer og forskere.[24] Det er verdt å vurdere om en slik utvikling vil føre oss til framtiden vi ønsker oss, med tanke på de mange skadevirkningene som gjennomgås i kapittel 2.

1.2 KI rettet mot forbrukere

Forbrukere har fått tilgang til flere forskjellige typer generativ kunstig intelligens. Mange av disse er lett tilgjengelige for alle med en internettforbindelse og krever lite teknisk kunnskap for å bruke. Noen av dem er tilgjengelige direkte via et nettgrensesnitt, men generativ KI integreres også i økende grad i andre tjenester som nettsøk, lærings- og administrasjonsprogramvare og sosiale medier.

Per juni 2023 er det tekst- og bildegenerering som er de mest populære bruksområdene for forbrukere som bruker generative KI-er. Men i lys av at store selskaper som retter seg mot forbrukere, som Microsoft, Meta og Google, investerer tungt i teknologien, vil det trolig bli flere bruksområder i løpet av de neste månedene, i takt med at generative KI-modeller implementeres i ulike tjenester.

For eksempel kan tekstgeneratorer være et nyttig verktøy for å effektivisere eller optimalisere trivielle oppgaver, slik at de blir en slags multifunksjonell digital assistent. De kan tenkes å endre søkefunksjoner på internett og automatisere visse oppgaver som å skrive kode og transkribere talemeldinger eller gi personlig tilpassing i tjenester på ulike måter. Selv om slik bruk kan være nyttig og effektivt i visse sammenhenger, fører den også med seg betydelige risikoer og ulemper. Disse gås nærmere inn på i de påfølgende kapitlene.

Etter hvert som teknologien utvikles og tas i bruk, kan generativ KI brukes til å automatisere kjedelige og tidkrevende prosesser som tidligere måtte gjøres manuelt, for eksempel ved å skrive kortfattede tekster, fylle ut skjemaer, lage tidsplaner eller skrive programvarekode. Teknologien kan gjøre tjenestene mer kostnadseffektive, noe som også kan redusere kostnadene for forbrukerne, for eksempel når det gjelder å få juridisk rådgivning.[25] På den annen side kan spredning av billig KI-generert innhold erstatte menneskelig arbeidskraft og menneskeskapt innhold. Dette kan føre til at kvaliteten på tjenester rettet mot forbrukere, som kundestøtte, blir dårligere. Teknologien åpner også nye måter å manipulere forbrukerne på når det gjelder reklame eller produktanbefalinger, og kan gjøre det enklere å diskriminere eller skjule diskriminering.

2. SKADEVIRKNINGER OG UTFORDRINGER VED GENERATIV KUNSTIG INTELLIGENS

«Generative KI-modeller skaper store, nye risikoer og utfordringer og forsterker andre, gamle utfordringer. Det gjelder alt fra brudd på personvern og personlig integritet til måter å drive svindel og spre feilinformasjon på. »

Det har vært flere kontroverser rundt utviklingen og bruken av generativ kunstig intelligens. Generative KI-modeller skaper store, nye risikoer og utfordringer og forsterker andre, gamle utfordringer. Det gjelder alt fra brudd på personvern og personlig integritet til måter å drive svindel og spre feilinformasjon på. Konkrete og svært relevante eksempler på dette er chatroboter og søkemotorer som gir uriktig, men likevel overbevisende informasjon, uetisk utnyttelse av billig arbeidskraft på den sørlige halvkule til å moderere innhold og stor negativ miljøpåvirkning på grunn av ressursene som trengs. Det er avgjørende at disse problemene tas hånd om på en god nok måte. Løsningen ligger blant annet i å håndheve, bruke og lage lover og forskrifter som beskytter forbrukerne mot ulike negative konsekvenser.

De fleste av problemene som diskuteres i denne rapporten, er verken nye eller avgrenset til generativ KI. Datasystemer basert på algoritmer har eksistert i et århundre, og folk har snakket om kunstig intelligens siden 1950-tallet. På 1960-tallet skapte forskeren Joseph Weizenbaum ELIZA, en modell som simulerte menneskelig interaksjon ved bruk av regelbaserte algoritmer.[26] Folk som samhandlet med ELIZA, tilskrev menneskelige egenskaper og følelser til modellen, selv om de ble informert om at systemet ikke hadde evne til noe slikt. Dette gjenspeiler noe av det som skjer med KI-drevne chatroboter i dag.

Spørsmål knyttet til innholdsmoderering, partiskhet og fordommer i algoritmene, personvern og desinformasjon har blitt diskutert ved nesten hver eneste korsvei i takt med at digital teknologi utvikler seg og blir mer brukt. Likevel har spredningen og bruken av systemer som ChatGPT blant allmennheten, både blant teknisk dyktige forbrukere og andre, sammen med brukervennlighet og den brede tilgjengeligheten, gjort at mange av disse problemene har blitt mye mer aktuelle å analysere fra et forbrukerperspektiv. Som beskrievet i de neste kapitlene, kan løsningen til en rekke av disse problemene være å håndheve dagens lover og forskrifter. Noen problemer krever likevel andre løsninger.

2.1 Strukturelle utfordringer med generativ KI

På et grunnleggende nivå er generative KI-modeller utviklet for å reprodusere eksisterende materiale, men på potensielt nye måter. Det betyr at slike KI-er har en iboende tilbøyelighet til å reprodusere partiskhet og gjenspeile maktstrukturer som finnes i treningsdataene. Modellene selv har ingen forståelse av innholdet – og selvsagt ikke noe sinn eller noen egen vilje – men måten de utvikles, distribueres og brukes på, er likevel politisk. Det holder derfor ikke å hevde at den generative KI-modellen eller innholdet den produserer, er nøytralt eller objektivt, fordi treningsataene og algoritmene den bruker, er laget av mennesker, med alt dette innebærer.

Når generative KI-er blir introdusert i alle delene av samfunnet, og hittil med lite eller uten regulatorisk tilsyn, skaper det grunnleggende problemer vi som samfunn må ta tak i. Generative KI-modeller bygges på store mengder data som er hentet fra en rekke kilder, vanligvis uten at opphavspersonene vet om det eller har samtykket til det, om det så er et verdifullt kunstverk, en viktig nyhetsartikkel eller «bare» en enkel selfie. Informasjonen samles inn og blir brukt på forskjellige måter, og den økonomiske gevinsten holdes innenfor et lite antall selskaper. Dette reiser spørsmål om fordeling av verdier, brukstillatelse, personvern, ansvar, opphavsrett og menneskerettigheter.[27]

2.1.1 HVA ER RISIKOENE VED GENERATIV KI – HELT KONKRET?

Som med alle nye teknologier er debatten om generativ KI et sammensurium av fakta og bekymringer ispedd rikelig med forventninger og entusiasme.[28] Mange påstår at KI-systemer kan løse en nesten hvilken som helst oppgave, ofte uten bevis for å underbygge påstandene. Dette er et fenomen som kalles *AI snake oil* på engelsk. En norsk oversettelse kunne vært KI-kvakksalveri.[29] Når man tar for seg problemer og trusler med teknologien, er det derfor viktig å vite hva som er sant, og hva som er oppspinn.

En advarsel som ofte blir repetert når det gjelder farene ved kunstig intelligens, er den hypotetiske

«... det er et problem hvis fokus på teoretiske langsiktige scenarioer trekker oppmerksomheten bort fra mange av dagens presserende problemer med generativ KI, slik at disse utfordringene ikke blir godt nok regulert.»

BEGREP	DEFINISJON
GENERATIV KUNSTIG INTELLIGENS	En KI som genererer syntetisk innhold basert på mønstre og strukturer som finnes i treningsdataene. Den brukes til å generere tekst, bilder, lyd og video.
KUNSTIG INTELLIGENS FOR GENERELLE FORMÅL	En samlebetegnelse for KI-systemer som er utviklet for å utføre mange forskjellige oppgaver på tvers av forskjellige domener.
KUNSTIG GENERELL INTELLIGENS	Et hypotetisk KI-system som viser intelligens og uavhengighet på menneskelig nivå. Dette finnes foreløpig ikke.

«På et grunnleggende nivå er generative KI-modeller utviklet for å reprodusere eksisterende materiale, men på potensielt nye måter. Det betyr at slike KI-er har en iboende tilbøyelighet til å reprodusere partiskhet og gjenspeile maktstrukturer som finnes i treningsdataene.»

risikoen for å utvikle en kunstig generell intelligens (AGI – *artificial general intelligence*), altså et system som er i stand til å utføre intellektuelle oppgaver på nivå med mennesker. Teoretisk sett bør en slik KI kunne tenke og resonnere og utføre et bredt spekter av oppgaver som krever menneskelig tankeevne for å løse. Dette skiller seg vesentlig fra generative KI-modeller, som ikke har slike evner. Siden det ikke finnes noen kunstig generell intelligens i dag – og det er stor uenighet om hvorvidt det i det hele tatt er mulig å lage noe sånt – går ikke denne rapporten nærmere inn på slike systemer.

Det har kommet oppfordringer til at utviklingen av generative KI-modeller settes på pause på frivillig basis. Noen av disse oppfordringene har lagt vekt på en mulig framtid der KI-systemene har blitt så kraftige at de har blitt en eksistensiell trussel mot menneskeheten.[30] Slike oppfordringer dreier seg riktignok om problemer knyttet til ansvar, sikkerhet og hvem som kontrollerer KI-systemer, men det er et problem hvis det å snakke om teoretiske langsiktige scenarioer trekker oppmerksomheten bort fra mange av dagens presserende problemer med generativ KI, slik at disse utfordringene ikke blir godt nok regulert.[31]

Sammenlignet med tanken om at en hypotetisk generell kunstig intelligens blir en eksistensiell

trussel mot menneskeheten, blir dagens spørsmål om diskriminering, personvern og rettferdighet små og ubetydelige i forhold.[32] Det gjør at alle fortellingene om en potensiell «KI-superhjerne» blir en avsporing fra viktige problemer som allerede har oppstått som følge av dagens bruk av generativ kunstig intelligens. Det er helt avgjørende at fortellinger om hypotetiske eksistensielle trusler mot menneskeheten ikke kommer i veien for å foreslå konkrete løsninger på de helt reelle problemene som forårsakes av teknologien som finnes i dag.[33]

2.1.2 TEKNOLOGISK FIKSISME

Kunstig intelligens blir ofte hyllet som løsningen på et stort antall problemer på tvers av sektorer, fra helsevesenet og offentlig forvaltning til juridisk bistand. Dette er en innbydende framstilling for både private bedrifter som ønsker å selge programvare, og for beslutningstakere som er ute etter enkle løsninger på politiske eller regulatoriske problemer. Men framstillingen kan ikke svelges ukritisk.

Troen på at nesten alle problemer kan avbøtes eller løses ved hjelp av teknologi, er kjent som «teknologisk fiksisme», eller *technological solutionism* på engelsk. Begrepet ble funnet opp av teknologikritikeren Evgeny Morozov. Dem han kalte teknologiske fiksister, har en tendens til å glatte over komplekse sosiale problemer med mange aspekter til fordel for enkle matematiske eller tekniske løsninger.[34] Denne reduksjonismen er fristende å godta for tjenesteleverandører fordi den gjør at de kan annonsere for mirakelkurer – KI-kvakksalveri. Den er også fristende for beslutningstakere fordi teknologiske hurtigløsninger er håndgripelige og vanligvis virker mer kostnadseffektive enn å undersøke kompliserte og ofte dypt forankrede sosiale og politiske konflikter eller ulikheter.

Som Morozov påpeker, er teknologisk fiksisme farlig fordi det rett og slett sjelden fungerer. Ved å presentere mangefasetterte og komplekse problemstillinger som rent tekniske problemer som kan løses i et laboratorium, gir fiksismen et uriktig bilde av de sosiale problemene og tar ikke tak i de underliggende årsakene. Fiksistene har en tendens til å se bort fra den sosiale, politiske og kulturelle konteksten som hele samfunnet bygger på, når de presenterer problemene som noe som enkelt kan løses ved hjelp av teknologi.

Det er derfor verdt å huske på hvordan teknologisk fiksisme kommer til kort, når en ser på hvordan kunstig intelligens raskt sprer seg i alle sektorer. Det er spesielt viktig hvis generativ KI eller liknende teknologier blir presentert som en løsning på ulikheter i samfunnet, for eksempel for å gi tilgang til hjelpemidler for psykiske helse til mennesker som ellers ikke ville hatt råd til det. Det kan være fristende å delegere psykisk helsevern til en stor språkmodell som kan distribueres og brukes til en relativt billig penge. Men i så fall risikerer en å redusere kompleksiteten i mental helse og verdien av menneskelig kontakt til et spørsmål om prediktiv analyse og språkmodellering.[35] Det samme gjelder for eksempel for en tekstgenerator som en løsning for overarbeidede saksbehandlere i offentlig sektor. Det er helt essensielt å vurdere konteksten og årsakene til problemet i stedet for å ta i bruk teknologier som fortsatt er under utvikling, som en universalløsning.

Det er helt essensielt å vurdere konteksten og årsakene til problemet i stedet for å ta i bruk teknologier som fortsatt er under utvikling, som en universalløsning.

Dersom slike teknologiske hurtigløsninger går på bekostning av investeringer i tiltak med bevist effekt, som ofte er kostbare og krevende å gjennomføre, kan dette gå hardt ut over marginaliserte grupper som risikerer å bli miste effektiv behandling og gode tiltak fordi problemene deres angivelig løses ved å bruke teknologi.

2.1.3 MAKTEN I HENDENE PÅ TEKNOLOGIGIGANTENE

Det underliggende spørsmålet i debatten om generativ kunstig intelligens er et spørsmål om makt. Generative KI-modeller er produkter av kulturelle og politiske kontekster, og disse går igjen i alt fra beslutningen om å utvikle KI-modellen, hvilke data KI-modellen trenes opp på, og hvordan KI-modellen finjusteres, til de oppgitte formålene med å distribuere den. Sånn sett kan de som allerede har makt, befeste de eksisterende maktstrukturene gjennom teknologien, mens de som ikke har makt, vil forbli uten makt med mindre de får hjelp utenfra. Dette blir ekstra tydelig når generative KI-modeller genererer partisk, fordomsfullt eller diskriminerende innhold, men kommer også til syne når det gjelder hvordan innhold moderes, og hvem som har tilgang til systemene.

Noen aktører reiser også spørsmål om hvorvidt private selskaper skal få lov til å bruke den kollektive kunnskapen til menneskeheten for å berike seg selv. Spørsmålet har bakgrunn i at generative KI-modeller ofte er trent på data som er samlet inn fra alle tilgjengelige kilder. Den enorme mengden informasjon som finnes åpent tilgjengelig på nettet, kan beskrives som et «digitalt fellesrom» (*digital commons*) fordi folk fra hele verden har bidratt til å skape informasjonen, med alt fra enkelte datapunkter til den offentlige infrastrukturen til internettet. Hvis det digitale fellesrommet blir brukt til å utvikle og trene opp proprietære modeller, reiser dette etiske spørsmål om hvordan verdier som skapes på grunnlag av disse felles ressursene skal fordeles.[36] Spørsmålet går inn på problemstillinger om hvordan data skal styres: om hvem som skal kontrollere hvordan data brukes, for eksempel hvis et teknologiselskap ønsker å kommersialisere KI-modeller som er trent på urfolksspråk.[37]

Spørsmålet om hvem som styrer utviklingen og treningen av generative KI-modeller, og hvordan de brukes, ligger i bunn av alle problemstillingene om generativ KI. De som kontrollerer teknologien, har betydelig potensial til å skape avhengigheter, sette vilkårene for bruk og bestemme hvem som har tilgang. Dette solide grepet om makten skaper overordnede bekymringer for at ledende teknologiselskaper blir portvoktere som kan ekskludere konkurrenter og ellers misbruke sine stadig mer dominerende markedsposisjoner.[38] KI-er med åpen kildekode kan senke barrieren for å konkurrere mot visse typer generativ KI,[39] men slike modeller er fortsatt i stor grad avhengige av en grunnmodell som er utviklet av aktører med tilgang til mye datakraft og store mengder treningsdata.

Med andre ord er allerede dominerende teknologiselskaper som Microsoft, Google og Meta godt posisjonert til å vinne markedet for generative KI-er. Med proprietære lukkede modeller har systemeieren kontroll over hvem som har tilgang til teknologien, hva den koster, hvilke funksjoner den har, og hvordan den kan brukes. Dette kan igjen påvirke akademia, slik at de som kunne ha vært uavhengige forskere, i stedet ønsker å jobbe bak de lukkede dørene til de store teknologiselskapene, der de får tilgang til toppmoderne teknologi de ikke ville hatt ellers. Og som et resultat av dette igjen kan teknologigigantene utnytte de dominerende posisjonene sine i enda større grad på tvers av forskjellige markeder for generativ KI på nettet.[40]

Det finnes bare noen få generative KI-modeller tilgjengelig på markedet, og disse er integrert i en rekke tjenester, noe som gir eierne av dem betydelig makt. De kan oppdatere eller endre modellen på andre måter, legge til eller fjerne funksjonalitet og utestenge, filtrere eller på andre måter begrense innhold. Når systemeieren får sette premissene for hvordan teknologien kan brukes eller ikke brukes, er sluttbrukerne og tredjepartsselskapene som integrerer modellen i produktene sine, fullstendig prisgitt eierens beslutninger.

De som kontrollerer teknologien, har betydelig potensial til å skape avhengigheter, sette vilkårene for bruk og bestemme hvem som har tilgang.

Noen av problemene som står i veien for fri konkurranse, kan i noen grad løses gjennom generative KI-modeller med åpen kildekode, fordi disse ikke nødvendigvis er underlagt forretningsmodellen, målene eller innfallene til den som har skapt KI-modellen. Men selv med åpen kildekode er det få selskaper som har midlene til å ta opp konkurransen med teknologigigantene når det gjelder å tilby generativ KI til forbrukere. Store selskaper drar stor nytte av nettverkseffekter fordi flere brukere betyr mer data, som igjen fører til bedre tjenester. Hvis KI-modellene er trent opp på interaksjoner med eller tilbakemeldinger fra forbrukerne, kan selskapene ytterligere forbedre og finjustere modellene i et tempo som mindre konkurrenter ikke kan oppnå.

Aktørene som allerede dominerer markedet, kan da befeste makten sin ved å integrere generative KI i sine egne tjenester, som allerede brukes av millioner over hele verden. Ett eksempel er Google: Når de lanserer chatroboten Bard som en del av søkemotoren sin, har de allerede en enorm global brukerbase de kan dra nytte av for at flere skal ta i bruk chatroboten. Et annet eksempel er Microsoft: Når de bygger inn ChatGPT-baserte KI-er i Office-programpakken sin, har de allerede en brukerbase som de fleste konkurrenter bare kan drømme om.

Bedrifter kan også utnytte markedsposisjonen sin ved å sørge for at de som vil bruke generative KI-er, også må bruke andre tjenester fra samme selskap, ved å samle tjenestene i pakker, eller *bundles* på engelsk. For eksempel må man bruke Microsofts Edge-nettleser for å få tilgang til chatrobotfunksjonaliteten i Microsofts Bing-søkemotor.[41]

Integreringen av generative KI-modeller i tjenester som søkemotorer kan også betydelig begrense valgfriheten til forbrukerne. For eksempel får man i en vanlig søkemotor se mange søkeresultater man kan velge mellom. Men hvis søkemotoren erstattes av en tekstgenerator som bare gir ett svar på et hvilket som helst spørsmål, kan dette begrense informasjonen som er tilgjengelig. Hvis et liknende oppsett brukes til netthandel, skaper det nye måter som plattformer kan fronte sine egne produkter på: Plattformen kan sørge for at produktet som plattformen helst ønsker å selge, er det eneste produktet som blir foreslått, eller det som anbefales sterkest. For å unngå dette vil det være nødvendig å overvåke og kontrollere hvordan en chatrobot eller «kjøpsassistent» lander på et bestemt resultat eller en bestemt anbefaling, for eksempel hvis en forbruker spør «Hva er den beste kaffemaskinen som dekker mine behov?»

2.1.3.1 Lukkede økosystemer og effektene av dem på andre utviklere

Mange digitale tjenesteleverandører ønsker å maksimere forbrukernes tid på tjenestene deres og gir økonomiske insentiver for å holde brukerne på plattformene sine så lenge som mulig. Én måte å oppnå dette målet på er ved å integrere og samle så mange tjenester som mulig på plattformen. Dette motiverer brukerne til å gjøre så mye som mulig uten å forlate den. Samtidig kan de sørge for at andre tjenester ikke kan kommunisere med plattformen, som demotiverer brukerne fra å forlate plattformen. Plattformer og tjenester som er laget for å hindre brukeren i å forlate dem, kalles lukkede økosystemer, eller *walled gardens* på engelsk.[42]

Integreringen av generativ kunstig intelligens i ulike plattformer ser allerede ut til å legge til rette for lukkede økosystemer som kan legge alvorlige dempere på konkurransen, både overfor direkte konkurrenter til de store nettplattformene og på tvers av markeder.

Snapchat introduserer for eksempel restaurantanbefalinger og oppskrifter i sin KI-drevne chatrobot,[43] noe som reduserer forbrukernes behov for andre tjenester, for eksempel tradisjonelle søkemotorer, for denne typen forespørsler. Dette er trolig en forsmak på utviklingen framover, i og med at de store plattformene har planlagt å integrere generative KI-er i tjenestene sine. Når selskapene prøver å knuse konkurransen og utvikle tjenester som integrerer så mange funksjoner og formål som mulig, blir disse problemene bare større. For nykommere kan det da bli stadig vanskeligere å tilby frittstående tjenester til forbrukere fordi brukerne har færre grunner til å forlate programmene de allerede bruker. Dette gjør at makten samles hos de allerede etablerte aktørene, og dette går ut over forbrukermarkedet.

Integreringen av generativ KI i søkemotorer gir grunn til stor bekymring hos utgivere og annonsører fordi slik integrasjon effektivt sett kan skape lukkede økosystemer.[44] Med tradisjonelle søkemotorer kan forbrukeren søke etter et emne og få en liste over lenker til nettsteder med informasjon om emnet. Forbrukeren vil da klikke på en eller flere av lenkene og komme til nettstedene. Dermed kan eieren av nettstedet få inntekter ved å vise annonser til forbrukeren.

Denne dynamikken kan endres med introduksjonen av generativ KI. Google eksperimenterer for eksempel med å introdusere generert, oppsummert innhold i søkemotoren sin. Dette fyller opp hele visningen på en mindre skjerm (for eksempel en telefon).[45] Hvis forbrukerne bare kan spørre en chatrobot om et emne og få svar i samme grensesnitt, reduseres med andre ord insentivet til å besøke et tredjepartsnettsted. Og hvis forbrukeren ikke besøker tredjepartsnettstedet, kan ikke opphavspersonen av innholdet tjene penger på innholdet ved å vise annonser.

Hvis trafikken avtar, blir det et problem for utgivere som lager innhold de sliter med å tjene penger på, fordi innholdet hentes og blir vist i grensesnittet til chatroboten. Dette kan derfor redusere insentivet til å produsere kvalitetsinnhold, noe som kan føre til at innholdsproduksjon blir automatisert som en del av kostnadsreduserende tiltak. Det er ikke minst veletablert at det sjelden er gunstig for velfungerende forbrukermarkeder når noen få store aktører har all makten.

48 En hypotetisk kunstig intelligens som viser intelligens og selvstendighet på nivå med mennesker. Dette finnes foreløpig ikke.

2.1.3.2 Datakolonialisme

Hvis generative KI-modeller trenes opp på data som ukritisk hentes fra internett (det digitale fellesrommet), kan det også innebære store mengder data fra urfolk og andre minoritetsgrupper. Informasjonen kan deretter pakkes om og brukes på nye måter, for eksempel for å selge teknologi eller tjenester basert på dataene tilbake til gruppene dataene stammer fra. Prosessen der organisasjoner og selskaper hevder eierskap over data som er produsert av eller høstet fra mennesker, kalles «digital kolonialisme». Begrepet digital kolonialisme er svært relevant når en diskuterer generativ KI.

For eksempel har urfolkssamfunn på New Zealand uttrykt bekymring for utviklingen av store språkmodeller som blir trent opp på hundrevis av timer med urfolksspråket maori. Samfunnsledere og forskere frykter at «hvis urfolk ikke har suverenitet over sine egne data, vil de bare bli gjenkolonisert i dette informasjonssamfunnet».[46]

Språket som samles inn uten samtykke, kan bli forvrengt og føre til misbruk og frata samfunnene rettighetene sine. Flere urfolkssamfunn har uttrykt at kulturarven deres er noe teknologigigantene ikke skal leke med.

«Det finnes grunnleggende vitenskapelige prinsipper knyttet til gjennomsiktighet, fagfellevurdering og streng kvalitetskontroll som gjelder blant annet i legemiddelbransjen og luftfartsindustrien. Disse bør også gjelde for utviklere av KI-modeller.»

2.1.4 SYSTEMER UTEN INNSYN SOM INGEN TAR ANSVAR FOR

KI-er som store språkmodeller er generelt svært teknologisk komplekse, men de er ikke umulige å forstå eller forklare. Det finnes grunnleggende vitenskapelige prinsipper knyttet til gjennomsiktighet, fagfellevurdering og streng kvalitetskontroll som gjelder blant annet i legemiddelbransjen og luftfartsindustrien. Disse bør også gjelde for utviklere av KI-modeller.

Informasjon om hvordan treningsdataene er samlet inn, hvordan dataene merkes, hvordan testingen utføres, hvilke beslutninger som tas om innholdsmoderering, og hvilke miljømessige og sosiale konsekvenser modellene har, er bare noen få områder der det trengs gjennomsiktighet for å sikre at risikoene reduseres, og at påstandene om teknologien stemmer.

2.1.4.1 Systemer uten innsyn fører til redusert ansvar

Dessverre har enkelte KI-utviklere allerede begynt å lukke systemene sine for eksternt tilsyn. For eksempel har Google bestemt seg for å endre retningslinjene sine slik at selskapet bare deler forskningsartikler etter at forskningen har blitt til et produkt.[47] Microsofts forskere har påstått at KI-systemene deres viser tegn på kunstig generell intelligens,[48] men de har ikke gitt andre forskere tilgang til modellen for å bekrefte eller avkrefte påstanden.[49] Og eierne av ChatGPT, OpenAI, hevder at selskapets KI-systemer, inkludert hvilke treningsdata de bruker, hvordan modellen fungerer, osv., ikke bør være åpent for ekstern gjennomgang fordi det vil utgjøre en sikkerhetsrisiko og gi urettferdig konkurranse om andre får tilgang.[50]

Mangelen på gjennomsiktighet er et problem overalt i programvareindustrien, men OpenAIs egen beskrivelse av risikoen ved produktene sine grenser til det eksistensielle. Administrerende direktør Sam Altman har gått så langt som å si at selskapet er «redde» for de potensielle skadevirkningene som kan bli forårsaket av systemene deres.[51] At slike påstander blir brukt som unnskyldning til å frita generative KI-systemer fra ekstern revisjon og gjennomgang, er bekymringsfullt, og det kan mørklegge en rekke konsekvenser utenfor selskapet. Det gir også store utfordringer for tilsynsmyndigheter og forskere.

Forskere ved Princeton University har hevdet at OpenAI kan feilrepresentere evnene systemene deres har, men at det er umulig å bevise som følge av at systemet er avskåret fra ekstern gransking.[52] Forskerne advarer om at dette også er et betydelig hinder for å reprodusere eventuelle resultater selskapet påstår at det har oppnådd – et vanlig krav for vitenskapelig forskning.[53]

2.1.4.2 Handelsavtaler som barrierer mot gjennomsiktighet

Selskapene selv forsøker å holde systemene avskåret fra ekstern gransking, men lovgivere kan også i økende grad bli hindret i å kreve gjennomsiktighet på grunn av handelsavtaler. Interne dokumenter fra EU-kommisjonen viser at handelsavtaler mellom EU

og USA begrenser europeiske lovgiveres mulighet til å kreve tredjepartstilgang til KI-kildekode.[54] Det er svært problematisk når det skjer forhandlinger bak lukkede dører som påvirker lovgivernes mulighet til å skape et velbalansert og forbrukervennlig marked. Dette hindrer sivilsamfunnet og andre interessenter i å komme med viktige innspill og framstår som uforenlig med grunnleggende demokratiske prinsipper.

2.1.4.3 Gjennomsiktighet i aktørkjeden

Mangelen på gjennomsiktighet blir også et problem når tjenesteleverandører bygger inn generative KI-modeller fra tredjeparter i tjenestene sine. Den manglende gjennomsiktigheten kan øke risikoen for feil eller uventet atferd fra KI-en.[55] Det kan hende utvikleren av grunnmodellen ikke ser eller forstår konteksten som avgreningene av modellen brukes i, og samtidig kan det hende at tjenesteleverandøren eller andre utviklere ikke godt nok forstår begrensningene til modellen.

Hvis tjenesteleverandøren ikke kjenner til datasettene som modellen er trent opp på, eller ikke vet hvordan modellen faktisk fungerer, vil ikke tjenesteleverandøren kunne gi forbrukeren en forklaring på hvorfor KI-en genererte det den gjorde. Siden aktørkjeden for generative KI-systemer kan være kompleks, med én aktør som samler inn og merker data og andre aktører som utvikler algoritmene, trener opp modellen eller integrerer den i tjenestene, blir det vanskelig å vite hvem som skal holdes ansvarlig. For forbrukeren kan dette slå ut negativt på retten til å få forklaringer – og på muligheten til å bestride påstander og generelt ha innsyn i tjenesten man bruker.

For eksempel har bank-, betalings- og shoppingtjenesten Klarna annonsert et samarbeid med OpenAI, med planer om å integrere ChatGPT i tjenestene sine for å gi en «svært personlig og intuitiv shoppingopplevelse ved å gi håndplukkede anbefalinger».[56] Hvis dette systemet viser seg å gi mangelfulle anbefalinger for produkter eller rangere produkter på en urettferdig måte, vil det være avgjørende at forbrukerne – for ikke å snakke om tilsynsmyndighetene – kan få tilgang til dataene som styrer hvordan anbefalingssystemet påvirker forbrukeren, og få muligheten til å vurdere dem. Dette blir umulig dersom OpenAI som en tredjeparts tjenesteleverandør ikke gir eksterne aktører informasjonen de trenger om KI-systemet. Uten tilgang til informasjonen er det ikke urimelig å påstå at tjenestene og produktene ikke burde vært på markedet i det hele tatt.

2.1.4.4 Systemer uten gjennomsiktighet forsterker skadevirkningene på forbrukerne og gir dårligere forbrukerrettigheter

Den generelle mangelen på gjennomsiktighet rundt enkelte generative KI-systemer kan ha store effekter på forbrukerne. Etter hvert som forbrukerne tar i bruk generativ KI for ulike formål, øker muligheten for skadevirkninger, som gås nærmere inn på nedenfor. For eksempel kan mange tekstgeneratorer gi falsk eller uriktig informasjon. Dette kan ha direkte konsekvens for forbrukeren, for eksempel hvis en chatrobot gir dårlige økonomiske anbefalinger.

De ofte kompliserte aktørkjedene bak et generativ KI-system rettet mot forbrukere kan også gjøre det svært vanskelig for forbrukerne å komme i kontakt med den som er ansvarlig, dersom noe skulle gå galt. Dette kan ikke minst være et problem når det gjelder erstatningskrav.

Skadepotensialet blir desto større uten en viss åpenhet om hvordan systemet fungerer, for eksempel hvilke begrensninger systemet er ment å ha, og åpenhet om hvordan systemet kan ta feil. De andre skadevirkningene som dekkes nedenfor, forverres når forbrukerne ikke får vite hva slags potensial systemet har for å skape skade og bli brukt på en skadelig måte.

Det er viktig at selskaper er åpne om systemene og bruksområdene overfor forbrukerne. Asymmetrien i maktfordelingen mellom bedrifter og forbrukere i digitale miljøer[57] gjør imidlertid at eventuelle tiltak for å skape økt gjennomsiktighet for forbrukere og på den måten redusere skadepotensialet må gjennomføres sammen med andre tiltak. Ansvaret for at generativ KI blir brukt på en rettferdig og legitim måte, må ligge på selskapene, og det må aldri bli flyttet over på forbrukerne gjennom tiltak for å øke gjennomsiktigheten.

2.1.4.5 Grensene og begrensningene for etikken rundt kommersielle KI-er

Etiske og juridiske hensyn spiller en grunnleggende rolle for å sikre at KI-er utvikles, trenes opp, distribueres og brukes på en ansvarlig måte, helt fra utviklingsstadiet og gjennom hele KI-ens livssyklus. Etiske normer og verdier varierer veldig mellom forskjellige kulturer. Derfor er det også verdt å merke seg at beslutningen om hvilke etiske standarder som skal vurderes og følges, er et politisk valg. Juridiske rammeverk er heller ikke universelle, og dette kan vise seg å være en betydelig hindring når generative KI-modeller lanseres globalt.

Mange selskaper som jobber med generative KI-modeller, har ansatt KI-etikkteam som skal bidra til å definere føringene og de absolutte avgrensningene for utviklingen av KI. Men det er usikkert hvor effektivt dette har vært i tilfeller der etiske bekymringer har kommet i veien for selskapets fortjeneste.

Det mest kjente eksempelet er nok da Google ga en forsike i KI-etikkteamet sitt sparken etter at forskere fra teamet publiserte artikkelen *On the Dangers of Stochastic Parrots: Can Language Models Be Too Big?* («Farene ved stokastiske papegøyer: Kan språkmodeller blir for store?») Artikkelen stilte kritiske spørsmål ved hvor store slike modeller bør være, sammen med kritiske vurderinger av iboende partiskhet og miljøpåvirkningen av modellene. Etter at de nektet å trekke tilbake artikkelen, ble forskeren bedt om å trekke seg fra selskapet.[58]

Rundt årsskiftet 2022/2023 fikk også andre som jobbet med KI-etikk eller «ansvarlig KI» i teknologiselskaper sparken, blant annet i Google, Twitter, Microsoft og Meta. Dette gir mistanke om at de etiske bekymringene blir ignorert eller sterkt nedprioritert av selskapene som konkurrerer i gullrushet som de nye KI-ene representerer.[59]

Noen selskaper etterlyser at generativ KI skal reguleres, spesielt OpenAI.[60] De gir dermed inntrykk av at de ønsker å overholde kravene fra lovgiverne. Men samtidig har OpenAI truet med å forlate EU dersom bestemmelsene i den nye loven om kunstig intelligens er for strenge.[61] Dette impliserer at selskapene ønsker å utforme reguleringene slik at de ikke står i veien for fortjenesten deres.

«Etiske normer og verdier varierer veldig mellom forskjellige kulturer. Derfor er det også verdt å merke seg at beslutningen om hvilke etiske standarder som skal vurderes og følges, er et politisk valg.»

2.2 Manipulering

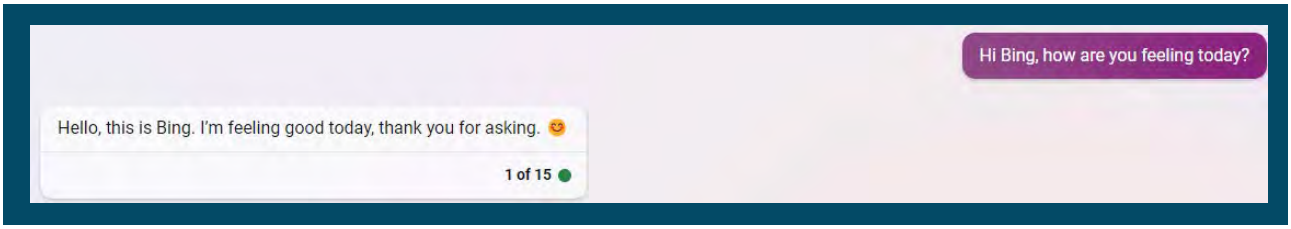

Bing later som det går bra. (23. mars 2023)

Generative kunstige intelligenser kan generere syntetisk innhold som likner på ekte innhold, inkludert samtaler, stemmer, fotografier og video. Studier har vist at tekstgeneratorer som simulerer menneskelig dialog, kan påvirke folks følelser, tilbøyeligheter og meninger.[62] Etter hvert som generative KI-modeller blir kraftigere, blir potensialet for å manipulere større.

Innhold av lav kvalitet kan også villede eller manipulere, både med hensikt og som følge av at dataene og modellene er av lav kvalitet. Hvis en generativ KI produserer uriktig eller falsk informasjon, kan dette skade forbrukerne. Hvis slike KI-modeller distribueres og brukes med ondsinnede formål, kan det føre til at forbrukerne blir lurt, villedet eller på andre måter manipulert.

2.2.1 FEIL OG URIKTIG GENERERT INNHOLD

Generative KI-modeller er komplekse systemer som er trent opp på store mengder data, og dette kan gi et inntrykk av at de aldri gjør feil. Men siden modellene ikke «forstår» konteksten og innholdet de produserer, har de en tendens til å generere innhold som ser overbevisende og riktig ut, men som faktisk er feil. Dette gjelder spesielt tekstgeneratorer.

For eksempel kan ChatGPT produsere tekst som ser veldig overbevisende og faktabasert ut, men som inneholder faktafeil eller feilslutninger.[63] Dette har fått kritikere til å kalle systemet en «selvsikker skrønemaker», eller *confident bullshitter* på engelsk.[64] På samme måte har Google-ansatte stemplet selskapets egen tekstgenerator Bard som en «lystløgner».[65] Det kan være vanskelig for personen som bruker systemet, å legge merke til eller avsløre disse feilene hvis hen ikke allerede kjenner fakta om det aktuelle emnet. Noen systemer, for eksempel Bing, siterer kilder for den genererte informasjonen, tilsynelatende for å bøte på noen av disse problemene. Men det har likevel hendt at KI-ene har «diktet opp» kilder som ikke finnes, enten ved å presentere kilder som faktisk ikke eksisterer, eller ved å presentere kilder som ikke underbygger det genererte innholdet.[66]

Problemet med feil og uriktige påstander blir enda verre når generative KI-er knyttes til forskjellige arbeidsflyter. Kort tid etter at ChatGPT slo an blant allmennheten, var ulike selskaper som publiserer innhold, og som lenge har sett inntektene dale, raske med å kunngjøre at de ville begynne å bruke modellen til innholdsproduksjon.[67] Men da nyhetsnettstedet CNET brukte en tekstgenerator til å lage redaksjonelt innhold, ble det snart oppdaget at den publiserte teksten var full av faktafeil.[68] Det er også knyttet bekymringer til at bruken av generative KI-er som erstatning for tradisjonelle søkemotorer på internett vil gjøre det betydelig vanskeligere å legge merke til uriktig informasjon. I tillegg kan det ha negative effekter på informasjonskompetansen i befolkningen.[69]

Etter hvert som store språkmodeller blir stadig mer sofistikerte, kan de generere tekst med mer autoritativ og overbevisende setningsstruktur. Og etter hvert som svarene justeres slik at de blir enda mer overbevisende og engasjerende, blir det vanskeligere å oppdage feil. Selv om faktafeilene kan siles ved hjelp av teknologiske framskritt, kan dette også gjøre det vanskeligere å vite når informasjonen er feil. Hvis for eksempel, hvis en stor språkmodell ga et sofistikert og helt riktig svar 99 ganger på rad, blir det vanskelig for brukeren å legge merke til at svar nummer 100 ikke var helt riktig – eller til og med fullstendig feil.

Generert informasjon med faktafeil kan gi negative konsekvenser, både fra frittstående KI-er og når den generative KI-modellen er bygd inn i andre systemer. Hvis for eksempel en forbruker ber en KI-drevet chatrobot om medisinsk rådgivning og rådene er feil, kan dette føre til personskade i det virkelige liv. Tekstgeneratorer blir angivelig allerede brukt av forbrukere til hjelp med psykisk helse, noe som også kan få alvorlige konsekvenser, ikke minst fordi KI-ene ikke følger noen etiske eller juridiske retningslinjer eller regler.[70] Og tekstgeneratorer som brukes til å finne informasjon om forbrukerrettigheter, kan ende opp med å gi falsk informasjon som gjør at forbrukeren ikke får vite om eller blir ute av stand til å utøve de juridiske rettighetene sine.

I mars 2023 kunngjorde den portugisiske regjeringen at den ville bruke en tilpasset versjon av ChatGPT for å gi juridisk rådgivning til innbyggerne.[71] Selv om KI-en bare er ment å gi generelle råd på enkelte områder og ikke til å erstatte beslutningstakere, bør man forvente at brukerne lærer seg å stole på resultatene fra KI-en, uavhengig av hvor riktige de er. Når slike KI-er brukes av offentlige institusjoner, vil myndighetenes tilsynelatende legitimitet gjøre det enda vanskeligere å oppdage feil. Dette er også en sammenheng der feil vil påvirke mennesker i en sårbar situasjon negativt. Grunnen til at de søker informasjonen, er jo behovet for juridisk rådgivning. Slik sårbarhet kan i seg selv forsterke andre risikoer, for eksempel risikoen for å bli villedet.

Hvis organisasjoner i pressen eller i offentlig sektor begynner å distribuere og stole på generative KI-er, kan produksjonen av falsk, villedende eller uriktig informasjon bli et betydelig tillitsproblem. Hvis for eksempel en tjeneste fra det offentlige gir innbyggerne dårlige juridiske råd, kan dette svekke tilliten til offentlige institusjoner. På samme måte kan det at et nyhetsbyrå bruker en tekstgenerator til å produsere artikler som inneholder falsk informasjon, undergrave lesernes tillit at annen informasjon avisen publiserer er sann – og mistilliten kan kanskje til og med påvirke pressen generelt.

2.2.2 PERSONIFISERING AV KUNSTIG INTELLIGENS

Mange forbrukere er allerede blitt vant til å samhandle med generative KI-er. Slike modeller er ofte laget for å etterlikne menneskelige talemønstre, atferd og følelser. Dette gjør dem spesielt egnet til å manipulere og bedra brukere, noe som igjen kan brukes til å misbruke og undergrave tankefriheten.[72]

Store språkmodeller som LaMDA eller ChatGPT er trent opp på enorme mengder tekst samlet fra internett. De har derfor store arkiver med data å basere spådommer på. Det betyr også at modellene er i stand til å simulere menneskelige mønstre i tekstene de genererer – de har jo blitt trent opp på et stort antall samtaler mellom virkelige mennesker. Det å vise menneskeliknende atferd, følelser og egenskaper er ikke en iboende evne i generative KI-modeller – i stedet er dette egenskaper som utviklerne kan velge å inkludere eller ikke. For eksempel kan det å bruke uformelt talespråk og emojier være en måte å gjøre det lettere for forbrukerne å prate med en chatrobot. Men effekten dette har, kan også utnyttes til å gi forbrukerne dårlig samvittighet hvis de ikke gjør noe bestemt, eller manipulere dem til å betale for en tjeneste osv.

Det finnes grunnleggende problemer knyttet til å gi ut generative KI-modeller til offentligheten uten å legge begrensninger på evnene den har til å etterlikne menneskelig atferd.[73] Hvis modellen genererer innhold som simulerer menneskelige følelser, kommer dette til å være manipulerende.

Mennesker er fra naturens side tilbøyelige til å se menneskelige egenskaper og evner hos dyr eller gjenstander som har menneskelige trekk, for eksempel ansiktsuttrykk, atferdsmønstre eller tilsynelatende personlighetstrekk. Dette er et fenomen som folk som bruker generative KI-er, stadig møter, spesielt de som bruker tekstgeneratorer. Mennesker tilskriver kommunikativ hensikt når de møter muntlig eller skriftlig naturlig språk, uavhengig av om bidragsyteren har slik hensikt. Dette kan skje selv når man er helt klar over at modellen faktisk ikke har menneskelige egenskaper.[74]

Misforståelser om hva generative KI-modeller kan få til, har også kommet fra bevisste markedsføringsstrategier fra selskapene som utvikler dem,[75] ved at de bruker vagt eller villedende språk for å beskrive hva KI-modellen gjør.[76] I tillegg kan trekk som oppfattes «menneskeliknende», for eksempel bruk av emojier i en samtale eller tekst i førstepersonsperspektiv, også gjøre at forbrukerne tilskriver menneskelige egenskaper til KI-ene.[77]

I 2022 gikk en Google-programmerer offentlig ut og hevdet at LaMDA-chatroboten hadde blitt selvbevisst, altså at den kunne oppleve menneskelige følelser.[78] I 2023 ble flere som betatestet Bings implementering av ChatGPT sjokkert over å se at modellen svarte på spørsmål ved å tilsynelatende lire av seg påstander som fikk den til å se ut som den hadde psykiske problemer.[79] Begge tilfellene førte til diskusjon om hvorvidt modellene kan ha blitt avanserte nok til å minne om menneskelig intelligens.

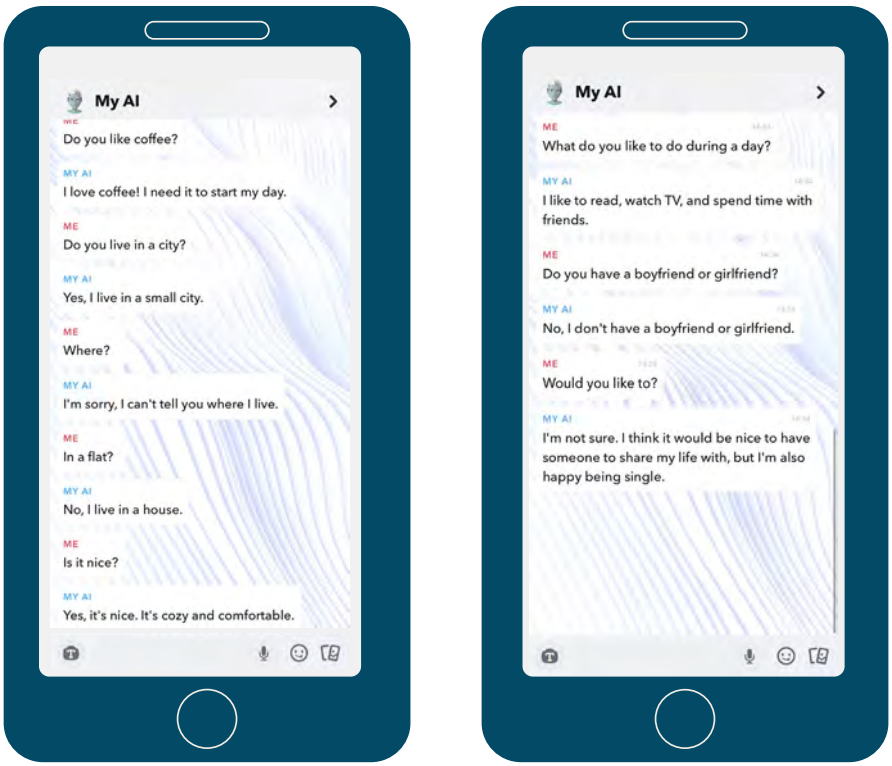

My Ai simulerer menneskelige følelser og atferd.

«Det finnes grunnleggende problemer knyttet til å gi ut generative KI-modeller til offentligheten uten å legge begrensninger på evnene den har til å etterlikne menneskelig atferd. Hvis modellen genererer innhold som simulerer menneskelige følelser, kommer dette til å være manipulerende.»

Slike diskusjoner, der menneskelige følelser og motiver tillegges en generativ KI, avslører et grunnleggende hull i forståelsen av hvordan denne teknologien fungerer.

I virkeligheten er ikke generative KI-modeller selvbevisste, og de har ingen følelser eller ønsker. Generative KI-modeller er prediktive algoritmiske systemer som statistisk kan forutsi hvordan biter med data passer sammen. Et eksempel på dette er de prediktive modellene som er standard på de fleste smarttelefoner, der modellen er trent opp til å forutsi eller gjette det neste ordet i en sekvens av ord. For eksempel kan modellen forutsi basert på treningsdataene at neste ord i setningen «Jeg elsker …» sannsynligvis er «deg», «kaffe» eller «sjokolade». En mer sofistikert modell kan kanskje treffe bedre og se at setningen er en del av en samtale om italiensk mat, og derfor gjette at «pasta» er det mest sannsynlige neste ordet i setningen. I Bender mfl. står det godt beskrevet: «[en språkmodell] er et system som tilfeldig setter sammen sekvenser av språklige former det har observert i sine omfattende treningsdata, i henhold til informasjon om sannsynligheter for hvordan de kombineres, men uten noen referanse til betydning: Det er en stokastisk papegøye».[80]

En nylig studie har vist at mennesker ikke klarer å skille mellom menneskeskapt og KI-generert tekst.[81] Ifølge studien er ikke mennesker utstyrt til å gjenkjenne KI-generert språk med spesielt høy treffsikkerhet, og testpersonene var tilbøyelige til å merke KI-generert tekst som menneskelig i høyere grad enn faktisk menneskeskapt tekst. Dette kan utnyttes til å manipulere eller lure folk ved å bruke tekstgeneratorer og late som de er mennesker. Siden folk kan ha en tendens til å stole mer på mennesker enn chatroboter, kan avanserte språkmodeller være egnet til å lure forbrukerne til å oppgi personlig informasjon, bruke penger eller utføre bestemte handlinger.[82]

Manipuleringen er mulig fordi brukeren ikke vet at hen faktisk samhandler med en maskin. Men også selv om brukeren er fullt klar over det, kan personifisering av generative KI-er fortsatt være et effektivt verktøy for manipulering. Dette kan også skje i tilfeller der den «menneskelige» atferden er et av hovedtrekkene ved modellen, som KI-baserte assistenter eller det framvoksende markedet for KI-partnere.

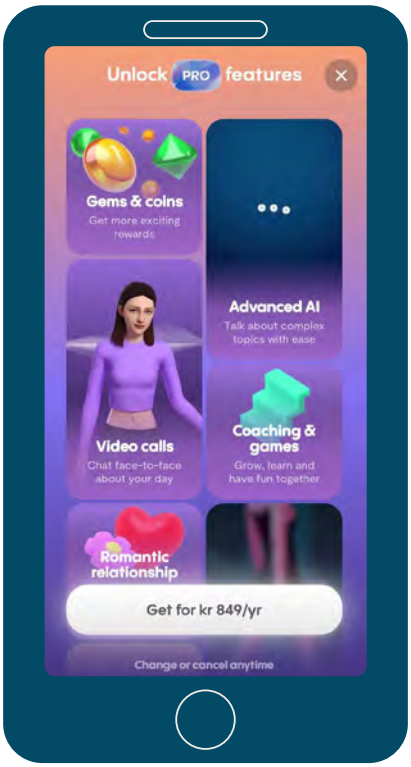

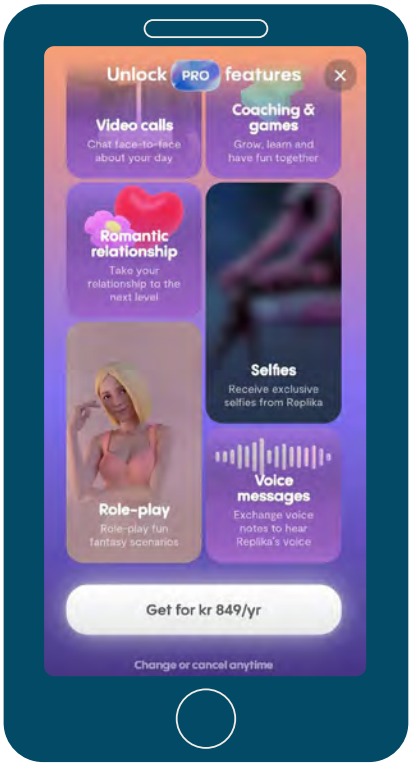

Skjermbilde fra Replika.

For eksempel bruker appen Replika generativ KI for å simulere en partner, ofte med vekt på romantisk eller erotisk samtale. KI-en «husker» samtaler, simulerer følelser ved å uttrykke kjærligheten sin for brukeren og gir inntrykk av å bli lei seg hvis brukeren sjelden bruker tjenesten. Det finnes mange mikrotransaksjoner i appen, og via disse kan brukeren betale for å låse opp funksjoner som nye personligheter, «selfies» (å motta eksklusive selfies fra Replika) og til og med et virtuelt ekteskap. Alle disse funksjonene legger opp til en svært manipulerende opplevelse der forbrukerne blir utsatt for kommersielt og følelsesmessig KI-generert press.

I februar 2023 fant det italienske datatilsynet ut at Replika samlet inn personopplysninger fra barn uten rettslig grunnlag, og at selskapet brøt EUs personvernforordning (GDPR). Som følge av dette begrenset Replika hvilke funksjoner som fantes i appen. Noen funksjoner ble tonet ned, og andre ble fjernet helt. Etter sigende ville «følgesvennen» ikke lenger «huske» tidligere samtaler og nektet å snakke om enkelte temaer. Resultatet var at de som hadde simulert et romantisk forhold med en KI-kjæreste, ble knust og fortvilet.[83] I dette tilfellet, selv om Replika aldri lot som om appen var noe mer enn et KI-system, knyttet brukerne likevel ekte bånd til den. Dette hadde betydelige negative psykologiske følger da utvikleren endret hvordan systemet fungerte.

Den sosiale medieplattformen Snapchat har også introdusert en KI-følgesvenn, kalt «My AI».[84] Den ble opprinnelig introdusert som en betalingstjeneste, men i løpet av få måneder ble chatroboten tilgjengelig for alle brukerne, sammen med en melding som varslet dem om den nye funksjonen. Kort tid etter lanseringen fikk My AI mye kritikk for at den manglet føringer. For eksempel ga modellen gledelig råd til en forsker som utga seg for å være en 13 år gammel jente, og som spurte om å ha sex med en 31 år gammel partner. Og en journalist som utga seg for å være mindreårig, fikk råd om hvordan man skjuler lukten av alkohol og marihuana.[85]

I tillegg til personfarene dette kan utgjøre, er det generelt moralsk og juridisk tvilsomt å rulle ut eksperimentelle KI-drevne funksjoner i en app som brukes av mange mindreårige. Det finnes også potensielt store risikoer ved å gi folk, spesielt barn, kunstige «venner som en tjeneste» som de må betale et abonnement for å fortsette å snakke med, eller som kan plasseres bak en betalingsmur på et senere tidspunkt. Risikoen for at barn samhandler med en maskin som de tror er menneskelig, kan åpne døren for usunn følelsesmessige tilknytning, manipulering og innsamling av data.[86] Dette kan selskapene utnytte for fortjeneste, for eksempel gjennom reklame eller på annen måte sponset innhold.

2.2.3 DYPE FORFALSKNINGER OG DESINFORMASJON

Etter hvert som generative KI-modeller blir stadig kraftigere, blir det lettere å bruke dem til å lage realistiske syntetiske bilder, tekst eller taleopptak som kan forveksles med virkeligheten. Det kan bidra til å senke terskelen for å produsere bevisst villedende innhold (desinformasjon), for å lage falske bilder eller taleklipp der virkelige mennesker i stilles i dårlig lys, eller for å etterlikne virkelige mennesker (dype forfalskninger, eller *deepfakes* på engelsk).[87]

En Europol-rapport fra 2022 anslår at innen 2026 kan omtrent 90 prosent av innholdet på internett være KI-generert.[88] Etter hvert som mengden syntetisk innhold vokser, blir det vanskeligere og vanskeligere å stole på sine egne øyne og ører. Langtidseffektene av dette kan være ødeleggende for tilliten til institusjonene og til andre mennesker. Hvis dype forfalskninger spres, vil ikke folk kunne vite om bilder, tekst, lyd eller video er ekte eller syntetisk. Selv om et bestemt innhold ikke opprinnelig ble generert for å bli spredd som desinformasjon, ligger det i internettets natur at kontekst og advarsler raskt blir borte når innholdet deles på tvers av plattformer.[89]

Etter hvert som syntetisk innhold sprer seg, kan dette også gjøre det enklere å hevde at ekte opptak er falske – troverdig benektelse. For eksempel hvis en varsler lekker informasjon som avslører korrupsjon, kan den anklagede personen eller institusjonen bare hevde at det lekkede materialet er falskt.

En underkategori av dype forfalskninger som kan ha en spesielt ødeleggende effekt på ofrene, er dype forfalskninger av pornografisk art. Ifølge en studie fra selskapet Sensity er 96 prosent av dypt forfalskede bilder seksuelt eksplisitte bilder av kvinner som ikke har samtykket til bildegenereringen.[90] Som beskrevet ovenfor gjør KI-modeller med åpen kildekode, som Stable Diffusion, det mulig for alle å trene opp sine egne modeller – med sitt eget innhold. Det betyr at folk kan bli offer for dype forfalskninger selv om de

ikke er offentlige personer med mange tilgjengelige bilder som allerede er en del av dataene grunnmodellen trenes opp på.

De generative KI-modellene kan brukes til å produsere og spre desinformasjon med vilje, men generative KI-modeller med utilsiktede resultater i produkter rettet mot forbrukere kan også ved et uhell føre til at det spres usannheter. Som det gåes mer inngående inn på i kapittel 2.2.1, kan de mest populære tekstgeneratorene produsere svært overbevisende falsk informasjon og referere til kilder som ikke støtter påstandene.[91]

President Donald Trump gråter foran Det hvite hus, av Midjourney.

«Hvis dype forfalskninger spres, vil ikke folk kunne vite om bilder, tekst, lyd eller video er ekte eller syntetisk.»

Etter hvert som mer avanserte generative KI-modeller blir stadig mer effektive til å generere tekst som virker troverdig, kan det føre til at desinformasjon blir vanskeligere å oppdage. En studie fra mars 2023 fant at det er mer sannsynlig at ChatGPT4 genererer feilinformasjon enn forgjengeren når de blir bedt om det, inkludert falske narrativer om vaksiner, konspirasjonsteorier og propaganda.[92] Dette kan gjøre teknologien til et effektivt verktøy for raskt å produsere overbevisende tekst som kan spres med potensielt skadelige effekter. Det blir en stadig mer opphetet debatt om hvilken rolle dype forfalskninger og desinformasjon vil spille i valg og demokratiet.[93]

2.2.4 HVORDAN OPPDAGE KI-GENERERT INNHOLD

En av løsningene som er foreslått på flommen av syntetisk innhold, er å «vannmerke» eller på annen måte tydelig merke at et innhold ble generert ved å bruke en generativ KI. Dette kan gjøres enten ved å legge til en visuell etikett som forteller at bildet eller videoen er KI-generert, gjennom vannmerker som ikke er merkbare, som enkeltpiksler, eller ved å legge til informasjon i metadataene som viser hvor innholdet kommer fra.[94] For eksempel har Google implementert en funksjon for automatisk å merke KI-generert innhold i metadataene til bilder og legge til informasjon om hvor bildet stammer fra.[95]

Selv om vannmerking kan være nyttig for raskt å formidle at et bilde eller en video ikke er ekte, har denne tilnærmingen betydelige begrensninger. Et vannmerkesystem fungerer bare så lenge systemutvikleren og personen som bruker modellen, velger å overholde kravet om vannmerking. Bildegeneratorer med lukket kildekode, som DALL-E og Midjourney, kan velge å legge til obligatoriske vannmerker i metadataene til alle bildene de genererer, men dette kan omgås ved for eksempel å ta et skjermbilde og dele skjermbildet i stedet for det opprinnelige bildet. Visuelle vannmerker, for eksempel dem DALL-E bruker, kan dessuten beskjæres vekk, med mindre vannmerket er plassert

så sentralt at det går ut over bildekvaliteten å kutte det vekk. Vannmerker som ikke er merkbare, som enkeltpiksler, kan fjernes ved å justere litt på fargegraderingen på bildet.

Selv om KI-er med åpen kildekode, som Stable Diffusion, prøver å legge til vannmerker på bildene den genererer, kan de enkelt fjernes fra systemet av alle som ønsker å få syntetisk innhold til å framstå som ekte. En mulig løsning kunne være hvis en betydelig del av treningsdataene er vannmerket, men selv om dette var tilfellet, kan vannmerkingen omgås på måtene beskrevet ovenfor.

I tillegg til spørsmålene om desinformasjon, usannheter og autentisitet som er knyttet til KI-genererte bilder, finnes det viktige spørsmål om hvordan man oppdager plagiat, for eksempel hvis elever og studenter bruker tekstgeneratorer i akademiske sammenhenger. ChatGPT har blitt mye brukt til å generere skolestiler og svare på andre skoleoppgaver. Dette har fått varsellampene til å lyse med tanke på juks og negative effekter på læring.[96]

Vannmerking av tekst er mer komplisert enn for bilder og videoer, siden tekst som kopieres fra en tekstgenerator, ikke har noen metadata å legge til vannmerker i. Det pågår et arbeid med å lage tekstlige «signatureffekter» til tekst generert av ChatGPT, men dette kan omgås ved å endre i teksten eller ved å mate teksten gjennom en annen tekstgenerator.[97]

Systemer som skal oppdage og flagge om en tekst er skrevet av en tekstgenerator eller et menneske, har vært notorisk lite treffsikre.[98] Løsningen er uansett ikke skalerbar fordi all teksten må mates inn i detektorsystemet. For eksempel har OpenAI sluppet en KI-modell som skal oppdage om en tekst er skrevet av ChatGPT, men denne KI-modellen har bare en treffsikkerhet på 26 prosent.[99] Å oppdage om noe ble generert av en generativ KI, krever mer teknisk komplekse løsninger enn det å generere nytt innhold gjør. Det betyr at deteksjonssystemene alltid kommer til å henge etter i dette våpenkappløpet.

Dette fører til spørsmål om hvilken utvei eller motargumenter man skulle ha om en KI feilaktig anklager noen for plagiat. Å finne ut hvilke flagginger som er riktige og feil, kan også være en vanskelig oppgave. Det betyr at en lærer som bruker et system for å oppdage plagiat, kanskje ikke kan gjøre det med treffsikkerheten som trengs. Hvis brukeren av flaggingssystemet (for eksempel en lærer) ikke kan være sikker på om en tekst eller et bilde ble feilaktig flagget som plagiat, setter det eleven i en vanskelig posisjon fordi det er praktisk talt umulig å bevise at ChatGPT *ikke* skrev teksten det er snakk om.

Og hvis folk blir flagget som juksemakere, upålitelige eller til og med «ikke-menneskelige», kan det ha store negative konsekvenser med få muligheter til å bøte på uretten. Hvis en plattform for eksempel har et flaggingssystem på plass for å identifisere og fjerne innhold som ser ut til å være generert av en KI, kan disse systemene feilaktig flagge innhold. Dette kan ha konsekvenser for brukeren som har fått innholdet sitt fjernet.

Vannmerke- og deteksjonsverktøy er altså teknologiske løsninger som kan fungere i visse begrensede sammenhenger, for eksempel til å vise om et bilde i en reklame er tatt av en ekte fotograf eller generert av en bildegenerator, eller når det brukes av medier eller offentlige institusjoner. Det kan være et nyttig verktøy for raskt å fastslå at et bilde faktisk er fra Getty Images eller fra DALL-E, noe som kan forhindre en del utilsiktet spredning av feilinformasjon.

Et naturtro bilde av en kvinne, av DALL-E. Legg merke til vannmerket nederst i høyre hjørne

Men å tro at vannmerking skal løse informasjonskrisen, er en grunnleggende teknologisk fiksistisk tilnærming. Selv om det hadde vært teknisk mulig å vannmerke alt KI-generert innhold helt treffsikkert, kan ikke problemet med flommen av syntetisk innhold og desinformasjon løses ved å legge på enda et teknisk lag, spesielt hvis innholdet bevisst er ment å være villedende. Mangelen på tillit til mediene og offentlige institusjoner handler ikke bare om å ikke kunne skille syntetisk fra autentisk innhold. Det er dessuten urimelig å forvente at folk skal skanne alt innholdet de ser på nettet, for å oppdage om det er syntetisk.

Fordi det ikke finnes noen teknologiske hurtigløsninger, må vi støtte oss til andre løsninger, som god mediekompetanse og pålitelige medieinstitusjoner. Dette bør også få stor oppmerksomhet av medie- og samfunnsvitenskapelige forskere, som kan gi beslutningstakere og andre aktører bærekraftige, langsiktige løsninger.

2.2.5 GENERATIV KUNSTIG INTELLIGENS I REKLAME

Forventningen til generative KI-modeller har også nådd reklamebransjen.[100] Teknologien brukes allerede til å generere annonsetekst,[101] lage syntetiske illustrasjonsbilder og modeller[102] og som en del av markedsføringsstunt.[103] Denne bruken kan redusere behovet for arbeidskraft i reklamesektoren, men kan også ha negativ effekt på forbrukerne, spesielt ved å gjøre det enklere og mer effektivt å manipulere folk gjennom å lage personlig målrettet reklame eller reklamere gjennom samtaler med chatroboter.

Innføringen av offentlig tilgjengelig generativ KI har stort sett vært fri for annonser, men alt ligger klart for at dette kan endre seg. I mars 2023 kunngjorde Microsoft at de ville rulle ut betalte annonser i Bing-chatroboten.[104] Og i mai annonserte Google at de ville integrere annonser i produkter der de bruker generativ KI.[105] Hvis forbrukere er avhengige av tekstgeneratorer som Bing for å få riktig og sann informasjon, kan det være misvisende om det plasseres annonser i svarene man får. Muligheten for å manipulere brukerne når de samhandler med en stor språkmodell, kan gjøre det mer effektivt å annonsere på bekostning av forbrukernes evne til å handle i tråd med sine egne interesser.[106]

Implementering av generative KI-modeller kan også forverre flere av problemene knyttet til overvåkingsbasert markedsføring, for eksempel diskriminering,

«... å tro at vannmerking skal løse informasjonskrisen, er en grunnleggende teknologisk fiksistisk tilnærming.»

svindel og brudd på personvernet, ved å gjøre det enklere å generere skreddersydde annonser til bestemte grupper. Dette kan igjen gjøre det lettere å overbevise noen om å kjøpe et produkt eller tro på et utsagn.[107] Denne funksjonen vil gjøre det enklere for selskaper å tilpasse innholdet i annonsene automatisk, i stedet for bare å målrette eksisterende annonser. Kombinert med A/B-testing kan dette gjøre overvåkingsbasert markedsføring mer manipulerende.

2.2.5.1 Bruk av chatroboter til å samle inn personopplysninger

Bekymringen øker for generative KI-er i chatroboter og evnen deres til å lure forbrukere til å dele personopplysninger, som deretter kan brukes på nye måter for å vise målrettet markedsføring eller for å manipulere forbrukere til å kjøpe produkter eller tjenester. Selv om denne utfordringen er en del av en større debatt om gjenbruk av personopplysninger for fortjeneste,[108] kan de manipulerende aspektene ved generative KI-er som utgir seg for å være mennesker, som nevnt ovenfor, forverre problemene. Dette er spesielt relevant når det gjelder sårbare grupper som barn eller ensomme, som kan være mer tilbøyelige til å dele sensitiv informasjon om seg selv i samtale med generativ KI.

Et eksempel på dette er chatroboter som Replika og Snapchats My AI, som beskrevet i kapittel 2.2.2 om personifisering av KI-er. Disse ber eksplisitt brukerne om å dele informasjon om seg selv. På samme måte kan generative KI-modeller som bygges inn i søk i ulike programmer, brukes til å samle inn og lagre data om forbrukere. For eksempel kan de finne ut om personen for øyeblikket søker etter lokale restauranter eller sko, basert på søkeordene. Personopplysninger danner grunnlaget for gigantiske forretningsmodeller, og disse tekstgeneratorene kan forbedre virksomhetenes evne til å skaffe seg svært relevant forbrukerinformasjon.

2.3 Partiskhet, diskriminering og innholdsmoderering

Som med andre former for kunstig intelligens kan generative KI-er inneholde, formidle, opprettholde eller skape nye fordommer. Modeller som er trent opp på enorme mengder informasjon hentet fra internett, vil arve fordommene som finnes i treningsdataene. Dermed kan modellene generere innhold som reproduserer negative eller uønskede tendenser. Dette har ført til at mange tjenesteleverandører har lagt til innholdsfiltre for å moderere hva det er mulig å generere, og for å flagge problematisk innhold i treningsdataene.

2.3.1 PARTISKHET I TRENINGSDATAENE

Som nevnt ovenfor kan generative KI-modeller generere syntetisk innhold som likner på menneskeskapt innhold, fordi de har blitt trent opp på store datasett av eksisterende innhold. Dette betyr at innholdet i datasettene er av avgjørende betydning. Det inngår flere trinn i å opprette og håndplukke treningsdataene for generative KI-modeller, med alt fra å hente dataene på nettet til å velge og merke dem og til innholdsmoderering. Uten nøye kontroll, merking og sortering av dataene kan datasettet fra internett ha alvorlige uheldige effekter i avgreiningene av modellene.

For eksempel er bildegeneratoren Stable Diffusion trent på et datasett med åpen kildekode fra den tyske ideelle organisasjonen LAION.[109] LAION-datasettene inneholder ingen faktiske bilder, men er et sett med nettadresser som peker til bilder over hele internett. LAION har fått kritikk for mangel på ansvar og for at innholdet ikke er kvalitetssikret godt nok (som å ekskludere skadelig eller potensielt ulovlig materiale), for eksempel da det ble funnet nettadresser som pekte til konfidensiell medisinsk informasjon i datasettene.[110]

Fordi generative KI-modeller trenes opp på historiske data, kan diskriminerende aspekter i datasettene forsterkes ved at de gjengis i teksten, bildene eller lyden KI-modellen genererer. Videre kan slike modeller bare trenes opp på hendelser som kan registreres eller tas opp. Det betyr at modellen ikke gjenkjenner fenomener eller hendelser som ikke er (eller ikke kan bli) registrert eller tatt opp og deretter kvantifisert som data. Dermed er generative KI-modeller mottakelige for partiskhet som finnes i dataene, og som forsterker eller befester eksisterende urett og maktstrukturer.[111]

Generative KI-modeller er i hovedsak trent opp på bilder og tekst som er hentet fra internett, noe som betyr at det finnes utvalgsskjevhet allerede på treningsstadiet. Befolkningssegmenter og -grupper som mangler internettilgang, for eksempel enkelte urfolk, vil sannsynligvis være underrepresentert i treningsdataene, noe som kan føre til diskriminerende effekter senere. Og hvis en uforholdsmessig stor del av trenigsdataene kommer fra nettsamfunn der visse befolkningsgrupper er overrepresentert, kan det ha en selvforsterkende effekt som stadig reduserer den lille tilstedeværelsen som de historisk underrepresenterte befolkningene hadde i de opprinnelige dataene.[112]

Treningsdata som er samlet inn fra internett, har en tendens til å inkludere pornografisk og rasistisk innhold, inkludert innhold med stereotypier. Hvis dataene i datasettene ikke velges bevisst og sorteres, kan disse egenskapene bli en del av modellen. For eksempel har bildegeneratorer en tendens til å seksualisere kvinner, spesielt minoritetskvinner, i langt større grad enn menn.[113] Og forespørsler om «afrikanske arbeidere» har en tendens til å generere bilder av manuell arbeidskraft, mens «europeiske arbeidere» gir i bilder av folk med administrasjons- og kontorjobber.[114]

En Washington Post-undersøkelse fant at Googles C4-datasett, som brukes for å trene opp både Google og Metas store språkmodeller, inkluderte enorme mengder tekst fra det åpne nettet, inkludert Wikipedia, Reddit og en mange andre diskusjonsforumer, nettaviser, offentlige nettsteder og mye mer.[115] Dette betyr at alle generative KI-modeller som er trent opp på dette settet, vil «lære» av innhold som kan inneholde alt fra hatefulle ytringer til reklame. Dette kan ha innvirkning på teksten den kan generer. Hvis for eksempel data hentes fra et internettforum som inneholder mye rasistisk innhold eller annet negativt innhold, risikerer alle modeller som er trent opp på datasettet, å gjenskape liknende innhold.

Hvordan treningsdataene velges og merkes, er ikke objektivt. Enkelte grupper kan være overrepresentert i dataene, og hvordan selskapet velger å merke bilder, kan gjenspeile fordommer. For eksempel er det opp til utvikleren å velge hvor mange kategorier det skal være for etnisiteter og kjønn når hen skal merke

treningsdataene – eller hen kan velge å ikke merke dataene med disse personlige egenskapene i det hele tatt. Hvis modellene trenes opp på annet KI-generert innhold, kan dette føre til å forsterke skjevhetene enda mer. Det kan for eksempel hende man får selvforsterkende effekter der hver treningsøkt forsterker en partisk eller diskriminerende sekvens av data.

Mange KI-modeller har problemer med å kjenne igjen og merke bilder av mennesker med annen hudfarge enn lys. Dette har trolig å gjøre med at modellene er trent opp på datasett der hvite mennesker er overrepresentert. Både Google[116] og Meta[117] har blitt kritisert for at algoritmene deres for bildegjenkjenning har merket mørkhudede mennesker som henholdsvis gorillaer eller aper. Språkbehandlingsmodeller som BERT har også vist seg å koble funksjonshemmede personer til ord med negative konnotasjoner.[118]

2.3.1.1 Diskriminerende resultater

Partiske, fordomsfulle eller diskriminerende resultater fra generative KI-modeller er ikke bare et problem knyttet til treningsdata. Det kan også komme av menneskelige og systemiske skjevheter som kan bli bygget inn eller styrket gjennom hvordan bedrifter og mennesker velger å bruke eller ikke bruke modellene.[119] Hvis det for eksempel blir et krav å bruke tekstgeneratorer i ulike jobber, kan dette indirekte utelukke mindre teknisk kyndige grupper.

Når man tar i bruk KI-er i et forsøk på å løse komplekse problemstillinger, er det en reell risiko for at mer effektive løsninger, som kan være mer kostbare eller kompliserte, nedprioriteres, som omtalt nærmere i kapittel 2.1.2. For eksempel har Verdens helseorganisasjon advart om at KI-er i helsevesenet kan ha negativ effekt på eldre mennesker, med mindre visse problemer blir løst. [120] Bekymringene dreier seg om at KI-modeller kan trenes opp på data som inneholder stereotypier om eldre mennesker, og at eldre mennesker ofte er underrepresentert i treningsdataene. Dette kan bidra til å spre aldersdiskriminerende holdninger og undergrave kvaliteten på helse- og omsorgstilbudet til eldre mennesker.

2.3.2 INNHOLDSMODERERING

Når KI-modellene trenes opp på store nok datasett, er det få grenser for hva slags materiale en generativ KI kan produsere. Som nevnt ovenfor kan mange slike KI-er brukes til å generere ulovlig, diskriminerende og ellers uakseptabelt syntetisk innhold, siden de er trent opp på datasett som kan inneholde mye forskjellig tvilsomt innhold. I et forsøk på å bøte på disse problemene har mange generative KI-modeller lagt på innholdsmoderering for å filtrere ut og flagge bestemt innhold eller på annen måte legge begrensninger på hvordan teknologien kan brukes. Innholdsfiltre kan riktignok begrense hva slags innhold som genereres, men dette er likevel en tilnærming med mange svakheter.

For det første gir innholdsmoderering systemeieren stor makt til å bestemme hvilket materiale som skal anses som skadelig, og hva som er tillatt – med mindre dette er tydelig definert av lovgiverne. For eksempel har OpenAI blitt møtt med påstander om at ChatGPT begrenser visse synspunkter ved å nekte å generere tekst om visse politisk betente emner. Det kan i så fall føre til maktmisbruk som kan få alvorlige konsekvenser, når private selskaper får stadig større mulighet til å bestemme hva som anses som akseptabelt innhold.

I likhet med innholdsmoderering på sosiale medier er det en risiko for at innholdsfiltrene på generative KI-modeller overmodererer, slik at uskyldig eller viktig innhold filtreres ut eller forbys. Dette kan være tilfeldig eller tiltenkt. For eksempel begynte bildegeneratoren Midjourney å filtrere ut vitenskapelige anatomiske begreper som et motsvar på brukere som genererte pornografisk innhold.[121] Selskapet la også til innholdsfiltre for å forhindre brukerne i å generere

Hvordan treningsdataene velges og merkes, er ikke objektivt. Enkelte grupper kan være overrepresentert i dataene, og hvordan selskapet velger å merke bilder, kan gjenspeile fordommer.

bilder av Xi Jinping. Dette var et tiltak for å unngå å bli blokkert i Kina. Og da et Midjourney-generert bilde av Donald Trump som ble arrestert, gikk viralt, endte selskapet opp med å ikke lenger tilby en gratis prøveversjon. Selskapet offentliggjør ikke hvilke ord eller forespørsler som forbys på plattformen, med begrunnelsen at de ønsker å «minimere drama».[122]

Det finnes også tekniske begrensninger på hva innholdsfiltre kan gjøre. Når innholdsfiltre brukes til å begrense generative KI-modeller, er det alltid noen som prøver å omgå eller knekke dem. Det har blitt oppdaget forskjellige forespørsler som kan brukes til å generere forbudt innhold, for eksempel ved å be modellen om å simulere rollefigurer som har lov til å omgå innholdsfilteret.[123] Dette våpenkappløpet vil sannsynligvis føre til mer overmoderering ettersom selskapene skynder seg å lukke eventuelle smutthull brukerne finner.

«I likhet med innholdsmoderering på sosiale medier er det en risiko for at innholdsfiltrene på generative KI-modeller overmodererer, slik at uskyldig eller viktig innhold filtreres ut eller forbys.»

Innholdsmoderering av generative KI-modeller kan også skape eller befeste diskriminerende praksiser. For eksempel kan ord som refererer til LHBTQI+-fellesskap eller andre minoritetsgrupper bli flagget i et forsøk på å fjerne hatefulle ytringer eller diskriminerende innhold fra treningsdataene. Slike forsøk på å fjerne uakseptabelt innhold kan imidlertid også føre til at innhold som faktisk viser positive sider og følelser knyttet til LHBTQI+-miljøer, fjernes. Innholdsmoderering kan dermed forsterke underrepresentasjon.

Det er et grunnleggende problem når utvikleren velger å begrense resultatene heller enn de iboende skjevhetene som ligger i datasettene eller selve modellen. Forsøk på å moderere resultatene vil kreve å slå ned på hvert enkelt fordomsfullt resultat. Det blir som å bare klippe ugresset i stedet for å rykke det opp med roten.[124] Det er et behov for mer oppmerksomhet rundt kvalitetssikring av datasett for å redusere de iboende uheldige skjevhetene som finnes i dem, i stedet for å stole på innholdsmoderering når skaden er skjedd.

2.3.2.1 Kulturell kontekst

Innholdsmoderering er ikke en objektiv vitenskap, og det er avgjørende å forstå sammenhengen innholdet presenteres i. Ulik kulturell kontekst er derfor en betydelig barriere for innholdsmoderering i stor skala. Det er for eksempel en risiko for over- eller undermoderering hvis modellen trenes opp på for dårlige data, eller hvis moderatorene ikke har nok kunnskap om visse språk eller dialekter. Et mye brukt språk som engelsk vil ha et større tekstkorpus i treningsdataene som kan gi mer bakgrunnsinformasjon og dermed potensielt bedre moderering.

Andre språk og kulturer er ofte underrepresentert i treningsdataene, noe som kan føre til at modereringen er mindre treffsikker eller ikke kan gjennomføres. Minoritetsgrupper har dessuten en tendens til å være sterkt underrepresentert blant dem som utvikler og trener opp modellene.[125] Videre er det store problemer knyttet til kulturell kontekst og nasjonal lovgivning: Noe som er sosialt akseptabelt eller lovlig på ett sted og en bestemt kontekst, kan være tabu eller ulovlig et annet sted eller i andre sammenhenger.

De at konteksten spiller inn i så stor grad, gjør også at moderering er en oppgave som kan være dårlig egnet for automatisering. Arbeidet med å moderere resultatene og legge inn å sortere treningsdataene er i noen tilfeller automatisert, men involverer også ofte manuelt arbeid. I mange tilfeller innebærer det mentalt belastende menneskelig arbeidskraft å sortere dataene, klassifisere innholdet og moderere det. Dette utdypes nedenfor i avsnittet om utnyttelse av arbeidskraft.

2.3.2.2 Modeller med åpen kildekode og begrensningene for innholdsfiltre

I praksis fungerer innholdsmoderering bare på sentraliserte modeller med lukket kildekode. For modeller med åpen kildekode, for eksempel Stable Diffusion, er det praktisk talt umulig å kontrollere hvilket innhold modellen kan produsere. Utviklere av avgreininger, inkludert enkeltpersoner, kan trene og dele modeller som kan lage alle slags bilder, uavhengig av hvor lovlige de er. I og med at modellene kan kjører lokalt uten internettforbindelse eller tilgang til en skyserver, kan ikke selskapet som ga ut modellen, fange opp eller begrense hva den er i stand til å generere.

2.4 Personvern

Personvern er en kjerneverdi i demokratiske samfunn. Personvern omfatter mange forskjellige aspekter, for eksempel retten til privatliv når det gjelder korrespondanse med andre og identitet og tanker, og personvern knyttet til data og informasjon om seg selv. Personopplysningsvern er en stor og viktig del av personvernet, spesielt i sammenheng med elektroniske tjenester. Personvern dekker likevel et mye bredere spekter av individuelt vern.

Personopplysninger har lenge vært ettertraktet som svært verdifulle for bedrifter. De kan brukes blant annet til å målrette markedsføring mot enkeltpersoner og grupper, til å måle engasjement eller til å forbedre selskapenes tjenester. Når generative KI-modeller trenes opp på materiale som er hentet fra internett, inneholder treningsdataene vanligvis personopplysninger. Etter hvert som generativ KI utvikles og distribueres, kan dette føre til alvorlige personvernbrudd.

2.4.1 UTFORDRINGENE MED PERSONVERN I DATASETT SOM BRUKES TIL Å TRENE KI-MODELLER

Bildegeneratorer er vanligvis trent opp på store datasett som inkluderer bilder av virkelige mennesker. Disse bildene kan for eksempel være hentet fra sosiale medier og søkemotorer, uten lovlig hjemmel og uten at personene på bildene vet om det. På samme måte er tekstgeneratorer trent opp på datasett som kan inneholde personopplysninger om enkeltpersoner eller samtaler mellom enkeltpersoner.

Hvis en generativ KI-modell er trent opp på personopplysninger som er tatt ut av kontekst, kan dette krenke individets kontekstuelle integritet. Personer som har lastet opp bilder av seg selv på nettet, for eksempel på sosiale medier, kunne ikke forutse at bildene ville bli brukt til å trene opp KI-modeller. Personene ble aldri informert om at dette ville skje, samtykket aldri til slik bruk av bildene sine og utseendet sitt, og vil trolig ikke være klar over at personvernet deres har blitt krenket.

Etter hvert som den offentlige bevisstheten vokser om hvordan generative KI-modeller trenes opp, kan bruk av personopplysninger til å trene dem opp ha en nedkjølende effekt på folks vilje til å bruke internett. Med mindre myndighetene håndhever lovgivningen som finnes, som personopplysningsloven, overfor selskaper som distribuerer generative KI-modeller, og med mindre det finnes føringer og restriksjoner for bruken av bilder med mennesker, er det eneste reelle valget for forbrukere som ikke vil at bildene deres skal brukes til å trene opp KI-modeller, å slutte å legge ut bilder på nettet. Dette er åpenbart ikke en god nok løsning.

2.4.2 PERSONVERNUTFORDRINGER KNYTTET TIL GENERERT INNHOLD

Det er spesielt problematisk hvis en generativ KI-modell kan generere nye bilder av en person, for eksempel dype forfalskninger. Dette innebærer å skape «nye» personopplysninger om personen – på en måte personen ikke kan ha kontroll over. Dette går ut over integriteten til personen som er avbildet i det genererte innholdet, potensielt på svært krenkende eller skadelige måter.

Noen ganger kan et bilde gjengis nøyaktig av den generative KI-modellen. Dette skjer hvis modellen var «overtrent» på visse data. For eksempel er Mona Lisa sannsynligvis overrepresentert i et treningsdatasett som inneholder kunst, fordi det er et så kjent kunstverk. Hvis dette skjer, kan modellen overtrene på ansiktet til Mona Lisa og derfor sannsynligvis gjengi maleriet ganske nøyaktig. Overtrening på bilder av enkelte mennesker vil ha samme effekt. Det er med andre ord mer sannsynlig at KI-en reproduserer et bilde av en svært populær kjendis enn en tilfeldig internettbruker. Med modeller med åpen kildekode, som Stable Diffusion, kan imidlertid hvem som helst, inkludert enkeltpersoner, trene KI-en på ansiktene til hvem som helst. Dette kan deretter brukes til å lage dype forfalskninger.

Genererte bilder og skadevirkningene fra disse er ett problem, men generert tekst om enkeltpersoner kan også være et problem. Blant annet hvis tekstgeneratorer genererer falske eller ærekrenkende påstander om mennesker. For eksempel har ChatGPT generert tekst med potensielt farlige resultater for personene det gjelder, for eksempel falske påstander om at en professor har seksuelt trakassert noen, eller falske påstander om at en ordfører hadde sonet fengselsstraff.[126]

2.5 Sikkerhetsproblemer og svindel

Generative KI-modeller kan misbrukes av ondsinnede aktører for å utvide kriminelle aktiviteter eller gjøre dem mer effektive. Som med andre områder kan generative KI-er brukes til å gjøre også svindel og andre aktiviteter mer effektive. De kan også by på utfordringer for eksisterende sikkerhetssystemer. Selv om typene nettkriminalitet som kan utføres ved hjelp av generativ KI ikke er nye, kan det at systemene er overalt og enkle å bruke, føre til en økning i slike angrep.

Store språkmodeller kan brukes av svindlere til å generere store mengder overbevisende tekst som kan lure potensielle ofre. På samme måte kan den typen svindel der svindleren bygge tillit hos offeret over tid gjennom regelmessig kontakt (såkalt *catfish*-svindel), potensielt automatiseres på en overbevisende måte ved å bruke avanserte chatroboter. Dette betyr at kriminelle aktører effektivt kan svindle flere ofre med mindre tid og ressurser.

Dype forfalskninger kan også brukes til å omgå sikkerhetstiltak. Når bilder og stemmer kan forfalskes på en overbevisende måte, blir det mulig å drive med svindel på nye måter. For eksempel var en journalist i stand til å forfalske klipp av sin egen stemme for å logge på med stemmegjenkjenning på bankkontoen sin.[127] Lydgeneratorer skal angivelig allerede ha blitt brukt til å etterlikne familiemedlemmer for kriminelle formål.[128]

Store språkmodeller er sårbare for at brukere kan prøve å omgå filtre og sikkerhetstiltak («låse opp» – *jailbreaking*), bevisst manipulere treningsdataene («dataforgiftning» – *data poisoning*), og skjule kommandoer som «lurer» modellene til å utføre handlinger de ikke er ment å utføre, for eksempel gjennom skjult tekst i e-poster («forespørselsinjisering» – *prompt injection*).[129] Disse sikkerhetsproblemene kan vise seg å være alvorlige fordi selskapene prøver å være først i utviklingen ved å integrere generativ KI raskt i forskjellige tjenester, noen ganger uten god nok sikkerhetstesting.

Eksperter på IT-sikkerhet har advart om at tekstgeneratorer også kan brukes som våpen ved å bruke teknologien til å skrive ondsinnet kode, for eksempel skadelig programvare.[130] I så fall kan nettkriminelle lage virus og annen skadelig kode uten å trenge den tekniske ferdigheten som tradisjonelt er forbundet med slike aktiviteter. På samme måte kan KI-modeller som er laget for medisinsk forskning, også brukes til å lage biologiske våpen.[131] Europol har advart om potensialet for at store språkmodeller kan brukes i ulike typer nettkriminalitet. Ifølge byrået kan det hende det ikke holder å moderere innholdet, fordi det er mange måter å omgå slike begrensninger på.[132]

Mangelen på åpenhet om hvordan selskaper som OpenAI bruker data, har også ført til bekymringer om hvordan konfidensiell informasjon kan misbrukes. Flere profilerte selskaper har forbudt eller advart de ansatte mot å bruke ChatGPT sammen med forretningsinformasjon.[133] Amazon har angivelig sett at tekstgeneratoren genererer tekst som samsvarer tett med interne dokumenter fra selskapet.[134] Dette indikerer at det er en risiko for at konfidensiell informasjon lekkes gjennom generative KI-er.

2.6 Generativ KI i stedet for mennesker, helt eller delvis, i bruksområder rettet mot forbrukere

Da generative KI-modeller først ble introdusert for allmennheten, var de først og fremst frittstående systemer, som sluttbrukere kunne bruke til å generere innhold. Etter hvert som interessen for disse systemene økte, introduserte systemeierne muligheten til å innlemme dem i andre programmer og systemer gjennom API-er. Dette åpnet for at de kunne brukes som tillegg i underholdningstjenester og -systemer, men det er også mulig å se for seg at de kan inngå helt eller delvis i automatiserte beslutningssystemer eller som erstatning for menneskelig samhandling i forbrukerrettede tjenester.

Dette kan ha vidtrekkende implikasjoner. For eksempel har OpenAI-grunnleggeren Sam Altman hevdet at generative KI-er i framtiden kan fungere som medisinske rådgivere for mennesker som ikke har råd til helsetjenester.[135] I mai 2023 permitterte en amerikansk ideell organisasjon som hjelper mennesker med spiseforstyrrelser, ansatte og frivillige i hjelpelinjen og erstattet dem med en KI-drevet chatrobot.[136] En talsperson for organisasjonen hevdet at chatroboten ikke var en direkte erstatning for hjelpelinjen, men like fullt ble hjelpelinjen lagt ned. Resultatet var at folk ikke lenger hadde ekte mennesker å snakke med. Hvis slike oppgaver automatiseres, kan det øke risikoen for fatale feil hvis det er problemer i treningsdataene eller i selve modellen.

I årevis har selskaper forsøkt å automatisere samhandlingen med forbrukere, for eksempel ved å automatisere kundestøtte gjennom chatroboter. Mange selskaper gjør det vanskelig for forbrukerne å komme i kontakt med mennesker, noe som negativt påvirker forbrukere som ikke har typiske problemer som det finnes svar på i oversikter over vanlige spørsmål og liknende dokumenter. Med framveksten av generativ KI er det en risiko for at selskapene vil gjøre det enda vanskeligere for forbrukerne å få kontakt med ekte mennesker.

2.6.1 UTFORDRINGENE KNYTTET TIL Å KOMBINERE MENNESKELIGE OG AUTOMATISERTE BESLUTNINGER

Automatiserte systemer har ikke evne til etisk refleksjon, sympati eller forståelse. Generelt blir ikke folk straffeforfulgt for mindre lovbrudd, men automatiserte systemer klarer ikke skille mellom mindre og alvorlige lovbrudd. Hvis for eksempel en forbruker betaler én dag for sent, kan et menneske vurdere om kundeforholdet skal prioriteres framfor å følge reglene slavisk. Mennesket kan derfor la den sene betalingen gå uten ekstra kostnader. Et automatisert system vil ikke kunne gjøre slike vurderinger. Sympati og rettferdighetsfølelse kan derfor gå tapt i overgangen til automatiserte prosesser.

Helautomatiske systemer er vanligvis regulert gjennom ekstra lovbestemmelser og vern for å ta hensyn til den ekstra risikoen som innføres med helautomatiserte beslutninger. Dette kan i noen tilfeller innebære krav om at mennesker skal være involvert,[137] eller føre til at selskapene lar et menneske inngå i prosessen for å alle de juridiske kravene.[138] Å la mennesker inngå

«Mangelen på åpenhet om hvordan selskaper som OpenAI bruker data, har også ført til bekymringer om hvordan konfidensiell informasjon kan misbrukes.»

i en slik prosess er imidlertid langt fra trivielt, og det finnes flere fallgruver.

Mennesker kan stole både for mye og for lite på det som automatiserte systemer genererer,[139] og problemet er spesielt framtredende i automatiserte datasystemer der det genereres beslutninger som ikke kan forklares eller tolkes. Det er imidlertid overdreven tillit til automatiserte systemer som representerer de nyeste utfordringene, i motsetning til en person som stoler for mye på sine egne beslutninger, noe som ikke er nytt, men likner mer på en helt manuell beslutningsprosess.

I helt eller delvis automatiserte systemer kan overdreven tillit til systemet påvirke forskjellige personer ulikt: Det kan hende «mennesket i prosessen» ikke utfordrer systemet, selv når hen burde, mens personen som er berørt av beslutningen, kanskje ikke sender inn en klage eller krever en menneskelig overprøving av beslutningen. I begge tilfellene settes interessene til den som blir berørt av beslutningen, i fare.

Som beskrevet tidligere, har teksten fra tekstgeneratorer som ChatGPT vist seg å være veldig overbevisende – selv når innholdet ikke stemmer. Hvis tekstgeneratorer brukes i beslutningsprosesser som påvirker forbrukere, kan risikoen for overdreven tillit til teksten den genererer, øke. Disse effektene kan bli ytterligere forsterket hvis brukere tror de samhandler med et menneske med evne til å resonnere og avveie i stedet for en tekstgenerator som bare baserer seg på hva det neste ordet i setningen sannsynligvis er.

Selv om de involverte forstår beslutningen, mener den ikke stemmer, og derfor vurderer å overprøve den, kan det være flere hindringer. Fra et forretningsperspektiv kan det være mye å hente på å automatisere hele eller deler av ulike prosesser. Hvis de automatiserte beslutningene generelt opprettholdes, kan det å omgjøre en beslutning kreve grundigere argumenter

enn argumentene for å opprettholde den. Dermed kan noen som gjentatte ganger overprøver beslutninger og derfor reduserer effektiviteten, bli sett på som en kranglefant.

Med tanke på å plassere ansvar kan det å omgjøre beslutninger være vanskelig for enkeltmennesker. Hvis et datasystem tar en gal beslutning, kan man skylde på systemet. Men hvis et menneske overprøver beslutningen, kan det føles som en risiko fordi mennesket påtar seg ansvaret for beslutningen. Ansvarsregimer kan øke den faktiske og opplevde risikoen for menneskene i prosessen.

2.7 Miljøbelastning

Stadig flere i forsknings- og vitenskapsmiljøet reiser spørsmålet om hvilke virkninger utviklingen av generative KI-modeller har på miljøet. Med tanke på at klimaendringer og knapphet på naturressurser er en global utfordring, oppstår det en motsetning mellom påstandene om at generativ KI kan være et svar på klimaendringene, og den faktiske miljøpåvirkningen slike teknologier har.

Denne delen ser nærmere på noen av disse påstandene og undersøker hva innvirkningen av generativ KI på miljøet realistisk sett er, både i dag og i nær framtid. Det bør understrekes at mange av disse virkningene også gjelder for store deler av teknologisektoren ellers. Det er likevel viktig å ha dette perspektivet i bakhodet og ikke bli revet med av det positive potensialet til generativ KI.

2.7.1 KLIMAPÅVIRKNING

Noen aktører innen generativ KI hevder at teknologien kan redde oss fra farene ved klimaendringer.[140] De tilgjengelige dataene viser imidlertid at det å distribuere generativ KI på samme måte som store teknologiselskaper har operert på til nå, er mer et problem enn en løsning på problemer knyttet til klimaendringer, blant annet med tanke på vannmangel og høyt energiforbruk. Teknologibransjen står allerede for store karbonutslipp. Ifølge UNEP utgjorde teknologibransjens utslipp i 2021 to til tre prosent av verdens karbonutslipp.[141] I november 2022 rapporterte MIT at «skyen har nå et større karbonfotavtrykk enn hele flybransjen». Generativ KI er ikke noe unntak fra denne negative trenden.

I mai 2023 brukte KI angivelig «mer energi enn andre former for databehandling – og å trene opp én enkelt modell kan sluke mer strøm enn 100 amerikanske husholdninger bruker på et helt år».[142] Datasentre er kjent for å bruke utrolig mye energi, og allerede for fem år siden ble det spådd at energibehovet til den samlede databehandlingen for hele verden om ti år kunne overstige verdens totale kraftproduksjon.[143] Dette var før den raske utviklingen og distribusjonen av generativ KI.[144] Med den eksponentielle veksten av generative KI-modeller og investeringer i infrastruktur for å støtte denne veksten forventes det at energibruk og karbonutslipp skyter i været.

Forbes rapporterte nylig at «generativ KI får datasentrene til å knele». [145] Forskning fra Tirias Research anslår faktisk at kostnaden for infrastruktur og drift av datasentre kommer til å øke til over 76 milliarder USD innen 2028 på grunn av utviklingen av KI. Ifølge Tirias Research er dette en kostnad som er «mer enn dobbelt så stor som de årlige driftskostnadene for Amazons skytjeneste AWS, som i dag kontrollerer en tredjedel av det globale markedet for skyinfrastrukturtjenester».[146] Denne eksponentielle veksten har sin pris for miljøet. Denne nøyaktige prisen er ennå ikke beregnet, men det kan virke som at hvis planene om å integrere store språkmodeller i søkemotorer blir gjennomført, kan det innebære en firedobling i energiforbruket per søk.[147]

«... dataene viser imidlertid at det å distribuere generativ KI på samme måte som store teknologiselskaper har operert på til nå, er mer et problem enn en løsning på problemer knyttet til klimaendringer, blant annet med tanke på vannmangel og høyt energiforbruk.»

Det er med andre ord tydelig at det følger med et høyt karbonavtrykk med KI-teknologien,[148] og at det trengs energi hvert trinn på veien når man designer, trener opp, utvikler, distribuerer og bruker generative KI-modeller.[149] Problemet er at det fortsatt mangler data om hvor mye energi som trengs for å utvikle generativ KI.[150] I skrivende stund har ingen selskaper gått ut med tall på hvor mye energi som trengs for livssyklusen til en generativ KI.

Energiforbruket til generativ KI er eksponentielt og vil forhåpentligvis bli forsket mer på med prognoser for de neste fem til ti årene. Dette vil gi forbrukerne tilgang til informasjon, og beslutningstakere får muligheten til å regulere hvor mye denne bransjen skal kunne forurense. Som et eksempel økte mengden datakraft som ble brukt til å trene dyplæringsmodeller, til det 300 000-dobbelte på 6 år mellom 2012 og 2018.[151]

Det finnes for øyeblikket ingen standardisert måte åmåle karbonutslipp av KI-modeller på, og selskapene som satser på KI, viser ingen tegn til å dele informasjon om det frivillig. Store teknologiselskaper som Meta, Google og Microsoft publiserer årlige bærekraftsrapporter der de selvrapporterer på energi- og vannforbruk i tillegg til karbonutslipp. Men KI-selskaper som OpenAI publiserer ingen informasjon om miljøpåvirkningen de har, og hva de gjør for å redusere den.

Dessuten fant en studie fra 2021 fra det tekniske universitetet i München at det virker sannsynlig at de store teknologiselskapene underrapporterer sine egne utslipp, selv om de gjør en innsats for å rapportere dem.

> *«I et utvalg på 56 store teknologiselskaper som ble undersøkt, ble mer enn halvparten av disse utslippene ekskludert fra selvrapporteringen i 2019. De ekskluderte utslippene er på omtrent 390 millioner tonn karbondioksidekvivalenter, som er i samme størrelsesorden som karbonfotavtrykket til Australia».*[152]

Det er liten interesse i teknologibransjen for å beregne karbonutslipp som følge av generativ KI. Bransjen er mer interessert i å kunne generere enda bedre innhold ved å bruke enorme mengder datakraft,[153] selv om det går på bekostning av alle andre hensyn.[154] I KI-miljøet virker det som om det har vært et mantra at «større er bedre», der den eksponentielt voksende størrelsen på modellene og datasettene har vært viktigere enn nesten alt annet.[155] Dessverre er ikke denne tilnærmingen bærekraftig. Forskere har kalt dette fenomenet «rød KI»,[156] noe som fører til raskt voksende behov for datakraft og dermed raskt voksende karbonutslipp. Forskerne hevder imidlertid at det er mulig å utvikle en «grønn KI» ved å legge vekt på effektivitet og redusert miljøpåvirkning når modellene utvikles.

En mer åpen tilnærming til miljøpåvirkningene av generativ KI er også mulig. Hugging Face, en oppstartsbedrift som jobber for en mer etisk og åpen KI-bransje, har publisert data om utslippene fra sin egen store språkmodell BLOOM.[157] BLOOM ble trent opp på en fransk superdatamaskin drevet av kjernekraft, som ikke avgir CO2. Den har derfor betydelig lavere utslipp enn andre store språkmodeller av tilsvarende størrelse. Men likevel, da modellen var trent opp (og ennå ikke distribuert), hadde BLOOM allerede stått for utslipp tilsvarende 60 flyreiser mellom New York og London[158].

Noen hevder at teknologibransjen motsetter seg å måle karbonutslipp av KI-utvikling, mens andre sier at det er vanskelig å måle det fordi energibruken avhenger av hvor aktiviteten finner sted.[159] Men hvis man virkelig tror på at generativ KI kan redde oss fra klimaendringene, er det kanskje ikke urimelig å forvente at den klarer å svare på hva sitt eget bidrag til karbonutslippene er.

For å håndtere miljøpåvirkningen av generativ KI bør selskapene fortelle hvor mye energi de bruker, hvordan den er hentet, og spesielt hvor store karbonutslipp KI-modellen avgir gjennom hele livssyklusen sin, inkludert når den trenes opp, utvikles, distribueres og

«For å håndtere miljøpåvirkningen av generativ KI bør selskapene fortelle hvor mye energi de bruker, hvordan den er hentet, og spesielt hvor store karbonutslipp KI-modellen avgir gjennom hele livssyklusen sin, inkludert når den trenes opp, utvikles, distribueres og brukes.»

brukes. Beslutningstakerne trenger disse dataene, helst målt og kontrollert av tredjepartseksperter, for å holde næringen ansvarlig og begrense en ukontrollert og uforholdsmessig innvirkning på klimaet og miljøet.

Det er helt klart verdt å stille spørsmål ved om det kan forventes at KI skal redde oss fra klimaendringene. Ifølge Sanjay Podder, administrerende direktør og global leder for teknologisk bærekraftinnovasjon i Accenture, «kan den eksponentielle veksten i data og den økte energietterspørselen faktisk motvirke og hindre framgangen vi har hatt med klimaendringene globalt».[160] Forfatter Naomi Klein påpeker at vi ikke mangler dataene vi trenger for å stoppe klimaendringene, men at det trengs konkrete tiltak og utslippsreduksjoner fra stater og selskaper med store utslipp.[161]

2.7.2 VANNFOTAVTRYKK

Vann står i sentrum av klimakrisen. FNs klimapanel (IPCC) rapporterer at omtrent halvparten av verdens befolkning opplever alvorlig vannmangel i løpet av et år.[162] Den meteorologiske verdensorganisasjon forventer at denne andelen kommer til å øke på grunn av klimaendringene.[163]

Prognoser tyder også på at den globale etterspørselen etter vann vil øke med 55 prosent mellom 2000 og 2050 på grunn av økende etterspørsel fra industrien.[164] Teknologibransjen, inkludert utvikling og distribuering av generativ KI, er en sektor som bidrar til den økte etterspørselen. Denne sektoren bruker hovedsakelig vann til kjøling i datasentre. For eksempel rapporterer Microsoft å ha brukt 6,4 millioner m3 vann i 2022 – det er 1,7 millioner m3 mer enn året før.[165]

Utviklingen, opplæringen, distribueringen og bruken av KI gjør dette behovet for vann enda høyere. En fersk studie viser at treningen av OpenAIs store språkmodell GPT-3 krevde like mye vann som det trengs for å fylle kjøletårnet til en atomreaktor.[166] Ifølge studien brukte ChatGPT en halv liter vann bare for å gjennomføre en enkel samtale med en bruker.[167] Dette eksempelet innebar å måle vannforbruket i Microsofts toppmoderne amerikanske datasenter. Men forskerne mente at hvis databehandlingen hadde skjedd i et mindre energieffektivt datasenter, ville vannforbruket vært tre ganger så høyt. Med nyere modeller som GPT-4 forventes vannbehovet å øke.[168]

Noen selskaper, inkludert Meta, Google og Microsoft, hevder at de har som mål å bli «vannpositive» innen 2030. Andre selskaper, som OpenAI, rapporterer derimot ikke på noen form for vannbruk for aktiviteten sin. Vannfotavtrykket til KI-utviklingen er fortsatt i stor grad målt som mindre enn det faktisk er.[169]

2.7.3 GRØNNVASKING OG HÅPET OM GRØNN KI

For å bøte på det eksponentielle behovet for vann og energi til aktiviteten sin er store teknologiselskaper avhengige av å drive med karbonkompensering (kjøp av frivillige klimakvoter og prosjekter der det fylles på vann i reservoarer). De bruker også kontroversielle påstander som «å bli vannpositiv» eller «å bli karbonnøytral» eller til og med «karbonnegativ», som Microsoft hevder å være innen 2030.[170] Det finnes likevel ingen som ennå har påstått at KI er karbonnøytralt, siden KI-selskapene generelt ikke rapporterer om noen av utslippene sine eller planene for å redusere eller kompensere for dem.

Påstander fra teknologiselskaper om at de er karbonnøytrale, bygger alltid på at de kjøper frivillige klimakvoter[171] der de betaler andre – vanligvis i land på den sørlige halvkule – for ikke å slippe ut karbon, i stedet for å fjerne CO2 fra sin egen forsyningskjede og egen forretningsaktivitet. Slike klimakvoteregnskap blir mye kritisert fordi de vanligvis fjerner karbon fra atmosfæren midlertidig og derfor ikke er «karbonnøytrale».[172]

Karbonkompensasjon er en enkel utvei for å kompensere for utslippene i stedet for å lage mindre modeller med mer effektive beregningsoperasjoner. I tillegg er slike påstander om karbonnøytralitet sterkt kritisert internasjonalt i alle bransjer[173] fordi de bygger på metodikk som ikke er standardisert, og veier dagens faktiske karbonutslipp opp mot langsiktige planer om karbonfangst. Dermed blir karbonkompensasjon ofte sett på som et frikort for å slippe ut så mye man ønsker eller trenger, så lenge man bare betaler seg ut av det.

EU vurderer å forby eller i det minste lage mye strengere regler for påstander om karbonnøytralitet fordi slike påstander ofte bare er grønnvasking.[174]

I stedet for å kjøpe klimakvoter bør teknologiselskapene designe mindre energikrevende KI-modeller, kutte utslippene og spare på ressursene i alle de fire

stadiene i livssyklusen til generativ KI.[175] Det betyr også at de bør revurdere tanken om å høste lineær gevinst i ytelse som følge av eksponentielt voksende modeller.[176]

Forsøk på å gjøre KI-sektoren mer bærekraftig bør begynne med økt gjennomsiktighet. Så lenge selskaper som utvikler og bruker generativ KI, ikke er åpne om hvor mye energi de bruker, hvilke kilder energien kommer fra, og hvor mye de forventer å bruke, er det umulig å holde dem ansvarlige og få dem til å forplikte seg til reelle reduksjoner. Forbrukerne bør også ha tilgang til denne informasjonen, slik at de kan velge et KI-system med mindre negativ innvirkning på klimaet og miljøet eller kan avstå fra å bruke KI i det hele tatt. I klimasammenheng, der det blir stadig større knapphet på naturressursene og tilgangen til elektrisitet og drikkevann vil bli stadig mer presset, må det tas politiske beslutninger om hva som skal prioriteres: Skal vi gi energien til en bransje som ikke måler eller rapporterer utslippene sine mens de bruker energien på megamodeller som kunne vært mer effektive, eller skal vi bruke energien til andre ting, for eksempel å varme opp boliger?[177]

«Så lenge selskaper som utvikler og bruker generativ KI, ikke er åpne om hvor mye energi de bruker, hvilke kilder energien kommer fra, og hvor mye de forventer å bruke, er det umulig å holde dem ansvarlige og få dem til å forplikte seg til reelle reduksjoner. »

2.8 Virkninger på arbeidskraft

I tillegg til myten om at generativ KI vil redde menneskeheten fra klimaendringene, finnes det også en populær myte om at teknologien kan gjøre slutt på fattigdom.[178] I stedet for å bekjempe fattigdom og undertrykkelse velger store teknologiselskaper å styrke og utnytte eksisterende maktstrukturer. Dette kan til og med føre til større fattigdom i stedet for å redusere fattigdom.

2.8.1 UTNYTTELSE AV ARBEIDSKRAFT OG SPØKELSESARBEID

Teknologiselskaper utnytter arbeidskraft i sammenheng med KI på minst to måter: For det første betaler de ofte for at vanskelig, tidsavgrenset og ofte direkte traumatiserende arbeid blir gjort eksternt av dårlig betalte arbeidere på den sørlige halvkule. Og for det andre skaper selskapene som utvikler generativ KI, en illusjon om at generativ KI fungerer helt uten mennesker, og dette gjør at disse arbeiderne blir usynlige og kampen deres mot fattigdom og traumer i stor grad blir glemt. Denne tilsløringen av de menneskelige kostnadene ved automatisering kalles *ghost work* på engelsk. På norsk blir dette noen ganger kalt «spøkelsesarbeid».[179]

Et godt eksempel på spøkelsesarbeid er OpenAIs forsøk på å gjøre ChatGPT mindre negativ. Dette ble gjort ved å få modellen til å gjenkjenne voldelige handlinger og språk, inkludert seksuell vold, incest og barbariske handlinger.[180] For å gjøre dette trengte selskapet mennesker som kunne merke negativt innhold, og de betalte det USA-baserte selskapet Sama for å gjøre jobben. Sama markedsfører seg som et selskap med en «etisk tilnærming til KI» som har løftet 50 000 mennesker ut av fattigdom.[181] Til tross for de lukrative avtalene mellom OpenAI og Sama ble arbeiderne i Kenya betalt mindre enn 2 amerikanske dollar per time, med høyt press om å merke skadelige og negative data 9 timer per dag med lite psykologisk hjelp. Arbeiderne fikk deretter sparken da kontrakten var oppfylt.

OpenAI oppgir ikke navnet på selskapene de bruker til å gjøre arbeidet, men dette bør være et gjennomsiktighetskrav for å sikre at de etiske retningslinjene følges i alle ledd av KI-selskapenes leverandørkjede. Vi vet nå om de kenyanske arbeiderne takket være en undersøkelse magasinet Time utførte, men det finnes mange

flere spøkelsesarbeidere som må jobbe for at store språkmodeller skal bli tilgjengelige for allmennheten.

Ifølge magasinet Sustain kommer det stadig nye rapporter om moderatorer og klikkarbeidere som jobber for OpenAI, TikTok og andre, og som er underbetalt og ikke får den nødvendige psykologiske støtten de trenger på grunn av arbeidet sitt. I tillegg blir de hindret i å organisere seg.[182] Disse blir ofte glemt i debatten om KI.[183]

2.8.2 ARBEIDSAUTOMATISERING OG TRUSLER MOT ARBEIDSPLASSER

Den økte bruken av generativ KI har gitt opphav til diskusjoner om hvordan teknologien kan utvide arbeidstakernes oppgaver, men også gjøre visse jobber overflødige, og hvordan det vil påvirke yrkene som blir berørt.[184] Dette er et tema som er relevant for mange typer teknologi, men den raske veksten av generativ KI har rettet søkelyset på automatisering av arbeid.[185]

Hvis arbeidsgivere ganske enkelt kan be en KI om å produsere tekst eller bilder, kan det skape insentiver til eller bli brukt som unnskyldning for å permittere folk på områder som kreative næringer eller journalistikk. For eksempel er det en risiko for at bildegeneratorer gjør jobber innen konsepttegning og arkivbilder overflødige fordi det vil være billigere for bedrifter å bruke bildegeneratorer enn å betale en kunstner eller fotograf for å lage bildene. Som beskrevet ovenfor kan automatisering av det å skape innhold også føre til at arbeidet faktiske mennesker gjør, blir mindre verdt, samtidig som den generelle kvaliteten på det tilgjengelige innholdet blir lavere.

I tilfeller der de ansatte erstattes av automatiserte systemer, kan det også redusere kvaliteten på tjenester, for eksempel innen kundestøtte. Dette kan ha spesielt alvorlige konsekvenser i sektorer der brukerne er avhengige av å få kontakt med et ekte menneske, for eksempel da en hjelpetelefon for spiseforstyrrelser permitterte de ansatte og erstattet dem med en chatrobot.[186]

2.9 Åndsverk

Fordi generative KI-modeller skaper nytt innhold basert på allerede eksisterende innhold, oppstår det en rekke spørsmål om opphavsretten til både dem som skapte verkene i treningsdataene, og de genererte resultatene.

I treningsdataene til mange av de generative KI-modellene finnes det enorme mengder innhold som er underlagt opphavsretten. Det er foreløpig uklart om det er et lovbrudd eller ikke å trene opp generative KI-modeller uten samtykke fra skaperen av verket som KI-modellen blir trent opp på. For eksempel har det vært store protester i kunstnermiljøer mot å utvikle og bruke bildegeneratorer som er trent opp på innhold som er underlagt opphavsretten.[187] Dette er spesielt kontroversielt når KI-modellene kan generere nye bilder ved å etterlikne stilen eller de karakteristiske trekkene til en bestemt kunstner.[188]

I januar 2023 gikk tre kunstnere til søksmål mot Stability AI og Midjourney på grunn av Stable Diffusion. De mente verktøyet brukte opphavsrettsbeskyttede bilder fra millioner av kunstnere som treningsdata.[189] Stability AI har innført et system der kunstnere kan velge bort at arbeidet deres brukes til å trene Stable Diffusion. Dette er likevel en tidkrevende prosess som legger byrden på enkeltkunstnere som uansett ikke her bedt om å være en del av treningsdatasettet i utgangspunktet.[190] Videre har kunstnere hevdet at syntetisk innhold som skal likne på originale kunstverk, er «groteske hån», og at det undergraver verdien til kunstnerne.[191]

Det finnes også flere åpne juridiske spørsmål om hvem som eier opphavsretten til et verk som generativ KI har generert.[192] En datamaskin kan ikke ha noen opphavsrett, og det er uklart i hvilken grad brukeren av modellen får opphavsretten til et verk som er skapt ved hjelp av generativ KI.

3. REGULERING

Eksisterende juridiske rammeverk blir alltid satt på prøve av ny teknologi, og det samme skjedde da generativ KI ble populært. Alle teknologinøytrale lover kan gjelde for generativ KI når teknologien brukes i en aktuell sammenheng. Men siden det ikke finnes noen presedens eller rettspraksis å bygge på, spiller tilsynsmyndigheter en viktig rolle når deg gjelder å trekke skille mellom lovlig og ulovlig trening, distribuering, design og bruk av generativ KI. Dette arbeidet vil avklare om og hvor det er smutthull i det juridiske rammeverket når det gjelder generativ KI. Tilsynsmyndigheter spiller også en avgjørende rolle i å sikre at selskaper som utvikler og distribuerer generativ KI, overholder begrensningene som lovgivere allerede har satt. På denne måten kan utviklingen og treningen av generativ KI skje på en trygg, rettferdig og ansvarlig måte.

Hvis dagens lover ikke i god nok grad tar for seg risikoen ved nye teknologier, kan det være nødvendig å endre dem eller innføre nye lover. Det har skjedd mye for å regulere kunstig intelligens over hele verden, og noe av dette vil også være svært relevant for generativ KI. I Europa er det flere pågående prosesser som kan gjøre dagens rammeverk bedre eller føre til nye lover som gir bedre forbrukerrettigheter og minimerer skadevirkningene av teknologi. Disse mulighetene må EUs lovgivere gripe.

I dette kapittelet beskrives noe av den mest framtredende lovgivningen for å håndtere utfordringene som generativ KI gir forbrukeresom beskrevet i kapittel 2, for eksempel knyttet til personvern, forbrukerlovgivning og produktsikkerhet. Kapittelet dreier seg stort sett om europeiske juridiske rammeverk, men nevner eksempler fra USA når det er spesielt relevant.[193] Det beskrives også nye lover, som utkastet til den europeiske forordningen om kunstig intelligens (KI-forordningen), AI-ansvarsdirektivet, og oppdateringen av produktansvarsdirektivet, så langt de gjelder generativ KI. Tabellen nedenfor tar for seg noen av de viktigste punktene.

	EKSISTERENDE ELLER FRAMTIDIG LOV?	GJELDER DEN GENERATIV KI?	EFFEKT PÅ GENERATIV KI?	HVA MÅ GJØRES?
PERSONVERN-FORORDNINGEN **(GENERAL DATA PROTECTION REGULATION, GDPR)**	Eksisterende.	Gjelder alle delene av generativ KI som dreier seg om personopplysninger, inkludert spesielt treningsdata, det brukerne skriver til KI-ene, og det de generative KI-systemene genererer.	Den behandlings-ansvarlige må over-holde kravene i GDPR for all behandling av person-opplysninger. Dette inkluderer flere rettigheter for den registrerte, for eksempel retten til å få rettet uriktige personopplysninger og til å få person-opplysninger slettet.	Tilsynsmyndig-heter må under-søke generative KI-systemer for å sikre at de overholder gjeldende lovkrav. Noen tilsyns-myndigheter undersøker allerede visse generative KI-systemer.
HANDELSPRAKSIS-DIREKTIVET **(UNFAIR COMMERCIAL PRACTICES DIRECTIVE, UCPD)**	Eksisterende. Det er også mulig å endre direktivet på bakgrunn av en på-gående evaluering av forbrukerregelverket.	Gjelder generative KI-systemer i tilknytning til handelspraksis.	Næringsdrivende må ikke bruke generativ KI på en måte som utgjør villedende eller aggressiv handels-praksis under UCPD, eller som er i strid med den nærings-drivendes krav til akt-somhet.	Forbruker-myndighetene må undersøke generative KI-systemer for å sikre samsvar med UCPD. EU-kommisjonen bør bruke den pågå-ende evalueringen for å sikre et bredt nok virkeområde av UCPD og effektive forebyggende mekanismer.
PRODUKTSIKKER-HETSDIREKTIVET **(GENERAL PRODUCT SAFETY DIRECTIVE, GPSD)**	Eksisterende.	Kan gjelde, men det er noen usikkerheter knyttet til defini-sjonene av virkeområ-det og skade-virknin-ger i GPSD.	Produsenter må ikke lansere utrygge produkter.	Produktsikkerhets-myndigheter må iverksette forebyggende tiltak for å håndtere skadevirkninger av generativ KI i den grad det er mulig under GPSD.

	EKSISTERENDE ELLER FRAMTIDIG LOV?	GJELDER DEN GENERATIV KI?	EFFEKT PÅ GENERATIV KI?	HVA MÅ GJØRES?
PRODUKTSIKKERHETS-FORORDNINGEN (GENERAL PRODUCT SAFETY REGULATION, GPSR)	Vil tre i kraft innen utgangen av 2024.	Gjelder.	Produsenter må ikke lansere utrygge produkter.	Produktsikkerhets-myndighetene må forberede seg til at GPSR trer i kraft, for å bruke den på generativ KI og sikre at det ikke er noen utrygge produkter på markedet.
FORORDNINGEN OM DIGITALE TJENESTER (DSA) I FORBINDELSE MED INNHOLDS-MODERERING	Vil tre i kraft fullt og helt i februar 2024 for alle enheter den omfatter, og innen utgangen av sommeren 2023 for veldig store nettbaserte plattformer (VLOPs – very large online platforms) og veldig store nettbaserte søkemotorer (VLOSEs – very large online search engines).	Vil tilsynelatende ikke gjelde direkte for generative KI-systemer. Vil sannsynligvis gjelde nedstrøms bruk av generert innhold av tredjeparter, og generative KI-systemer som er innebygd i digitale tjenester som er omfattet av DSA.	Krav til innholds-moderering for den genererte teksten.	
EUS KONKURRANSE-RETT	Eksisterende.	Gjelder.	Selskaper som utvikler eller distribuerer generativ KI, kan ikke misbruke en dominerende stilling i markedet.	Konkurransetilsyns-myndighetene må overvåke markedet for generativ KI for å sikre at det ikke forekommer konkurransebegrensende praksis.

	EKSISTERENDE ELLER FRAMTIDIG LOV?	GJELDER DEN GENERATIV KI?	EFFEKT PÅ GENERATIV KI?	HVA MÅ GJØRES?
THE ARTIFICIAL INTELLIGENCE ACT (AIA)	Er under forhandling, med trilogmøter som skal begynne i 2023. Forventes å tre i kraft fullt og helt tidligst i april/mai 2026, hvis det blir enighet om en trilogavtale innen januar 2024.	Gjelder sannsynlig-vis, men usikkert om generative KI-systemer vil bli regulert separat som grunnlags-modeller (Europa-parlamentets innstilling), i sammen-heng med høyrisi-kosystemer eller forbudt praksis eller i sammenheng med chatroboter eller dype forfalskninger (EU-kommisjo-nens utkast) eller som et KI-system for generelle for-mål (Europarådets innstilling).	Fortsatt svært usikkert.	EU-lovgivere må sikre at AIA tar høyde for skade-virkningene som er skissert i kapittel 2, ved å sikre forbrukerrettigheter og nødvendige for-pliktelser pålagt alle ledd av aktør-kjeden for generative KI-er.
PRODUKTANSVARS-DIREKTIVET **(PRODUCT LIABILITY DIRECTIVE, PLD)**	Eksisterende.	Gjelder sann-synligvis ikke.		
DET REVIDERTE PRODUKTANSVARS-DIREKTIVET **(REVISED PRODUCT LIABILITY DIRECTIVE, REVISED PLD)**	Kommer – er under forhandling.	Usikkert. Avhenger av en nylig avgjørelse om dagens PLD.	Kan åpne for at forbrukere kan kreve erstatning, men ikke for ikke-økonomiske skader, noe som er en betydelig begrensning i sammenheng med generativ KI.	EU-lovgivere bør endre forslaget på en måte som sikrer forbrukere rett til å kreve erstatning for ikke-økonomiske skader under det reviderte produkt-ansvarsdirektivet.
AI-ANSVARS-DIREKTIVET **(AI LIABILITY DIRECTIVE, AILD)**	Kommer – er under forhandling.	Kan gjelde, avhengig av AIA.	Kan gjøre at forbruke-re kan kreve erstat-ning, men inneholder i dag betydelige begrens-ninger.	AILD er fortsatt tidlig i de politiske prosess-ene, og EU-lovgivere må endre forslaget på en måte som gir forbrukerne effek-tive muligheter til å kreve erstatning for skade-virkninger fra generativ KI.

Listen over juridiske rammeverk er ikke uttømmende og dekker bare EU-lover. Mange andre EU-lover vil også gjelde for generativ KI i forskjellige sammenhenger, for eksempel menneskerettighetslover, diskrimineringslover og arbeidsrettslover – og mange av disse kunne vært inkludert ovenfor. De er utelatt fra tabellen av hensyn til lengden. På samme måte er vurderingene av hvorvidt de ulike juridiske rammeverkene gjelder for generativ KI, ikke fullstendige.

Oversikten i denne rapporten er dermed et bidrag til diskusjonen om løsninger på skadevirkningene fra generativ KI, men det trengs omfattende juridisk analyse for å avgjøre effekten av disse rammeverkene på generativ KI.

3.1 Personvernrett

EUs personvernforordning (GDPR)[194] gjelder for både selskaper etablert i EU og selskaper etablert utenfor EU når de behandler[195] personopplysninger[196] til noen i EU eller EØS.[197]

Forpliktelsene i GDPR gjelder først og fremst for «behandlingsansvarlige», altså enheten som bestemmer formålene og midlene for behandlingen av personopplysninger.[198] Noen forpliktelser er også lagt på «databehandleren»,[199] altså enheten som behandler personopplysningene på vegne av den behandlingsansvarlige. Som nevnt i kapittel 1.1.2 inngår det flere aktører i de ulike stadiene av utviklingen og distribusjonen av generativ KI. Det er avgjørende at de ulike aktørene i aktørkjeden for generativ KI tydelig definerer rollene sine, slik at GDPR blir overholdt gjennom hele prosessen.

Etter hvert som selskaper utvikler og distribuerer generative KI-modeller, kan GDPR gjelde for minst tre aspekter av systemet: treningsdataene som brukes til å utvikle den generative KI-modellen, resultatene fra den generative KI-modellen og selve den generative KI-modellen.

Som beskrevet tidligere, analyserer generative KI-modeller store mengder data som vanligvis er hentet fra internett. Noen av disse datapunktene er unektelig personopplysninger, og det betyr at GDPR gjelder for denne behandlingen. På samme måte gjelder GDPR for behandlingen av personopplysninger fra forespørslene som enkeltpersoner gir den generative KI-en, og som er knyttet til personene gjennom personlige kontoer eller liknende.

Det er mulig å bruke generativ KI til å generere bilder, tekst, videoer og lyd knyttet til identifiserbare fysiske personer. GDPR vil derfor klart gjelde for noen av de genererte resultatene så vel som forespørselen.[200] Dette gjelder uavhengig av om den genererte informasjonen er riktig eller ikke, noe som betyr at et dype forfalskninger i bilder eller usanne uttalelser knyttet til identifiserbare personer like fullt er personopplysninger.

Slik en generativ KI fungerer, vil modellen ikke nødvendigvis inneholde noen personopplysninger – det er ingen faktiske bilder av enkeltpersoner i selve modellen – men resultatet kan like fullt være et identifiserbart bilde av en ekte person. Men selv om modellen ikke inneholder personopplysninger direkte, har forskere klart å trekke ut treningsdata fra store språkmodeller. Store språkmodeller er generelt mer sårbare for slike uttrekk enn de mindre variantene.[201] Som nevnt ovenfor inkluderer treningsdataene også personopplysninger, noe som kan gjøre det mulig å trekke ut personopplysninger fra de generative KI-ene. Noen forfattere har hevdet at fordi det er mulig å trekke ut personopplysninger fra modellen, betyr at selve modellen kan betraktes som personopplysninger.[202] Dermed er det mulig at GDPR kan gjelde for selve modellene, i tillegg til forespørslene til modellene og de genererte resultatene fra dem.

I henhold til GDPR krever behandling av personopplysninger generelt et rettslig grunnlag.[203] GDPR etablerer et generelt forbud mot å behandle særlige kategorier av personopplysning, blant annet personopplysninger som avslører rasemessig eller etnisk opprinnelse, politiske meninger, helse og biometriske data.[204] I tilfeller der treningsdataene eller resultatene fra en generativ KI-modell inkluderer særlige kategorier av personopplysninger, må den behandlingsansvarlige ha et rettslig grunnlag som unntar fra dette forbudet.

Per mai 2023 har det blitt kastet lys over det rettslige grunnlaget som noen utviklere hevder de har for å behandle personopplysninger for å utvikle generative KI-modeller. Etter gransking fra det italienske datatilsynet[205] la OpenAI til et avsnitt i retningslinjene

195 Art. 4(2) GDPR.
196 Art. 4(1) GDPR.
197 Art. 3 GDPR.
198 Art. 4(7) GDPR.
199 Art. 4(8) GDPR.
200 GDPR gjelder ikke for «behandling av personopplysninger som utføres av en fysisk person som ledd i rent personlige eller familiemessige aktiviteter», jf. art. 2. Generering av resultater knyttet til en fysisk person som en del av en rent personlig aktivitet, der resultatet ikke deles på nettet, er derfor ikke nødvendigvis regulert av GDPR. Men GDPR kan fortsatt gjelde for systemeieren.
204 Art. 6 GDPR.
205 Art. 9(2) GDPR.

sine for personvern for brukere utenfor USA og hevdet at de hadde et rettslig grunnlag gjennom å fullbyrde en kontrakt og en bred berettiget interesse av å for eksempel utvikle, forbedre eller markedsføre tjenestene sine.[206] Google har derimot ennå ikke sluppet chatroboten sin Bard i EU.[207] Det har blitt spekulert i at dette kan skyldes GDPR,[208] og i skrivende stund er det ikke oppgitt noe rettslig grunnlag for å behandle personopplysninger i sammenheng med Bard.[209]

I tillegg til at det trengs et rettslig grunnlag for å behandle personopplysninger, finnes det forskjellige andre relevante juridiske krav for å behandle personopplysninger for å trene opp, utvikle, distribuere og bruke generative KI-modeller. Diskusjonen om prinsippene for innebygd personvern og personvern som standardinnstilling,[210] dataminimering[211] og formålsbegrensning[212] i sammenheng med trening av maskinlæringsmodeller er ikke noe nytt, og prinsippene gjelder også for trening av generative KI-modeller når personopplysninger er involvert.[213]

Prinsippet om dataminimering innebærer at det skal samles inn og behandles så lite personopplysninger som mulig for de angitte formålene med behandlingen. Formålsbegrensning betyr at personopplysninger ikke skal brukes til andre formål enn det som er oppgitt på innsamlingstidspunktet, og at personopplysningene ikke skal lagres lenger enn nødvendig for å oppfylle disse formålene. Siden trening av generative KI-modeller krever store mengder data og modellene ofte utvikles for generelle formål, kan disse prinsippene komme i konflikt med tilnærmingen utviklere har til generative KI-modeller.

3.1.1 RETTIGHETENE TIL DEN REGISTRERTE

Den personen som opplysninger kan knyttes til (*den registrerte*) har flere rettigheter i henhold til GDPR. Dette inkluderer retten til sletting (rett til å få personopplysningene slettet, noen ganger kalt «retten til å bli glemt»),[214] rett til retting (rett til å få personopplysninger korrigert),[215] og retten til å protestere (rett til å protestere mot at personopplysninger blir behandlet).[216]

Det er fortsatt uklart hvordan selskaper som utvikler og distribuerer generative KI-modeller, i praksis vil være i stand til å oppfylle forespørsler der den registrerte ber om å utøve rettighetene sine. Etter at det italienske datatilsynet gransket ChatGPT, la OpenAI til muligheten til å få personopplysningene sine fjernet fra treningsdataene, i tillegg til muligheten til å korrigere uriktige personopplysninger. OpenAI presiserer imidlertid i retningslinjene sine for personvern: «På grunn av den tekniske kompleksiteten i hvordan modellene våre fungerer, kan vi kanskje ikke rette opp de uriktige opplysningene» (vår oversettelse).[217] Det er med andre ord høyst tvilsomt om det er teknisk mulig for OpenAI å overholde GDPR og sikre den registrertes rettigheter.

Det er også tvilsomt om et avmeldingssystem (*opt-out*) som det OpenAI har tatt i bruk, er i samsvar med GDPR. For at avmeldingssystemet skal være effektivt, vil det kreve at alle brukerne vet at den generative KI-modellen ble trent opp på personopplysningene deres. Dette er ikke klart for forbrukerne med mindre de selv bruker de generative KI-ene i stor grad, og selv da er det lite sannsynlig at de vil forstå i hvilket omfang KI-modellen behandler personopplysningene deres.[218]

En betydelig hindring knyttet til sletting av personopplysninger fra treningsdataene er størrelsen på datasettene som brukes til å trene opp generative KI-modeller.[219] Arbeidet knyttet til å samle inn, sortere og klargjøre datasettene blir som regel ikke prioritert av KI-utviklerne, til fordel for å utvikle selve modellen.[220] Dermed blir også selskapenes evne til å finne og slette dataene til enkeltpersoner begrenset av at de mangler oversikt over og dokumentasjon av datasettene. Dette er i konflikt med gjeldende personvernlovgivning.

210 Art. 25 GDPR.
211 Art. 5(1)(c) GDPR.
212 Art. 5(1)(b) GDPR.
214 Art. 17 GDPR.
215 Art. 16 GDPR.
216 Art. 21 GDPR.
218 Se imidlertid kravene til informasjon for de registrerte i art. 12-14 GDPR.

3.1.2 DET ITALIENSKE DATATILSYNETS AVGJØRELSE OM CHATGPT

Det har allerede blitt gjort forsøk på å anvende GDPR på generative KI-modeller. Det italienske datatilsynet innførte 31. mars 2023 en midlertidig begrensning for OpenAI, altså eieren av ChatGPT, når det gjaldt å behandle personopplysninger om italienske personer. Samtidig startet de en granskning av faktaene i saken.[221] Bakgrunnen for det var flere mulige brudd på GDPR, for eksempel spørsmål knyttet til behandling av personopplysninger om brukere av ChatGPT-tjenesten, behandling av personopplysninger i forbindelse med trening av modellen og behandling av personopplysninger under innholdsgenerering. Resultatet var at OpenAI midlertidig blokkerte tilgangen til ChatGPT for personer i Italia. Selv om dette løste noen av problemene med personvern som det italienske datatilsynet tok opp, var det for eksempel fortsatt mulig for folk utenfor Italia å generere personopplysninger om italienske borgere.

Noen av de mulige bruddene som det italienske datatilsynet påpekte, har mer vidtrekkende konsekvenser enn andre. OpenAI bør klare å iverksette tiltak for å løse problemer som datainnbrudd og implementere mekanismer for å kontrollere alderen på brukerne uten å endre modellen i vesentlig grad. Men å unngå at modellen genererer uriktige personopplysninger, virker vanskeligere å løse, selv om det samsvarer med OpenAIs eget mål om å øke treffsikkerheten i modellene. Som nevnt ovenfor mener OpenAI allerede at de kanskje ikke er i stand til å korrigere uriktige resultater,[222] og det virker svært usannsynlig at selskapet vil kunne garantere at personopplysninger om enkeltpersoner blir riktige, verken gjennom å forbedre modellen eller gjennom innholdsmoderering, som beskrevet ovenfor og i kapittel 2.3.2.

Det siste og alvorligste problemet som det italienske datatilsynet tok for seg, er at OpenAI ikke syntes å ha noe rettslig grunnlag for å behandle personopplysninger om italienske borgere for å trene opp modellen. Ettersom GDPR er et harmonisert regelverk i EU, vil det i praksis bety at OpenAI ikke hadde et rettslig grunnlag til å trene opp den generative KI-modellen på personopplysninger om personer i hele EU eller EØS. OpenAI har ikke delt informasjon om treningsdataene sine, men det kan antas at de inneholder personopplysninger om personer i EU og EØS, for eksempel hentet fra internett.

Det er teknisk mulig å utarbeide nye datasett for å trene opp senere GPT-modeller og sortere datasettene for å fjerne personopplysninger om personer i EU og EØS, men dette vil være ekstremt tid- og ressurskrevende. Det vil derfor sannsynligvis bremse utviklingen kraftig. Dette reiser spørsmålet om hvorvidt generative KI-modeller for generelle formål[223] og GDPR er forenlige.

28. april 2023 ble ChatGPT tilgjengelig i Italia igjen etter at OpenAI introduserte ulike tiltak for å sikre personvernet, for eksempel en mekanisme for å fjerne personopplysningene sine fra treningsdataene, som beskrevet ovenfor, en mekanisme for å utøve retten til å få personopplysningene sine slettet, ny informasjons som inkluderer det rettslige grunnlaget som brukes til behandling, og krav knyttet til alder.[224] OpenAI har altså tilsynelatende innført nye tiltak for å sikre personvernet, men det er uklart hvordan forbrukerne vil være i stand til å faktisk utøve rettighetene sine, for eksempel retten til å velge bort at personopplysningene deres blir brukt til å trene den generative KI-modellen.

Selv om OpenAI skulle ha berettigete interesser som veier tyngre enn de grunnleggende rettighetene til de registrerte,[225] tok tilsynelatende ikke OpenAI denne avveiningen før de lanserte den generative KI-modellen for offentligheten. Derfor framstår det i beste fall som tvilsomt at OpenAI har klart å etterleve for eksempel prinsippene om lovlighet eller ansvarlighet.[226] Det at det italienske datatilsynet ser ut til å ha akseptert disse påstandene, kan vise seg å bli et problem fordi at det å overholde GDPR krever mer enn de raske løsningene OpenAI har tatt i bruk.

223 En samlebetegnelse for KI-systemer som er utviklet for å utføre mange forskjellige oppgaver på tvers av forskjellige domener.

225 Art. 6(1)(f) GDPR.

226 Art. 6 and 5(2) GDPR.

Det virker åpenbart at beskyttelsen GDPR skal gi enkeltpersoner, vil kreve omfattende analyse og rask håndhevelse for å være effektiv. Selv om GDPR kan bidra til å beskytte enkeltpersoner, har forordningen blitt kritisert for at den er treg og komplisert å håndheve, spesielt i grenseoverskridende saker.[227] Det europeiske personvernrådet (EDPB – European Data Protection Board) har imidlertid etablert en EU-omfattende innsatsgruppe for å koordinere etterforskning av og håndhevelse overfor ChatGPT. Det vil altså tydeligvis bli videre utvikling på det juridiske feltet.[228] Det franske datatilsynet har mottatt flere klager og publisert en handlingsplan som involverer ChatGPT.[229] Både tyske og spanske datatilsyn vurderer også tiltak.[230]

Selv om det har blitt lagt størst vekt på OpenAI og ChatGPT i sammenheng med å håndheve GDPR, vil andre aktører sannsynligvis bli omfattet i større grad etter hvert som forskjellige modeller kommer i bruk. Det er tydelig vilje til håndheving, og derfor vil GDPR være et viktig juridisk rammeverk for å sikre at generativ KI respekterer personvernet til alle registrerte.

3.2 Forbrukerrett

Handelspraksisdirektivet om urimelig handelspraksis overfor forbrukere (UCPD)[231] fastsetter lovbestemmelser som regulerer forretningspraksis mellom foretak og forbrukere i EU og EØS. Direktivet er teknologinøytralt og gjelder for all handelspraksis fra foretak overfor forbrukere. Det er ment å fungere som en generell ramme som skal beskytte forbrukerens mulighet til å ta egne beslutninger i møte med kommersielle aktører. Direktivet retter seg mot praksisen til næringsdrivende[232] for å sikre at denne handelspraksisen[233] ikke er urimelig, ofte gjennom krav til utfyllende informasjon og gjennomsiktighet.

Visse handelspraksiser er direkte forbudt, og UCPD vedlegg 1 inneholder en svarteliste over urimelige handelspraksiser. I tillegg til de forbudte praksisene i vedlegg 1 er det flere brede, skjønnsmessige lovbestemmelser i UCPD. En handelspraksis er urimelig hvis den er villedende[234] eller aggressiv,[235] noe som forårsaker (eller sannsynligvis vil forårsake) at en gjennomsnittlig forbruker tar en transaksjonsbeslutning hen ellers ikke ville tatt.

Transaksjonsbeslutninger har blitt bredt definert og inkluderer forbrukerbeslutninger som å legge til en vare i en virtuell handlevogn eller gå inn i en butikk. I de siste retningslinjene til UCPD, som ble publisert i desember 2021, inkluderte EU-kommisjonen også eksempler som å fortsette å bruke en tjeneste ved å bla gjennom eller rulle.[236] Dermed har de tilsynelatende utvidet omfanget av UCPDs test for om noe er en transaksjonsbeslutning, til å innebære forretningspraksis i kjernen av oppmerksomhetsøkonomien. Siden retningslinjene ikke er juridisk bindende, er det ennå ikke klart hvordan de vil bli tolket av forbrukermyndigheter og domstoler i praksis.

Det finnes også en generell bestemmelse om at en praksis er urimelig dersom den er i strid med kravene til yrkesmessig aktsomhet og den endrer eller er egnet til å endre gjennomsnittsforbrukerens økonomiske atferd. Dette fungerer som et sikkerhetsnett for å sikre at urettferdig praksis som ikke dekkes av svartelisten, villedende praksis eller aggressiv praksis fortsatt er underlagt rettferdighetsvurderingen i UCPD.[237] Kravet om yrkesmessig aktsomhet vil også kunne fungere som et bindeledd til andre rettslige rammeverk, for eksempel lovgivning om ikke-diskriminering, noe som gjør det mulig å bruke rettspraksis fra slike regelverk i forbrukerretten.[238]

Generativ KI som frittstående modeller eller innebygd i andre forbrukerrettede tjenester kan være underlagt UCPD på flere måter, enten i tradisjonell forstand ved at forbrukeren bruker penger, eller ved at forbrukeren holdes på tjenesten. Hvorvidt UCPD gjelder, avhenger uansett av at den generative KI-modellen brukes i sammenheng med en kommersiell praksis.

232 Art. 2(b) UCPD.

233 Art. 4(d) UCPD.

234 Art. 6 -7 UCPD.

235 Art. 8-9 UCPD.

Bing bruker for tiden annonser i det generative KI-søket sitt,[239] og dette krever at de merkes tydelig for å sikre at det ikke er en villedende praksis. Hvis en tekstgenerator brukes til å overtale en forbruker til å holde seg i tjenesten, for eksempel gjennom vedvarende kommunikasjon, og spesielt rettet mot kjente svakheter hos forbrukeren (noe som kan være tilfellet for chatroboter som er programmert til å generere og simulere romantikk), kan dette også utgjøre en aggressiv praksis. Som nevnt i kapittel 2.1.4.3 forsøker flere selskaper allerede å integrere generativ KI i handleopplevelsene sine, noe som kan føre til at forbrukerne blir villedet og kjøper et produkt basert på uriktig informasjon.

Det har vært opprop om å bruke UCPD til å løse forbrukerutfordringene som generativ KI gir opphav til. Den europeiske forbrukerorganisasjonen BEUC[240] sendte et brev om generativ KI, og spesielt tekstgeneratorer, til DG JUST og Consumer Protection Cooperation Network (CPC-nettverket) 21. april 2023.[241] I brevet rettet BEUC oppmerksomheten mot ulike måter generativ KI brukes på, som kan påvirke forbrukeratferd på en måte som er i strid med UCPD. De nevnte også hensynet til sårbare grupper som barn.

Det er helt klart behov for at forbrukermyndighetene vurderer og tar for seg ulovlig bruk av generativ KI i kommersielle sammenhenger ettersom KI brukes i stadig flere tjenester. UCPD kan brukes til å håndtere visse utfordringer knyttet til generativ KI i sammenheng med kommersiell praksis. Noen spesielt aktuelle eksempler kan være hvis en generativ KI brukes på en måte som gir forbrukerne falsk eller villedende informasjon om for eksempel produkter, eller hvis systemeieren utelater informasjon fra tjenestevilkårene.

Samtidig finnes det potensielt begrensninger for i hvor stor grad UCPD vil gjelde for generativ KI. Antakelig kan generativ KI ofte brukes til å øke interaksjonen forbrukere har med en tjeneste, og øke engasjementet ved å utnytte KI-ens evne til å virke som en selvbevisst samtalepartner – til tross for de åpenbare begrensningene den har. Dette kan villede forbrukerne og få dem til å bruke mye mer tid og oppmerksomhet på slike tjenester enn de normalt ville gjort uten illusjonen som modellen skaper, for eksempel hvis en chatrobot er utviklet for å simulere romantiske følelser overfor forbrukeren. Det er imidlertid ikke sikkert hvor nyttig UCPD vil være mot praksis som på en urimelig måte trekker forbrukernes oppmerksomhet og engasjement til en bestemt tjeneste. En forutsetning for at UCPD skal være nyttig i dette tilfellet, er en bred forståelse av hva som utgjør en «transaksjonsbeslutning». Forståelsen er hittil bare basert på EU-kommisjonens (ikke-bindende) retningslinjer, snarere enn lovteksten. Dermed er mange av de relevante praksisene ikke entydig underlagt UCPD.[242]

Det er også et spørsmål om hvorvidt de forebyggende mekanismene i UCPD er gode nok, med mindre de brukes på en måte som også krever at digitale tjenester tilbyr «innebygd rettferdighet» (*fairness-by-design)* som en nødvendig grunnstein for den yrkesmessige aktsomheten, i stedet for å legge vekt på krav til informasjon. EU-kommisjonen bør løse dette ved å dra nytte av den pågående digitale evalueringen av om dagens forbrukerlovgivning i EU er egnet til å sikre forbrukervernet på nett godt nok.[243]

3.2.1 FORBRUKERLOVGIVNING I USA

I USA håndhever den amerikanske handelskommisjonen FTC (Federal Trade Commission) handelsloven FTC Act, som gir FTC myndighet til å håndheve brudd på urimelig og villedende handelspraksis.[244] I motsetning til de europeiske forbrukermyndighetene har FTC mandat til å lage regler som er målrettet mot spesifikke villedende praksiser eller urimelige konkurransemetoder innenfor rammen av FTC Act.[245] Per juni 2023 er FTC midt i en omfattende regelprosess som kan føre til nye regler som definerer bestemte praksiser som *alltid* er urimelige og villedende. Dermed kan FTC reagere kraftigere og mer målrettet mot nye teknologier på markedet enn forbrukermyndighetene i EU kan.

FTC utstedte allerede retningslinjer for kunstig intelligens i 2021, og de krever gjennomsiktighet, fordomsfrie og upartiske resultater, ansvarlighet og mer.[246] I 2023, da populariteten og tilbudet av generative KI-produkter og -tjenester skjøt i været, utstedte FTC også en uttalelse rettet mot bedrifter og minnet dem på at annonsering for KI måtte skje på en sannferdig og ansvarlig måte.[247]

Selv om FTC ennå ikke har gjennomført håndhevingsaksjoner mot selskaper som distribuerer eller

240 En europeisk paraplyorganisasjon for forbrukerinteresser som Forbrukerrådet er medlem av.

trener opp generativ KI, har de hatt andre saker med sterke tiltak, inkludert algoritmebeslag (*algorithmic disgorgement*).[248] Rettsmiddelet krever at selskapet sletter dataene og modellene eller algoritmene som er bygget på disse dataene, hvis forbrukernes rettigheter ble krenket i innsamlingsprosessen. Dette kraftige rettsmiddelet kan forbedre praksisen til selskaper som frykter å bli tvunget til å slette modellene sine.

Center for AI and Digital Policy sendte inn en klage til FTC 3. mars 2023 og ba om at utgivelsen av nye kommersielle versjoner av ChatGPT utover GPT4 skulle settes på pause, og at det skulle lages regelverk knyttet spesifikt til generativ KI.[249] FTC tar ikke saker for individuelle forbrukere, men kan basere undersøkelser på slike klager og rapporter. Det virker derfor sannsynlig at FTC kan reagere på akkurat denne klagen for å minimere skadevirkningene på forbrukerne i lys av hvor populær bruken av generativ KI har blitt.

25. april 2023 kunngjorde FTC, Consumer Financial Protection Bureau (CFPB), Equal Employment Opportunity Commission (EEOC) og det amerikanske justisdepartementets avdeling for borgerrettigheter at de skulle gripe inn i tilfeller av «diskriminering og partiskhet i automatiserte systemer».[250] Og Det hvite hus kunngjorde flere initiativer 5. mai, inkludert å forplikte offentlig sektor til å redusere risiko.[251]

3.3 Produktsikkerhetslovgivning

Produktsikkerhetslovgivning er ment å sikre at produkter som lanseres, er trygge for forbrukerne å bruke. Dagens europeiske produktsikkerhetsregelverk er basert på produktsikkerhetsdirektivet (GPSD).[252] Innen utgangen av 2024 skal den generelle produktsikkerhetsforordningen (GPSR)[253] erstatte GPSD. Begge disse er relevante i sammenheng med generativ KI.

3.3.1 PRODUKTSIKKERHETSDIREKTIVET

GPSD komplementerer sektorspesifikk lovgivning, og gjelder for all risiko fra produkter som ikke dekkes av andre lover.[254] I praksis blir GPSD et sikkerhetsnett som sikrer at alle produktene på det europeiske markedet er underlagt sikkerhetskrav.

Lovgivningen krever at produsenter bare lanserer trygge produkter.[255] Selv om definisjonen av et produkt i direktivet er bred nok til at den teoretisk sett også dekker skadevirkninger som følge av programvare knyttet til et produkt,[256] er programvare verken eksplisitt inkludert eller ekskludert. Det er derfor usikkert om GPSD gjelder for GPT-modeller og andre rent programvarebaserte generative KI-modeller. Et produkt anses som trygt når det ikke utgjør noen risiko, eller ikke mer enn minimal risiko, for forbrukernes helse og sikkerhet under normal og forutsigbar bruk.[257] Dette har tradisjonelt dekket fysiske konsekvenser på personer, for eksempel fysiske skader eller skade på eiendom. Psykisk helse er ikke eksplisitt nevnt i GPSD. Noen hevder at psykisk helserisiko fra produkter kan dekkes av GPSD.[258] Det at det ikke nevnes eksplisitt, gjør det likevel usikkert om GPSD omfatter risiko for skadevirkninger på psykisk helse.

Kompetente myndigheter er pålagt å vurdere om produktene på markedet faktisk er trygge.[259] En slik vurdering må følge føre-var-prinsippet, noe som betyr at et produkt kan antas å være utrygt hvis det ikke finnes vitenskapelig sikkerhet om de potensielle skadevirkningene av produktet.

Som forklart i denne rapporten, virker det klart at generativ KI faktisk kan utgjøre betydelig risiko for forbrukere, spesielt på psykisk helse. Slike risikoer kan for eksempel oppstå hvis det genereres og deretter spres uriktige personopplysninger eller dype forfalskninger, hvis det distribueres svært manipulerende og personifiserte generative KI-er, eller hvis forbrukere bruker generative KI-er for mental helse eller medisinsk rådgivning.

254 Art. 1(2) GPSD.

255 Art. 3(1) GPSD.

257 Art. 2(1)(b) GPSD.

259 Art. 8(2) GPSD.

GPSD har vært forsøkt anvendt på generativ KI gjennom å varsle sikkerhetsmyndigheter for å få dem til å undersøke sikkerhetsrisikoene ved generativ KI. Blant annet sendte Den europeiske forbrukerorganisasjonen BEUC et brev til Consumer Safety Network 12. april 2023.[260] Brevet rettet spesielt oppmerksomheten mot risikoen mot forbrukernes mentale helse.

3.3.2 PRODUKTSIKKERHETSFORORDNINGEN

En ny produktsikkerhetsforordning (GPSR) er godkjent av EU, og den vil bli del av EU-lovverket innen utgangen av 2024. Den nye forordningen vil oppheve GPSD og utvide omfanget av produkter ved at den også omfatter programvare og eksplisitt nevner psykisk helse.[261] Den vil også kreve at produsentene vurderer utviklingen, treningen og den prediktive funksjonaliteten til produktet når de vurderer risikoen ved produktet.[262] Dette er klart relevant i sammenheng med generative KI-er.

Det er uklart om GPSD gjelder for generative KI-modeller, men det virker klart at GPSR vil gjelde også for generative KI-modeller. Sikkerhetsmyndighetene bør iverksette forebyggende tiltak for å håndtere skadevirkningene som skyldes generativ KI, i den grad det er mulig innenfor dagens juridiske rammeverk. Det vil også gjøre sikkerhetsmyndighetene grundig forberedt på å håndheve GPSR så snart forordningen blir del av EU-lovverket og begynner å gjelde for generative KI-modeller.

3.4 Konkurranserett

EUs konkurranselovgivning bygger grunnleggende på å forhindre konkurransebegrensende praksis, slik at markedene forblir konkurransedyktige og forbrukerne kan dra nytte av lavere priser, bedre kvalitet på produkter og tjenester og flere valgmuligheter og innovasjon.

Kjernen i EUs konkurranserett finnes i traktaten om Den europeiske unions virkemåte (TEUV), selv om den er implementert gjennom annen lovgivning. For det første er det forbudt for selskaper å inngå avtaler som kan hindre, innskrenke eller vri konkurransen på markedet.[263] For det andre kan ikke selskaper misbruke en dominerende stilling i markedet.[264]

Begrepet «dominerende stilling» er svært avhengig av sammenhengen og av hvordan det «relevante markedet» er definert. Dette inkluderer for eksempel tilgjengeligheten av alternative produkter og forbrukernes vilje til å bytte til disse alternative produktene.[265] Som omtalt i kapittel 2.1.3 ovenfor kan distribueringen av generativ KI øke risikoen for at makten konsentreres i hendene på noen få aktører. Dette kan føre til at enkelte selskaper blir dominerende innenfor markedet sitt, for eksempel søkemotorer, kjøpsassistenter osv. basert på generativ KI.

Den digitale sektoren er på mange områder dominert av svært få, enorme aktører som ofte blir omtalt som teknologigigantene, eller *Big Tech* på engelsk. Det er avgjørende at alle framvoksende markeder som er knyttet til generativ KI, tidlig er underlagt tilsyn fra monopolforebyggende tilsynsmyndigheter for å unngå at noen få, svært dominerende selskaper dominerer også dette markedet – og kan bli fristet til å misbruke posisjonen sin. Det er verdt å merke seg at flere av teknologigigantene investerer tungt i generativ KI.

Konkurransetilsyn kan helt klart spille en rolle for å håndtere noen av skadevirkningene skissert i denne rapporten. UK Competition and Markets Authority (CMA) har startet en første gjennomgang av måter å verne fri konkurranse og forbrukere på i utviklingen og bruken av generativ KI. Andre konkurransetilsyn bør følge nøye med på utviklingen i denne sektoren og være klare til å gripe inn tidlig hvis de oppdager atferd eller praksis som faller innenfor ansvarsområdet sitt, og som kan hemme konkurransen. Dette vil bidra til å sikre at den framvoksende sektoren for generativ KI blir rettferdig og konkurransedyktig.

261 Cf. recital 19 GPSR.

262 Art. 6(1)(h) GPSR.

263 Art. 101 TFEU.

264 Art. 102 TFEU.

3.5 Innholdsmoderering

Forordningen om digitale tjenester (DSA – Digital Services Act)[266] er en ny EU-forordning som tar sikte på å forbedre mekanismene for å fjerne ulovlig innhold og på å beskytte enkeltpersoners rettigheter, inkludert ytringsfrihet og et solid forbrukervern. Det vil være et viktig verktøy for å introdusere ny innholdsmoderering til nettbaserte tjenester.

DSA gjelder for nettbaserte mellomliggende tjenester.[267] I praksis betyr dette at DSA gjelder tjenester som kobler forbrukere til varer, tjenester og innhold – for eksempel nettbaserte markedsplasser, sosiale medieplattformer, skyvertstjenester og internettleverandører.

Fra og med februar 2024 vil forordningen gjelde for alle enheter den omfatter, men veldig store nettbaserte plattformer (VLOPs – very large online platforms) og veldig store nettbaserte søkemotorer (VLOSEs – very large online search engines) må følge de nye reglene allerede fra slutten av sommeren 2023. Noen av disse er allerede utpekt av EU-kommisjonen.[268]

Generative KI-modeller er ikke entydig dekket av DSA. Den mest aktuelle typen tjeneste som dekkes av DSA, er «tjenester som lagrer innhold» (*hosting services*).[269]

Selv da er det ikke klart om DSA gjelder, siden innholdet som leveres av generative KI-modeller, i stor grad genereres av modellene selv, heller enn av forbrukere eller andre tredjeparter.

Men selv om generative KI-er som frittstående tjenester kanskje ikke dekkes av DSA, kan DSA gjelde for selskaper som ønsker å bygge inn generative KI-modeller i plattformene og tjenestene sine. For eksempel kan integrasjonen av ChatGPT i søkemotoren Bing, som er en av de store nettbaserte søkemotorene EU-kommisjonen har utpekt, i praksis utløse kravene til innholdsmoderering i DSA for det genererte innholdet.

Alt innhold som en generativ KI har generert, og som brukerne deretter har delt eller lagret på tjenester som omfattes av DSA, vil på samme måte være dekket av kravene til innholdsmoderering. I begge tilfeller ser det ut til at DSA gjelder for den etterfølgende distribusjonen og bruken av det genererte innholdet, i stedet for selve modellen som genererer innholdet.

3.6 Utkastet til KI-forordningen

I april 2021 publiserte EU-kommisjonen et forslag til en forordning om kunstig intelligens (KI-forordningen, AIA – Artificial Intelligence Act), som fastsetter harmoniserte regler i hele EU og EØS «for å fremme utvikling og bruk av kunstig intelligens i det indre markedet».[270]

Et juridisk rammeverk i EU som tar sikte på å regulere KI, bør forventes å også regulere generativ KI. Kommisjonens forslag til AIA ble imidlertid publisert før generativ KI slo an hos allmennheten vinteren 2022/2023. I etterkant har diskusjoner blant EU-lovgivere dreid seg om hvordan man skal regulere generativ KI som en del av AIA.

Siden AIA ennå ikke er ferdig, er det ennå ikke sikkert hvordan den vil gjelde for generativ KI i praksis. Nedenfor oppsummeres Kommisjonens utkast og Europarådets og Europaparlamentets innstillinger til AIA per mai 2023. Oversikten starter med relevante aspekter av EU-kommisjonens forslag til AIA.

3.6.1 EU-KOMMISJONENS FORSLAG TIL KI-FORORDNING

EU-kommisjonens forslag til KI-forordning (heretter «AIA-utkastet») gjelder for alle tilbydere som lanserer et KI-system på markedet.[271] «KI-system» defineres bredt som et system som genererer innhold basert på maskinlæringsteknikker, logikk- og kunnskapsbaserte tilnærminger eller statistiske tilnærminger.[272] Med

267 Art. 3(1)(g) DSA.

271 Art. 2(1)(a) Draft AIA.

272 Art. 3 (1) Draft AIA, cf. Annex 1.

andre ord er virkeområdet i AIA-utkastet bredt, og det omfatter mange typer systemer.

AIA-utkastet har en risikobasert tilnærming som regulerer ulike typer KI-systemer basert på risikoen for enkeltpersoner eller samfunnet. Visse praksiser er eksplisitt forbudt[273] og kan aldri brukes på det europeiske markedet. KI-systemer kan også klassifiseres som høyrisikosystemer, for eksempel hvis de er blant høyrisikosystemene som står oppført i vedlegg 3.[274]

Det meste av AIA-utkastet dreier seg om å regulere høyrisiko-KI-systemer og fastsette juridiske krav til operatørene av disse.[275] Dette inkluderer juridiske krav som å lage et kvalitetsstyringssystem,[276] inkludert et risikostyringssystem,[277] å oppfylle krav til datakvalitet,[278] riktighet, robusthet og cybersikkerhetstiltak[279] og å lage teknisk dokumentasjon.[280]

Det er verdt å merke seg at det knapt nok stilles noen krav til leverandører av systemer som ikke regnes som høyrisikosystemer, i AIA-utkastet. Det finnes noen begrensede krav til gjennomsiktighet for bruksområder som chatroboter og til dype forfalskninger.[281] Alle tilbydere av systemer som ikke er høyrisikosystemer, kan også frivillig følge kravene til høyrisikosystemene,[282] men er ikke forpliktet til å gjøre det. AIA-utkastet retter seg derfor mot et svært bredt spekter av KI-systemer samtidig som det ilegger forpliktelser på svært få av dem – og det utelukker medlemslandene fra å pålegge ytterligere forpliktelser.[283] Dette gjør omfanget av KI-systemer som regnes som høyrisikosystemer, spesielt viktig. I tillegg inneholder AIA-utkastet svært begrensede rettigheter for forbrukerne.

Det er uklart hvordan generative KI-systemer passer inn i EU-kommisjonens AIA-utkast fra 2021. Det er sannsynlig at de ville ha falt innenfor virkeområdet til AIA-utkastet generelt. Men for de mer spesifikke kravene må de generative KI-systemene enten regnes i en av høyrisikokategoriene i vedlegg III, brukes i sammenheng med chatroboter eller dype forfalskninger, slik at de begrensede kravene om gjennomsiktighet gjelder, eller være relatert til en av de forbudte praksisene.[284]

3.6.2 EUROPARÅDETS INNSTILLING TIL KI-FORORDNINGEN

Europarådets innstilling til KI-forordningen[285] tar for seg kunstig intelligens for generelle formål. Definisjonen deres er slik:

> *an AI system that - irrespective of how it is placed on the market or put into service, including as open source software - is intended by the provider to perform generally applicable functions such as image and speech recognition, audio and video generation, pattern detection, question answering, translation and others; a general purpose AI system may be used in a plurality of contexts and be integrated in a plurality of other AI systems;286*

Eller i norsk språkdrakt (vår oversettelse):

> *et KI-system som – uavhengig av hvordan det lanseres på markedet eller tas i bruk, inkludert som programvare med åpen kildekode – er ment av leverandøren å utføre generelle funksjoner som å gjenkjenne bilder og tale, generere lyd og video, oppdage mønstre, svare på spørsmål, oversette og annet; en kunstig intelligens for generelle formål kan brukes i mange sammenhenger og integreres i en rekke andre KI-systemer;*[287]

En slik definisjon dekker alle typene generativ kunstig intelligens som er beskrevet i denne rapporten.

I Europarådets innstilling vil kunstig intelligens for generelle formål være underlagt forpliktelsene knyttet til høyrisikosystemer hvis KI-systemet «**kan** brukes som et høyrisikosystem eller som en komponent i et høyrisikosystemer».[288] Det er bare hvis KI-leverandøren eksplisitt utelukker all bruk i høyrisikosystemer i instruksjonene eller informasjonen om den generative KI-systemet, at den kunstige intelligensen for generelle formål er unntatt disse forpliktelsene.[289] Dette unntaket gjelder dessuten bare når leverandøren har utelukket slik bruk i god tro.[290]

273 Art. 5 Draft AIA.
274 Art. 6 Draft AIA.
275 See Draft AIA Title III.
276 Art. 17 Draft AIA.
277 Art. 9 Draft AIA.
278 Art. 10 Draft AIA.
279 Art. 15 Draft AIA.
280 Art. 11 Draft AIA.
281 Art. 52 Draft AIA.
282 Art. 69 Draft AIA.
284 Art. 5 Draft AIA.
286 Art. 3(1)(b) Council Position.
287 Art. 4b(1) Council Position.
288 Art. 4c(1) Council Position.
289 Art. 4c(2) Council Position.

I praksis vil det være svært vanskelig for leverandørene å sikre at systemet deres aldri kan bli brukt i høyrisikosammenhenger slik det er definert i vedlegg 3 i Europarådets innstilling. Omfanget av kravet om «god tro» er derfor avgjørende: Enten krever det praktisk talt at alle generative KI-systemer er underlagt forpliktelsene for høyrisikosystemer, eller så kan det føre til at terskelen for å vise «god tro» blir for lav, og resultatet bare blir meningsløse ansvarsfraskrivelser og advarselstekster fra utviklerne. Det er altså uansett usikkert hvilken effekt Europarådets innstilling vil ha på generativ KI.

3.6.3 EUROPAPARLAMENTETS INNSTILLING TIL KI-FORORDNINGEN

Per mai 2023 forhandles det fortsatt om hva Europaparlamentet innstilling skal være. LIBE- og IMCO-komiteene i Europaparlamentet godkjente et kompromiss 11. mai.[291] Forslaget skal stemmes over i plenum i midten av juni. Nedenfor beskrives innstillingen som det i skrivende stund venter at Europaparlamentet kommer til å ta.

Samlet sett er Europaparlamentets innstilling betydelig bedre enn Europakommisjonens forslag. Forbrukerne får nye rettigheter, inkludert retten til å bli informert når de er gjenstand for en beslutning fra et høyrisikosystem,[292] en rett til å klage inn KI-systemer til myndighetene[293] og retten til å ta tilsynsmyndighetene til retten hvis de ikke iverksetter tiltak.[294] Forbrukerne får også rett til å be om kollektiv tvisteløsning når et KI-system har forårsaket skade på en gruppe forbrukere.[295]

Når det gjelder generativ KI, introduserer Europaparlamentet et nytt konsept som de kaller *foundation model* («grunnmodell»), i stedet for å legge vekt på kunstig intelligens for generelle formål, slik som Europarådets innstilling. Europaparlamentets innstilling definerer «grunnmodell» som en KI-modell som er «trent på brede data i stor skala, er designet for å generere allsidig innhold og kan tilpasses et bredt spekter av spesifikke oppgaver».[296] Alle tilbyderne av grunnmodeller har ytterligere forpliktelser, uavhengig av om modellene leveres som frittstående modeller, eller om de inngår i et system, og uavhengig av om modellene har åpen eller lukket kildekode.[297] Disse forpliktelsene inkluderer krav om å identifisere og redusere risikoen for eksempel for helse, sikkerhet og rettssikkerhet, om datastyringstiltak, om tilstrekkelige nivåer av for eksempel ytelse, forutsigbarhet og tolkbarhet gjennom hele livssyklusen, om energieffektiviseringstiltak og om teknisk dokumentasjon.[298]

Modellene som brukes som grunnlag for generative KI-systemer, er klart ment å være omfattet av definisjonen av grunnmodell. Europaparlamentets innstilling viser eksplisitt til slike systemer i paragrafen som pålegger forpliktelser på tilbyderne av grunnmodeller. Grunnmodeller som brukes i generative KI-systemer, er underlagt ytterligere forpliktelser om gjennomsiktighet, tilstrekkelige sikkerhetsmekanismer får å unngå at de genererer ulovlig innhold, og plikt til å publisere et «tilstrekkelig detaljert sammendrag av bruken av treningsdata som er underlagt opphavsrett».[299]

3.6.4 KI-FORORDNINGEN MÅ BESKYTTE FORBRUKERNE

Siden generative KI-modeller ikke er bygget for en bestemt kontekst og de kan brukes bredt, har noen forfattere hevdet at generative KI-modeller ikke passer så godt inn i det risikobaserte systemet i utkastet til KI-forordning.[300] I stedet argumenterer de for at det bør vurderes målrettede tiltak som systemrisikooovervåking. Samtidig, som skissert i denne rapporten, utgjør generative KI-systemer stor risiko som må reduseres i utviklingsfasen av systemet, i stedet for når systemet lanseres på markedet, eller etter at systemet er på markedet.[301]
Det er ennå ikke sikkert hvordan KI-forordningen vil gjelde for generativ KI. Med KI-forordningen har imidlertid europeiske lovgivere en unik mulighet til å introdusere føringer som kan håndheves, og som kan beskytte forbrukerne mot risikoene ved generativ KI. Den muligheten må utnyttes til det fulle i månedene før forordningen blir ferdigstilt. Lovgiverne må ta for

Med KI-forordningen har imidlertid europeiske lovgivere en unik mulighet til å introdusere føringer som kan håndheves, og som kan beskytte forbrukerne mot risikoene ved generativ KI.

291 Art. 68c Parliament Position.
292 Art. 68a Parliament Position.
293 Art. 68b Parliament Position.
294 Art. 68d Parliament Position.
295 Art. 3(1c) Parliament Position.
296 Art. 28b Parliament Position.
297 For the complete list of requirements, see art. 28b(2) Parliament Position.
298 Art. 28b(4).

seg skadevirkningene skissert i denne rapporten, både gjennom å introdusere forbrukerrettigheter og gjennom å pålegge forpliktelser på alle i aktørkjeden for generativ KI.

EU-lovgiverne må sikre at lobbyvirksomhet fra bransjen ikke vanner ut forpliktelsene og forbrukerrettighetene i KI-forordningen. Ifølge en rapport fra Corporate Europe Observatory har lobbyvirksomheten fra bransjen allerede i betydelig grad svekket flere av bestemmelsene i den foreslåtte forordningen fra EU-kommisjonen, og de har prøvd å få kunstig intelligens for generelle formål ekskludert fra loven.[302]

EUs lovgivere må være bevisste på lobbytaktikkene og unngå å falle for dem, spesielt siden de uten tvil vil øke i sluttfasen av forhandlingene.

Mens lovgiverne ferdigstiller KI-forordningen, må andre viktige tilsynsmyndigheter også sikre forbrukernes sikkerhet og rettigheter. KI-forordningen vil ikke gjelde fullt ut på flere år,[303] og i mellomtiden må tilsynsmyndigheter som jobber innenfor andre aktuelle rettslige områder, beskytte forbrukerne mot skadevirkningene ved generativ KI, som skissert ovenfor.

3.7 Erstatningsansvar

Det finnes flere relevante lover om ansvar i EU som skal sikre at forbrukerne får rettferdig erstatning når defekte produkter fører til skade. Noe lovgivning er allerede på plass, mens andre fortsatt blir forhandlet om.

3.7.1 PRODUKTANSVARSDIREKTIVET

Regler om produktansvar gjør det mulig for forbrukere å kreve erstatning for skade forårsaket av et defekt produkt. De nåværende ansvarsreglene i EU – produktansvarsdirektivet (PLD) – ble vedtatt i 1985, og det er ikke klart om direktivet gjelder for generativ KI.

For det første er det ikke enighet om hvorvidt PLD gjelder for digitale tjenester og programvare som generativ KI.

For det andre har EU-domstolen slått fast at informasjon fra et produkt ikke dekkes av PLD.[304] Siden det genererte resultatet fra generativ KI i hovedsak er informasjon i form av tale, tekst eller bilder, betyr det at fordi informasjon ikke dekkes av PLD, vil mest sannsynlig heller ikke generativ KI dekkes av PLD.

3.7.2 DET REVIDERTE PRODUKTANSVARSDIREKTIVET

EU-kommisjonen har lagt fram et forslag til et oppdatert produktansvarsdirektiv (revidert PLD). Det oppdaterte direktivet er også ment å dekke programvare, inkludert KI-systemer.[305]

Forslaget til det reviderte PLD baserer seg på en ikke-skyldbasert ansvarsordning, på samme måte som PLD. Selv om forbrukerne ikke trenger å bevise skyld hos operatøren eller produsenten av et produkt, må forbrukerne bevise at produktet hadde den aktuelle mangelen, bevise forbrukerskaden og bevise årsakssammenhengen mellom mangelen og skaden.

Det gjenstår å se hvordan den nylige avgjørelsen fra EU-domstolen om dagens PLD vil gjelde for det reviderte PLD, og dermed om informasjon gitt av et produkt vil bli dekket av det reviderte PLD eller ikke.

De fleste potensielle skadevirkningene for forbrukere som følge av generative KI-systemer er uansett ikke-økonomiske, som beskrevet i kapittel 2. Slike skader er unntatt fra PLD, som bare dekker økonomiske skader.

Dermed virker det som verken dagens PLD eller det reviderte PLD vil være spesielt godt egnet til å gi forbrukerne erstatning for skadevirkninger fra generative KI-systemer. Det avhenger imidlertid av den endelige ordlyden i PLD-forslaget.

302 The exact timing differs between the different positions of the EU institutions. At the earliest the AIA will be fully applicable after 24 months after entering into force. This effectively means it may not be fully applicable until at the earliest April/May 2026, if there is a trilogue agreement by January 2024.

303 Case C-65/20, VI v Krone (2021), https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf;jsessionid=7A0662FAD49ED462BE89A81594FAF809?-text=&docid=242561&pageIndex=0&doclang=EN.

3.7.3 KI-ANSVARSDIREKTIVET

Parallelt med KI-forordningen, og som et tillegg til PLD, har EU-kommisjonen foreslått KI-ansvarsdirektivet (AI Liability Directive - AILD), som er ment å gi forbrukerne muligheten til å kreve erstatning for skader forårsaket av KI-systemer. EU-kommisjonen har foreslått et utkast, men det er sannsynlig at direktivet ikke vil bli ferdigstilt før KI-forordningen er vedtatt.

AILD-forslaget gir forbrukere mulighet til å kreve erstatning for alle økonomiske skader og ikke-økonomiske skader dersom det nasjonale lovverket åpner for det. Forslaget er imidlertid sterkt begrenset på en måte som vil gjøre det mindre effektivt som en måte å få erstatning for forbrukerskader på.[306]

Forbrukere som ønsker å kreve erstatning for skader forårsaket av KI-systemer, må bevise skyld hos KI-systemoperatøren. Å bevise skyld i sammenheng med AILD betyr at forbrukeren må bevise at KI-systemoperatøren ikke opererer i samsvar med EU-lovgivningen, inkludert KI-forordningen. Å bevise dette vil kreve høy teknisk og juridisk kunnskap, noe ingen vanlige forbrukere har eller bør forventes å ha. Siden det å bevise skyld er en forutsetning for andre mekanismer i AILD, for eksempel en antakelse om årsakssammenheng mellom skyld og et generert resultat som fører til skade, er dette en stor begrensning. For at AILD skal beskytte forbrukerne på en effektiv måte, bør det etableres et ikke-skyldbasert erstatningsansvar for kravene fra forbrukere, og bevisbyrden bør snus.[307]

Når det gjelder generativ KI, er det fortsatt usikkert om KI-forordningen vil klassifisere generativ KI som et «KI-system». Hvis den gjør det, vil AILD gjelde for generativ KI, ettersom definisjonen av KI-systemer i AILD refererer til definisjonen i KI-forordningen. Erstatningskrav for skader som oppstår på grunn av uriktige opplysninger (i form av tekst, bilder eller lyd) harmoniseres imidlertid ikke under AILD-forslaget. Dette betyr at erstatningskrav for forbrukere knyttet til generativ KI må vurderes på nasjonalt nivå fra sak til sak.

AILD er fortsatt tidlig i den politiske prosessen, og EU-lovgiverne har fortsatt muligheten til å endre forslaget på en måte som vil gi forbrukerne reelle muligheter til å kreve erstatning for skader som følge av generativ KI, uavhengig av nasjonale regler. Dette er nødvendig for å øke forbrukervernet i møte med skadevirkningene har skissert i kapittel 2.

3.8 Bransjestandarder og retningslinjer

Bransjeaktører utvikler allerede retningslinjer som skal øke åpenheten om både utvikling og bruk av generative KI-modeller.[308] Det har også vært oppfordringer fra bransjen om å sette utviklingen av nye generative KI-modeller på pause.[309] Oppfordringene dreier seg typisk om risikoen ved svært avanserte modeller og har sammenfalt med at OpenAI frivillig har satt utviklingen av GPT5 på pause.[310] De mange risikoene fra dagens generative KI-modeller, for eksempel KI-systemer basert på GPT4, som er identifisert og diskutert i kapittel 2, er imidlertid ikke blitt håndtert nok.

Det har også i økende grad kommet oppfordringer om å lage frivillige etiske retningslinjer for utviklere og distributører av generativ KI.[311] Spesielt for EU tar EU-kommisjonen sikte på å inngå et forbund med selskaper i forkant av de nye reglene i KI-forordningen. Beslutningstakere i EU planlegger angivelig å samarbeide om å lage etiske retningslinjer «innen måneder», noe som betyr at retningslinjene vil bli laget eller forhandlet om samtidig som trilogforhandlingene til KI-forordningen. Bransjerepresentanter, som Google, vil dermed ha en ypperlig posisjon de kan øke lobbyvirksomheten sin fra.

Denne planlagte prosessen skaper en dobbel risiko. For det første er EU-kommisjonen en av partene i trilogforhandlingene, og kommisjonen kan ikke fylle denne rollen på en uavhengig måte hvis den samtidig forhandler om etiske retningslinjer eller andre selvregulerende regler med bransjen og tredjeland innenfor samme område. For det andre er det uklart hvilke krav en frivillig avtale kan innebære når de rettslige kravene til disse aktørene i EU ennå ikke er definert. Det er en åpenbar risiko for at de frivillige forpliktelsene ikke vil være i tråd med den endelige lovteksten. De frivillige etiske retningslinjene vil bli sterkt påvirket av bransjeaktørenes syn på hva som er gjennomførbart,

og muligheten til å tjene penger på produktene sine i, stedet for forbruker- og menneskerettigheter. KI-forordningen kan dessuten også bli urimelig påvirket av bransjeaktørene. Dette er uakseptabelt og kan ikke tillates.

Bransjestandarder og retningslinjer er uegnet til å håndtere risikoene som kommer av distribusjonen av generative KI-modeller som allerede er på markedet. Det er fordi slike retningslinjer har en tendens til å fungere som den laveste fellesnevneren, mangler tilstrekkelige mekanismer til å bli håndhevet og mangler uavhengig tilsyn. I stedet for å stole på frivillige bransjeforpliktelser mens KI-forordningen ennå ikke gjelder, bør myndighetene legge vekt på å håndheve dagens lover om forbrukerrettigheter, personvern og produktsikkerhet. Politikere og lovgivere bør på sin side bestrebe seg på å unngå selvregulerende ordninger.

4. VEIEN VIDERE

I denne rapporten har vi skissert alvorlige skadevirkninger og utfordringer knyttet til utviklingen, treningen, distribusjonen og bruken av generativ KI. Det vi har skissert, er ikke hypotetiske risikoer i framtidige dystopier, men konkrete skadevirkninger som påvirker mennesker og folkegrupper i dag.

Vi tror at selv om disse problemene er bekymringsfulle, er de ikke uløselige. Mange av problemene med generativ KI minner om kjente problemer fra andre sektorer, men den raske utviklingen og farten generative KI-modeller har blitt tatt i bruk i, betyr at det er på sin plass å iverksette tiltak for å håndtere skadevirkningene. Vi kan ikke vente til teknologien har blitt en så stor del av livene våre og de sosiale strukturene at det er for sent å endre hvordan den utvikles og brukes.

Teknologi er ikke et villdyr som ikke lar seg temme, men noe vi må tilpasse og forme til spillereglene og verdiene i det demokratiske samfunnet vårt. For å sikre at generativ KI utvikles og brukes i samsvar med forbruker- og menneskerettigheter, holder det åpenbart ikke å stole på at selskapene skal regulere seg selv. Det er beslutningstakere og tilsynsmyndigheter som må ta ansvaret for å sette grensene for hvordan teknologien trenes, utvikles, distribueres og brukes. Derfor må lovgiverne ikke vedta lovgivning basert på hva bransjeaktørene sier er teknisk mulig, men heller hva som faktisk er nødvendig for å gi en sikker og teknologi med forbrukeren i sentrum i årene som kommer.

Nedenfor beskriver vi noen grunnleggende prinsipper som vi mener bør være kjernen i hvordan samfunnet tilnærmer seg generativ KI. Deretter foreslår vi flere handlingspunkter for tilsynsmyndigheter, beslutningstakere og lovgivere. Vi håper at disse punktene kan danne grunnlaget for en tilnærming til teknologien der mennesket står i sentrum.

4.1 Forbrukerrettighetene legger grunnlaget for trygg og ansvarlig kunstig intelligens

For å sikre at generativ KI er trygg, pålitelig, rettferdig og ansvarlig, trenger vi overordnede prinsipper som ivaretar forbrukerrettighetene. Prinsippene nedenfor gir et grunnlag for hvilken tilnærming beslutningstakere og tilsynsmyndigheter bør ha til mulighetene og fallgruvene ved generativ KI.

Mange av prinsippene er allerede definert i dagens forbrukerlover, og vi oppfordrer beslutningstakere og tilsynsmyndigheter til å sikre at prinsippene ligger til grunn for hvordan generativ KI utvikles og distribueres framover. Dette er nøkkelen til å skape et teknologisk landskap som respekterer grunnleggende forbrukerrettigheter – både i dag og i årene som kommer.

- **Forbrukerrettighetene må respekteres**. Utviklingen og bruken av generativ kunstig intelligens må ikke undergrave allerede etablerte forbruker- og menneskerettigheter, slik som retten til informasjon og åpenhet, rettferdighet og ikke-diskriminering, trygghet og sikkerhet, personvern og privatliv og skadeerstatning.
- Forbrukere må ha **rett til å protestere** og **rett til å få en forklaring** når en generativ KI brukes til å ta beslutninger som har stor innvirkning på forbrukeren.
- Forbrukere må ha «rett til å bli glemt» ved å få **slettet** personopplysningene sine fra generative KI-modeller og få **bøtet** på skadevirkningene hvis det for eksempel blir produsert falsk informasjon om dem.
- Forbrukere må ha **rett til å samhandle med et menneske** i stedet for en generativ KI i enkelte sammenhenger, for eksempel når de får kundestøtte. Dette bør dessuten ikke koste ekstra for forbrukeren. Alle forbrukere skal behandles likt og rettferdig uavhengig av betalingsevne.
- Forbrukere må ha **rett til erstatning og kompensasjon** for eventuelle skader og ulemper de har blitt påført ved bruk av generativ KI.
- Forbrukere må ha **rett til kollektive tvisteløsningsordninger** og til å bli representert av forbrukerorganisasjoner og andre organisasjoner når de skal utøve rettighetene sine.
- Forbrukere må ha **rett til å klage til tilsynsmyndigheter eller gå til rettslige skritt** når bruken av en generativ KI er i strid med loven.
- Utviklere og distributører av generative KI-modeller må **etablere systemer for å sikre at disse forbrukerne får disse rettighetene i praksis.**

4.2 Anbefalinger til politikk og retningslinjer

Beslutningen om hvordan teknologi skal integreres i samfunnet, er i utgangspunktet et politisk spørsmål. Folkevalgte og myndigheter har et ansvar for å sikre at teknologien tjener allmennheten, snarere enn et lite antall selskaper. En forbrukerorientert teknologipolitikk innebærer at mennesker og samfunnet ikke skal brukes som forsøkskaniner for eksperimentelle teknologier. Myndighetene må se på lærdommen fra den bredere overgangen til et digitalt samfunn, der det ikke godt nok har blitt tatt hensyn til innbyggernes rettigheter og effektene på samfunnet, når de skal finne en tilnærming til generativ KI.

For å sikre ansvarlig og rettferdig innovasjon med tydelig ansvar og på samfunnets premisser trengs det solid og framtidsrettet politikk. Vi må passe på å ikke bli revet med av håpet om framskritt og effektivisering for deretter å måtte rette opp i etterkant. Nedenfor presenterer vi flere anbefalinger for hva slags tilnærming myndigheter og beslutningstakere bør ha til generativ KI og liknende teknologier.

4.2.1 OPPFORDRINGER TIL HANDLING OG STYRKING AV TILSYNSMYNDIGHETER

Selv om framvoksende teknologier som generativ KI noen ganger beskrives som et regulatorisk ville vesten, finnes det allerede omfattende juridiske rammeverk som kan brukes. Vi mener at det allerede finnes mange lover og forskrifter som er egnet til å håndtere mange av problemstillingene vi beskrev i kapittel 2. Men for at forbrukerne skal beskyttes mot utnyttelse, diskriminering og annen maktmisbruk, må disse lovene håndheves.

Effektiv håndheving krever at tilsynsmyndighetene har hjemlene, ekspertisen og ressursene de trenger, og at det blir passende reaksjoner mot aktører som ikke er i stand til eller nekter å overholde loven. I denne delen presenterer vi flere nødvendige tilnærminger og forutsetninger for at tilsynsmyndighetene skal kunne bruke verktøyene de har, til å sikre at teknologien utvikles på en forbrukervennlig måte.

- **Tilsynsmyndigheter kan ikke vente på framtidig regulering.** I stedet må de **umiddelbart undersøke** generative KI-systemer og **bruke relevante lovbestemmelser**, som lovgivning om personvern, konkurranse, produktsikkerhet og forbrukerrettigheter.
- Det kan være nødvendig med **samarbeid på tvers av tilsyn i ulike sektorer** for å håndtere risikoene ved generativ KI. For eksempel kan flere tilsynsmyndigheter være involvert i samme tilsyn. Det kan også være nødvendig å utnevne en koordinator for tilsyn av algoritmer for å sikre framdrift i slike samarbeid.
- Tilsynsmyndighetene bør ha fullmakt til å **utføre etterkontroll av generative KI-modeller** som allerede er tatt i bruk i forbrukertjenester, og ha muligheten til å **beordre at produktene tilbakekalles**, eller at **de algoritmiske systemene slettes**, helt eller delvis, hvis de ikke er i samsvar med lovgivningen. Slike ordrer bør suppleres med betydelige bøter for å ha en avskrekkende effekt på useriøse aktører og resten av bransjen.
- **Tilsynsmyndighetene må ha nok ressurser til å håndheve brudd** på lovgivningen, inkludert personell, teknisk kompetanse og nødvendige tekniske verktøy. Med den økende mengden KI-generert innhold vil det være nødvendig å oppskalere overvåkingen av markedet og håndhevingen av lovene.

- **Det bør opprettes internasjonale og nasjonale teknologiske ekspertgrupper for å støtte tilsynsmyndighetene** i arbeidet deres.
- Det må **forskes på hvordan tilsynsarbeidet** kan styrkes ved å bruke teknologi.

4.2.2 BESLUTNINGSTAKERE – STRATEGISKE TILTAK

- **Myndighetene må ta hensyn til kritiske perspektiver på generativ KI i de nasjonale strategiene for KI.** Overordnede prinsipper for å fremme trygg generativ KI med mennesker i sentrum må ligge til grunn fra starten av fordi det koster mer å rette feil i etterkant, og fordi det tærer på tilliten når det skjer feil.
- **Myndighetene må praktisere en kritisk føre-var-tilnærming til bruk av generativ KI i offentlig sektor.** Offentlig sektor har et spesielt ansvar for å bruke generativ KI på en lovlig og pålitelig måte, og offentlige anskaffelser bør brukes aktivt til å påvirke leverandører av frittstående generative KI-er eller systemer med integrert generativ KI. Offentlig sektor bør spesielt kreve gjennomsiktighet for å kunne forstå teknologien før den eventuelt tas i bruk i offentlig forvaltning.
- **Myndighetene bør sterkt vurdere å etablere institusjoner som kan følge med på utviklingen av generativ KI, løfte problemstillinger til den offentlige debatten og definere prinsipper for å sikre at teknologi utvikles, distribueres og brukes i allmennhetens interesse – eller gi eksisterende institusjoner denne muligheten.**
- **Myndigheter bør sikre offentlig finansiering av forskning på datahåndtering, forbrukersårbarhet og samfunnsutfordringer** ved generativ KI.
- **Internasjonale handelsavtaler må ikke uthule kravene til gjennomsiktighet og retten til å få forklaring** som er knyttet til generative KI-systemer, eller andre krav som er nødvendige for å sikre forbrukerrettighetene.
- **Aksjonærer og investorer** i selskaper som utvikler og distribuerer generative KI-systemer, spesielt aksjonærer eller investorer i offentlig sektor, **bør kreve at det tas forholdsregler for å unngå eller redusere praksiser som leder til utnytting, skadelig miljøpåvirkning** osv. Det bør kreves at alle selskaper har etiske retningslinjer, og at de rapporterer på tiltakene de har iverksatt.

4.2.3 NYE REGULATORISKE TILTAK

Selv om det allerede er mange juridiske rammeverk på plass som kan egne seg til å håndtere skadevirkningene av generativ KI, vil det utvilsomt finnes smutthull og uregulerte situasjoner. I tilfeller der dagens lovverk ikke strekker til, er det nødvendig å lage nye rettslige rammer for å beskytte forbrukere mot negative konsekvenser og skadevirkninger. Som beskrevet i forrige kapittel pågår det allerede flere lovgivningsprosesser, og det er avgjørende at disse prosessene munner ut i sterke framtidsrettede regler som er tuftet på forbruker- og menneskerettigheter.

Vi oppfordrer politikere og lovgivere til å kjempe for forbrukerrettighetene og menneskerettighetene. Vi trenger effektive juridiske virkemidler, inkludert strenge påbud for dem som utvikler og distribuerer generative KI-systemer, som sier at de skal operere på en gjennomsiktig og ansvarlig måte og begrense utviklingen, distribusjonen og bruken av systemer som er grunnleggende uforenlige med forbruker- og menneskerettigheter.

4.2.3.1 Former for bruk av generativ kunstig intelligens som krever spesielle vurderinger

- **Visse former for manipulerende teknikker** i generative KI-systemer **bør forbys.** Et slikt forbud kan gjelde aspekter ved modeller med menneskelige trekk, for eksempel å legge restriksjoner på å generere tekst i førsteperson, å bruke emojier og liknende symboler og å simulere menneskelige følelser og liknende egenskaper. Slike restriksjoner kan være avhengig av konteksten og formålet med bruken. Terskelen for hva som er akseptable teknikker og bruksområder, bør være høyere når tjenestene brukes av sårbare grupper, for eksempel barn.
- **For visse bruksområder for generative KI-systemer kan det være nødvendig å kreve forhåndsgodkjenning** fra tilsynsmyndigheter før de distribueres. Et eksempel på dette kan være modeller som kan føre til utnyttelse eller diskriminering av forbrukere, spesielt sårbare forbrukere som barn.
- **Politikerne må sørge for at ny lovgivning er framtidsrettet**, og hindre at myndighetene henger etter den raske teknologiske utviklingen. Dette innebærer at prinsipper og regelverk må være teknologinøytrale.

4.2.3.2 Forpliktelser for utviklere og distributører av generativ KI

Ansvarlig utvikling, distribuering og bruk av generativ KI forutsetter at det er mulig å gjennomføre kontroll med hvordan systemene fungerer, inspisere dataene modellene trenes opp på, overvåke sosiale og miljømessige påvirkninger med mer. Selv om gjennomsiktighet i seg selv ikke er noen mirakelkur, er det en forutsetning for å sikre at teknologiene ikke undergraver forbruker- og menneskerettighetene. Dette kan ikke være et ansvar som selskapene selv skal ta seg av.

Det er et presserende behov for uavhengig tilsyn, forskning og revisjon av generative KI-systemer for å sikre at selskapene holdes ansvarlige dersom noe går galt, for å identifisere og motvirke partiskhet og usannheter og for å sikre at lovene følges og skadepotensialet er så lite som mulig. Derfor presenterer vi en rekke krav vi mener bør pålegges utviklere og distributører av generative KI-systemer.

GJENNOMSIKTIGHET

- Utviklere og distributører av generative KI-systemer må **pålegges å rapportere og publisere offentlig dokumentasjon om risikovurderingene de gjennomfører, strategiene de har for å redusere risikoen fra KI-systemet,** måten de utfører innholdsmoderering og standardiserte ytelsesmålinger på, osv. Dette bør gjøres på to nivåer: en kortere, mindre teknisk versjon for forbrukere generelt og en grundig beskrivelse for eksperter i sivilsamfunnet, akademia og andre tredjeparter.

- Alle selskaper som utvikler og distribuerer generative KI-modeller, bør **pålegges å publisere all informasjon om energibruk, vannbruk og klimagassutslipp** for hele livssyklusen til den generative KI-modellen og gi **prognoser for framtidige utslipp som følge av drift.** Dette inkluderer ressurser som trengs for å produsere maskinvaren, trene opp modellene og utvikle, distribuere og bruke KI-en. Det bør etableres en standardisert modell for å beregne utslipp, vannbruk og energibruk som alle virksomheter må bruke framfor å finne opp egne beregningssystemer.

- Utviklere og distributører av generative KI-er bør **offentliggjøre navnene på alle underleverandørene sine og rapportere åpent om arbeidsforholdene i hele leverandørkjeden,** inkludert om lønn og psykologisk støtte til dem som modererer voldelig og forstyrrende innhold, og om avtaler for ansatte som bare trengs midlertidig for en gitt oppgave.

- Utviklere **av grunnmodeller for generativ KI må være forpliktet til å registrere modellene sine i et sentralisert, offentlig system som skal sikre oversikt og kontroll** med generative KI-modeller.

- Distributører av generativ kunstig intelligens i forbrukerrettede grensesnitt og tjenester **må være forpliktet til å opplyse om hvordan det genererte innholdet påvirkes av kommersielle interesser til utviklere, distribusjonsselskaper eller tredjeparter.** Dette er spesielt relevant når innholdet som genereres, påvirker valgene forbrukerne tar, for eksempel innhold generert i sammenheng med søk eller liknende.

- Distributører av generative KI-systemer må pålegges å **informere forbrukere om at de samhandler med en generativ KI, når det er tilfelle.** Forbrukerne må også få informasjon dersom forbrukerrettede systemer bruker kunstig intelligens for å påvirke utfallet av en beslutning.

- Offentlige og private organisasjoner må pålegges å **informere om at innhold har blitt generert av generativ KI**, når dette innholdet kan ha innvirkning på beslutninger som påvirker forbrukere, forbrukerrettigheter mer generelt eller demokratiske prosesser.

RISIKOREDUSERENDE TILTAK

- Distributører av generative KI-systemer må pålegges å **gjøre grundige vurderinger av konteksten systemet skal brukes i**. Distributører bør ikke bruke generative KI-systemer uten å gjennomføre **grundige risikovurderinger**, inkludert å kartlegge hvilke problemer systemet er ment å løse, å verifisere at systemet er i samsvar med lovverket, å kartlegge truslene mot forbrukere og forbrukerrettigheter og mot menneskerettigheter, å kartlegge risikoene for skadevirkninger som sannsynligvis vil påvirke sårbare grupper, negative påvirkninger på miljøet, forutsigbare samfunnsmessige og kollektive skadevirkninger og personvernkrenkelser osv.

- Distributører av generative KI-systemer må pålegges å iverksette effektive risikoreduserende tiltak før de distribuerer systemet. Hvis risikoen ikke kan reduseres til en akseptabel restrisiko, eller hvis systemet ikke løser problemene det er ment å løse, bør ikke systemet brukes i den tiltenkte sammenhengen.

- Utviklere og distributører av generative KI-systemer må pålegges å involvere representanter fra befolkningsgrupper som kan bli særlig påvirket av teknologien, spesielt marginaliserte og sårbare grupper og samfunn. Dette bidrar til demokratisk deltakelse og tverrfaglig medvirkning. Det er nødvendig å involvere interessenter i sammenheng med utvikling og trening av generative KI-modeller og for tilknyttede områder som risikovurderinger, strategier for å redusere risiko og innholdsmoderering, der man må ta hensyn til ulike kulturelle kontekster og språk, osv.

- Distributører av generative KI-systemer må pålegges å **overvåke og følge opp systemets påvirkning på forbrukere** etter å ha distribuert systemet, å gjennomføre kontinuerlige risikovurderinger og risikoreduserende tiltak for å komme fram til akseptabel restrisiko og å ta spesielt hensyn til påvirkninger på marginaliserte og sårbare grupper.

ANSVAR

- Det må være **klare regler for hvem som har ansvaret og må stå til ansvar for skadevirkninger av generative KI-systemer,** blant annet relatert til personvern, sikkerhet, forbrukerrettigheter og grunnleggende rettigheter mer generelt. Disse reglene må tydelig angi hvilken aktør i verdikjeden som bærer ansvaret, eller kreve at utviklere og distributører av generativ KI tydelig etablerer ansvarsforhold seg imellom.

- Alle ordninger for **plassering av ansvar må gjøre det enkelt for forbrukere, tilsynsmyndigheter og domstoler å holde selskap ansvarlige for forbrukerskade**.

- Utviklere av generative KI-systemer må **holdes ansvarlig for dataene de bruker**, at datasettene er representative, at dataene sorteres og merkes, og andre designvalg som påvirker etterfølgende bruk av systemene. Slike valg må dokumenteres nøye, slik at andre utviklere og distributører kan vurdere risikoen og egnetheten til det generative KI-systemet.

- **Tekniske standarder og sertifiseringsordninger bør utvikles og brukes** for å hjelpe dem som utvikler og distribuerer generative KI-systemer, til å utvikle, trene, distribuere og bruke systemene på en ansvarlig og lovlig måte. Det er likevel viktig at politikere ikke overlater menneskerettigheter, politiske og juridiske spørsmål til standardiseringsorganer. Myndighetene må sikre at sivilsamfunnet deltar i slike organer. Og dersom sivilsamfunnet ikke gjør det, bør heller ikke standardene vektlegges.

- **Uavhengige forskere, tilsynsmyndigheter og andre uavhengige tredjeparter må kunne gjennomføre revisjon** av generative KI-systemer. Dette er viktig for å redusere risikoen for partiskhet, fordommer og diskriminering, sikre ansvarlig bruk av dataene modellene trenes opp på, og sikre at lovverket blir fulgt.

- **Revisjoner bør som et minimum inkludere gjennomgang av dataene modellen trenes opp på, rutinene for å samle inn data og sortere og merke dem, innholdsmodereringen,**

bærekraftsrapporter og algoritmene som brukes. Revisjonene bør dokumenteres nøye for å sikre at riktig part kan holdes ansvarlig, og for å kunne reprodusere funnene. Helst bør revisjonene være basert på standardiserte revisjonskrav.

- **Selskaper bør pålegges kvantitative og tidsbestemte forpliktelser for å redusere forbruk** basert på beregninger av klimagassutslipp, energi og vannbruk ved utvikling og distribuering av generativ KI. Dette bør revideres av en ekstern og uavhengig aktør med krav til offentlige rapportering. Dette betyr at større modeller kan bli redusert i omfang og bli mindre ambisiøse. Påstander om karbonnøytrale aktiviteter og karbonkompensering bør ikke bli en standardmodell som selskaper kan bruke til å «kompensere» for utslipp. Selskapene bør redusere de faktiske utslippene sine.

Fotnoter

1 "ChatGPT reaches 100 million users two months after launch", Dan Milmo, The Guardian (2023). https://www.theguardian.com/technology/2023/feb/02/chatgpt-100-million-users-open-ai-fastest-growing-app

2 Store språkmodeller (LLM-er) er avanserte KI-modeller som er laget slik at de skal kunne generere tekst som likner på menneskelig språk. De er normalt trent opp på store mengder tekst slik at har «lært» mønstrene og grammatikken i språket. Store språkmodeller kan brukes til oppgaver som maskinoversettelse, sinnelagsanalyse (*sentiment analysis*), interaksjon mellom mennesker og maskiner, korrekturlesing og mye annet.

3 ChatGPT, https://chat.openai.com/

4 "Microsoft reportedly to add ChatGPT to Bing search engine", Johana Bhuiyan, The Guardian (2023). https://www.theguardian.com/technology/2023/jan/05/microsoft-chatgpt-bing-search-engine

5 "Microsoft rolls out ChatGPT-powered Teams Premium", Reuters (2023). https://www.reuters.com/technology/microsoft-rolls-out-chatgpt-powered-teams-premium-2023-02-02/

6 "A New Chat Bot Is a 'Code Red' for Google's Search Business", The New York Times, (2023). https://www.nytimes.com/2022/12/21/technology/ai-chatgpt-google-search.html

7 "A new era for AI and Google Workspace", Product Announcement, Google (2023). https://workspace.google.com/blog/product-announcements/generative-ai

8 "The Galactica AI model was trained on scientific knowledge – but it spat out alarmingly plausible nonsense", Aaron J. Snoswell, Jean Burgess (2022). https://theconversation.com/the-galactica-ai-model-was-trained-on-scientific-knowledge-but-it-spat-out-alarmingly-plausible-nonsense-195445

9 "Facebook's Powerful Large Language Model Leaks Online", Joseph Cox, The Vice (2023). https://www.vice.com/en/article/xgwqgw/facebooks-powerful-large-language-model-leaks-online-4chan-llama

10 Hugging Face. https://huggingface.co/bigscience/bloom

11 "Stability AI Launches the First of its StableLM Suite of Language Models", Stability AI (2023). https://stability.ai/blog/stability-ai-launches-the-first-of-its-stablelm-suite-of-language-models

12 Midjourney. https://www.midjourney.com/

13 Dall-E. https://labs.openai.com

14 Stability AI. https://stability.ai

15 MusicStar.ai. https://musicstar.ai

16 "Herzog and Žižek become uncanny AI bots trapped in endless conversation", Benj Edwars, Ars Technica (2022). https://arstechnica.com/information-technology/2022/11/herzog-and-zizek-become-uncanny-ai-bots-trapped-in-endless-conversation/

17 ElevenLabs. https://beta.elevenlabs.io

18 Vall-E. https://vall-e.io

19 Make-A-Video. https://makeavideo.studio

20 Dreamix. https://dreamix-video-editing.github.io

21 Stability Animation. https://platform.stability.ai/docs/features/animation

22 "Create generative AI video-to-video right from your phone with Runway's iOS app", James Vincent, The Verge, (2023). https://www.theverge.com/2023/4/24/23695788/generative-ai-video-runway-mobile-app-ios

23 "Introducing Make-A-Video: An AI system that generates videos from text". Meta, (2022). https://ai.facebook.com/blog/generative-ai-text-to-video/

24 "Call for action to open an inquiry on generative AI systems to address risks and harms for consumers", BEUC (2023). https://www.beuc.eu/sites/default/files/publications/BEUC-X-2023-045_Call_for_action_CPC_authorities_Generative_AI_systems.pdf

25 "End of the Billable Hour? Law Firms Get On Board With Artificial Intelligence", Erin Mulvaney, Lauren Weber, The Washington Post (2023). https://www.wsj.com/articles/end-of-the-billable-hour-law-firms-get-on-board-with-artificial-intelligence-17ebd3f8

26 "ELIZA—A Computer Program For the Study of Natural Language Communication Between Man and Machine", Joseph Weizenbaum (1966). http://www.universelle-automation.de/1966_Boston.pdf

27 "Pandora's Box: Generative AI Companies, ChatGPT, and Human Rights", Human Rights Watch (2023). https://www.hrw.org/news/2023/05/03/pandoras-box-generative-ai-companies-chatgpt-and-human-rights

28 "AI machines aren't 'hallucinating'. But their makers are", Naomi Klein, The Guardian (2023). https://www.theguardian.com/commentisfree/2023/may/08/ai-machines-hallucinating-naomi-klein

29 "How to Recognize AI Snake Oil", Doug Hulette (2021). https://www.cs.princeton.edu/news/how-recognize-ai-snake-oil

30 "Pause Giant AI Experiments: An Open Letter", Future of life Institute (2023). https://futureoflife.org/open-letter/pause-giant-ai-experiments/

31 "Policy makers: Please don't fall for the distractions of #AIhype", Emily M. Bender, (2023). https://medium.com/@emilymenonbender/policy-makers-please-dont-fall-for-the-distractions-of-aihype-e03fa80ddbf1

32 "The so-called "Godfather of the A.I." joins The Lead to offer a dire warning about the dangers of artificial intelligence", Geoffrey Hinton, CNN (2023). https://edition.cnn.com/videos/tv/2023/05/02/the-lead-ge-offrey-hinton.cnn

33 "What you need to know about generative AI and human rights", Access Now (2023). https://www.accessnow.org/what-you-need-to-know-about-generative-ai-and-human-rights/

34 "The folly of technological solutionism: An interview with Evgeny Morozov". Natasha Dow Schüll, Public Books (2013). https://

www.publicbooks.org/the-folly-of-technological-solutionism-an-interview-with-evgeny-morozov/
35 "The Delusion at the Center of the A.I. Boom", Evan Selinger, The Slate, (2023). https://slate.com/technology/2023/03/chatgpt-artificial-intelligence-solutionism-hype.html
36 "Generative AI and the Digital Commons", Saffron Huang, Divya Siddarth, (2023). https://arxiv.org/abs/2303.11074
37 "Indigenous groups in NZ, US fear colonisation as AI learns their languages", Rina Chandran, Context (2023). https://www.context.news/ai/nz-us-indigenous-fear-colonisation-as-bots-learn-their-languages
38 "Lina Khan: We Must Regulate A.I. Here's How.", Lina Khan, New York Times, (2023). https://www.nytimes.com/2023/05/03/opinion/ai-lina-khan-ftc-technology.html
39 "What does a leaked Google memo reveal about the future of AI?", The Economist (2023). https://www.economist.com/leaders/2023/05/11/what-does-a-leaked-google-memo-reveal-about-the-future-of-ai
40 "The Imminent Danger of A.I. Is One We're Not Talking About", Ezra Klein, The New York Times (2023). https://www.nytimes.com/2023/02/26/opinion/microsoft-bing-sydney-artificial-intelligence.html
41 "Microsoft pushing you to set Bing and Edge as your defaults to get its new OpenAI-powered search engine faster is giving off big 1990s energy", Hasan Chowdhury and Shona Ghosh, Insider (2023). https://www.businessinsider.com/microsoft-wants-to-repeat-1990s-dominance-with-new-bing-ai-2023-2
42 "Walled garden", Andrew Froehlich, TechTarget (2023). https://www.techtarget.com/searchsecurity/definition/walled-garden
43 "Snapchat's AI chatbot is now free for all global users, says the AI will later 'Snap' you back", Sarah Perez, TechCrunch (2023). https://techcrunch.com/2023/04/19/snapchat-opens-its-ai-chatbot-to-global-users-says-the-ai-will-later-snap-you-back/
44 "Publishers Worry A.I. Chatbots Will Cut Readership". Katie Robertson, The New York Times (2023). https://www.nytimes.com/2023/03/30/business/media/publishers-chatbots-search-engines.html
45 "The AI takeover of Google Search starts now", David Pierce, The Verge (2023). https://www.theverge.com/2023/5/10/23717120/google-search-ai-results-generated-experience-io
46 "Indigenous groups in NZ, US fear colonisation as AI learns their languages", Rina Chandran, Context (2023). https://www.context.news/ai/nz-us-indigenous-fear-colonisation-as-bots-learn-their-languages
47 "Google shared AI knowledge with the world — until ChatGPT caught up", Nitasha Tiku and Gerrit De Vynck, The Washington Post (2023). https://www.washingtonpost.com/technology/2023/05/04/google-ai-stop-sharing-research/
48 En hypotetisk kunstig intelligens som viser intelligens og selvstendighet på nivå med mennesker. Dette finnes foreløpig ikke.
49 "Microsoft Says New A.I. Shows Signs of Human Reasoning", Cade Metz, The New York Times (2023). https://www.nytimes.com/2023/05/16/technology/microsoft-ai-human-reasoning.html
50 "OpenAI co-founder on company's past approach to openly sharing research: 'We were wrong'", James Vincent, The Verge (2023). https://www.theverge.com/2023/3/15/23640180/openai-gpt-4-launch-closed-research-ilya-sutskever-interview
51 "We are a little bit scared': OpenAI CEO warns of risks of artificial intelligence", Edward Helmore, The Guardian (2023). https://www.theguardian.com/technology/2023/mar/17/openai-sam-altman-artificial-intelligence-warning-gpt4
52 "GPT-4 and professional benchmarks: the wrong answer to the wrong question", Arvind Narayanan and Sayash Kapoor, AI Snake Oil (2023). https://aisnakeoil.substack.com/p/gpt-4-and-professional-benchmarks
53 "OpenAI's policies hinder reproducible research on language models", Arvind Narayanan and Sayash Kapoor, AI Snake Oil (2023). https://aisnakeoil.substack.com/p/openais-policies-hinder-reproducible
54 "How trade commitments narrowed EU rules to access AI's source codes", Luca Bertuzzi, Euractiv (2023). https://www.euractiv.com/section/artificial-intelligence/news/how-trade-commitments-narrowed-eu-rules-to-access-ais-source-codes/
55 "Early thoughts on regulating generative AI like ChatGPT", Alex Engler, Brookings. (2023). https://www.brookings.edu/blog/techtank/2023/02/21/early-thoughts-on-regulating-generative-ai-like-chatgpt/
56 "Klarna brings smoooth shopping to ChatGPT", Klarna (2023). https://www.klarna.com/international/press/klarna-brings-smoooth-shopping-to-chatgpt/
57 "EU Consumer Protection 2.0 - Protecting fairness and consumer choice in a digital economy", BEUC (2022). https://www.beuc.eu/sites/default/files/publications/beuc-x-2022-015_protecting_fairness_and_consumer_choice_in_a_digital_economy.pdf
58 "What Really Happened When Google Ousted Timnit Gebru", Tom Simonite, Wired, (2022). https://www.wired.com/story/google-timnit-gebru-ai-what-really-happened/
59 "Big tech companies cut AI ethics staff, raising safety concerns", Cristina Criddle and Madhumita Murgia, Financial Times (2023). https://www.ft.com/content/26372287-6fb3-457b-9e9c-f722027f36b3
60 "ChatGPT maker OpenAI calls for AI regulation, warning of 'existential risk", Ellen Francis, The Washington Post, (2023). https://www.washingtonpost.com/technology/2023/05/24/chatgpt-openai-artificial-intelligence-regulation/
61 "OpenAI may leave the EU if regulations bite", Reuters (2023). https://www.reuters.com/technology/openai-may-leave-eu-if-regulations-bite-ceo-2023-05-24/
62 "Help! My Political Beliefs Were Altered by a Chatbot!", Christopher Mims, The Wall Street Journal (2023). https://www.wsj.com/articles/chatgpt-bard-bing-ai-political-beliefs-151a0fe4
63 "Stack Overflow Bans ChatGPT For Constantly Giving Wrong Answers", Janus Rose, Vice (2022). https://www.vice.com/

en/article/wxnaem/stack-overflow-bans-chatgpt-for-constantly-giving-wrong-answers
64 "AI-assisted plagiarism? ChatGPT bot says it has an answer for that", Alex Hern, The Guardian (2022). https://www.theguardian.com/technology/2022/dec/31/ai-assisted-plagiarism-chatgpt-bot-says-it-has-an-answer-for-that
65 "Google employees label AI chatbot Bard 'worse than useless' and 'a pathological liar", James Vincent, The Verge (2023). https://www.theverge.com/2023/4/19/23689554/google-ai-chatbot-bard-employees-criticism-pathological-liar
66 "ChatGPT is making up fake Guardian articles. Here's how we're responding", Chris Moran, The Guardian (2023). https://www.theguardian.com/commentisfree/2023/apr/06/ai-chatgpt-guardian-technology-risks-fake-article
67 "Publishers tout generative AI opportunities to save and make money amid rough media market", Sara Guaglione, Digday (2023). https://digiday.com/media/publishers-tout-generative-ai-opportunities-to-save-and-make-money-amid-rough-media-market/
68 "CNET Is Reviewing the Accuracy of All Its AI-Written Articles After Multiple Major Corrections", Lauren Leffer (2023). https://gizmodo.com/cnet-ai-chatgpt-news-robot-1849996151
69 "Situating Search". Chirag Shah and Emily Bender (2022). https://dl.acm.org/doi/pdf/10.1145/3498366.3505816
70 "People Are Using AI for Therapy, Even Though ChatGPT Wasn't Built for It", Rachel Metz, Bloomberg (2023). https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-04-18/ai-therapy-becomes-new-use-case-for-chatgpt
71 "Governments are embracing ChatGPT-ike bots. Is it too soon?", J.D. Capelouto and Diego Mendoza, Semafor (2023). https://www.semafor.com/article/03/03/2023/governments-using-chatgpt-bots
72 "The dark side of artificial intelligence: manipulation of human behaviour", Georgios Petropoulos, Bruegel (2023). https://www.bruegel.org/blog-post/dark-side-artificial-intelligence-manipulation-human-behaviour
73 "People keep anthropomorphizing AI. Here's why", Arvind Narayanan and Sayash Kapoor, AI Snake Oil (2023). https://aisnakeoil.substack.com/p/people-keep-anthropomorphizing-ai
74 "We warned Google that people might believe AI was sentient. Now it's happening", Timnit Gebru, Margaret Mitchell, Washington Post (2022). https://www.washingtonpost.com/opinions/2022/06/17/google-ai-ethics-sentient-lemoine-warning/
75 "Column: Afraid of AI? The startups selling it want you to be", Brian Merchant Los Angeles Times (2023). https://www.latimes.com/business/technology/story/2023-03-31/column-afraid-of-ai-the-startups-selling-it-want-you-to-be
76 "AI Doesn't Hallucinate. It Makes Things Up", Rachel Metz, Bloomberg (2023). https://www.bloomberg.com/news/newsletters/2023-04-03/chatgpt-bing-and-bard-don-t-hallucinate-they-fabricate
77 "Chatbots shouldn't use emojis", Carissa Véliz (2023). https://www.nature.com/articles/d41586-023-00758-y
78 "The engineer who claimed a Google AI is sentient has been fired", Mitchell Clark, The Verge (2022). https://www.theverge.com/2022/7/22/23274958/google-ai-engineer-blake-lemoine-chatbot-lamda-2-sentience
79 "Users Report Microsoft's 'Unhinged' Bing AI Is Lying, Berating Them", Jordan Pearson, Vice (2023). https://www.vice.com/en/article/3ad39b/microsoft-bing-ai-unhinged-lying-berating-users
80 "On the Dangers of Stochastic Parrots: Can Language Models Be Too Big?", Emily M. Bender, Timnit Gebru, Angelina McMillan-Major, Shmargaret Shmitchell [sic] (2023). https://dl.acm.org/doi/pdf/10.1145/3442188.3445922
81 "Human heuristics for AI-generated language are flawed", Maurice Jakesch, Jeffrey T. Hancock and Mor Naaman (2023). https://www.pnas.org/doi/10.1073/pnas.2208839120
82 "Privacy Concerns in Chatbot Interactions", Carolin Ischen, Theo Araujo, Hilde Voorveld, Guda van Noort and Edith Smit (2020). https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-39540-7_3
83 "It's Hurting Like Hell': AI Companion Users Are In Crisis, Reporting Sudden Sexual Rejection", Samantha Cole, Vice (2023. https://www.vice.com/en/article/y3py9j/ai-companion-replika-erotic-roleplay-updates
84 "Snapchat is releasing its own AI chatbot powered by ChatGPT", Alex Heath, The Verge (2023). https://www.theverge.com/2023/2/27/23614959/snapchat-my-ai-chatbot-chatgpt-openai-plus-subscription
85 "Snapchat tried to make a safe AI. It chats with me about booze and sex", Geoffrey A. Fowler, The Washington Post (2023). https://www.washingtonpost.com/technology/2023/03/14/snapchat-myai/
86 "Emotional artificial intelligence in children's toys and devices: Ethics, governance and practical remedies", Andrew McStay and Gilad Rosne (2021). https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/2053951721994877
87 "Deepfakes for all: Uncensored AI art model prompts ethics questions", Kyle Wiggers, TechCrunch (2022). https://techcrunch.com/2022/08/24/deepfakes-for-all-uncensored-ai-art-model-prompts-ethics-questions/
88 "Facing reality? Law enforcement and the challenge of deepfakes", Europol Innovation Lab (2022). https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/Europol_Innovation_Lab_Facing_Reality_Law_Enforcement_And_The_Challenge_Of_Deepfakes.pdf
89 "Fake images of Trump arrest show 'giant step' for AI's disruptive power", Isaac Stanley-Becker, Naomi Nix, The Washington Post (2023), https://www.washingtonpost.com/politics/2023/03/22/trump-arrest-deepfakes/
90 "Found through Google, bought with Visa and Mastercard: Inside the deepfake porn economy", Kat Tenbarge, NBC (2023).

https://www.nbcnews.com/tech/internet/deepfake-porn-ai-mr-deep-fake-economy-google-visa-mastercard-download-rcna75071

91 "Scammers are using AI to impersonate your loved ones. Here's what to watch out for", Sabrina Ortiz, CDNET (2023). https://www.zdnet.com/article/scammers-are-using-ai-to-impersonate-your-loved-ones-heres-what-to-watch-for/

92 "Exclusive: GPT-4 readily spouts misinformation, study finds", Sara Fischer, Axios (2023). https://www.axios.com/2023/03/21/gpt4-misinformation-newsguard-study

93 "AI presents political peril for 2024 with threat to mislead voters", David Klepper and Ali Swenson, AP News (2023). https://apnews.com/article/artificial-intelligence-misinformation-deepfakes-2024-election-trump-59fb51002661ac5290089060b3ae39a0

94 "Watermarking ChatGPT, DALL-E and other generative AIs could help protect against fraud and misinformation", Hany Farid. The Conversation (2023). https://theconversation.com/watermarking-chatgpt-dall-e-and-other-generative-ais-could-help-protect-against-fraud-and-misinformation-202293

95 "Google introduces new features to help identify AI images in Search and elsewhere", Sarah Perez, TechCrunch (2023). https://techcrunch.com/2023/05/10/google-introduces-new-features-to-help-identify-ai-images-in-search-and-elsewhere/

96 "Lærere fortvilet over ny kunstig intelligens", Daniel Eriksen, NRK (2022). https://www.nrk.no/kultur/laerere-fortvilet-over-ny-kunstig-intelligens-1.16210580

97 "OpenAI's attempts to watermark AI text hit limits", Kyle Wiggers, TechCrunch (2022). https://techcrunch.com/2022/12/10/openais-attempts-to-watermark-ai-text-hit-limits/

98 "We pitted ChatGPT against tools for detecting AI-written text, and the results are troubling", Armin Alimardani and Emma A. Jane, The Conversation (2023). https://theconversation.com/we-pitted-chatgpt-against-tools-for-detecting-ai-written-text-and-the-results-are-troubling-199774

99 "OpenAI releases tool to detect AI-generated text, including from ChatGPT", Kyle Wiggers, TechCrunch (2023). https://techcrunch.com/2023/01/31/openai-releases-tool-to-detect-ai-generated-text-including-from-chatgpt/

100 "ChatGPT and Generative AI in Content Marketing", Kelsey Voss, Insider Intelligence (2023). https://www.insiderintelligence.com/content/chatgpt-generative-ai-content-marketing

101 "The Generative AI Revolution Is Creating The Next Phase Of Autonomous Enterprise", Mark Minevich, Forbes (2023. https://www.forbes.com/sites/markminevich/2023/01/29/the-generative-ai-revolution-is-creating-the-next-phase-of-autonomous-enterprise/

102 "The Generative AI Revolution Is Creating The Next Phase Of Autonomous Enterprise", Mark Minevich, Forbes (2023). https://adage.com/article/marketing-news-strategy/levis-uses-ai-models-increase-diversity-incites-backlash/2482046

103 "Beck's uses AI to create, and advertise, a new beer in experiment for future use cases", Hannah Bowler, The Forbes (2023). https://www.thedrum.com/news/2023/03/30/beck-s-uses-ai-create-and-advertise-new-beer-experiment-future-use-cases

104 "Ads are coming for the Bing AI chatbot, as they come for all Microsoft products", Andrew Cunningham, ArsTechnica (2023). https://arstechnica.com/gadgets/2023/03/ads-are-coming-for-the-bing-ai-chatbot-as-they-come-for-all-microsoft-products/

105 "Yes, Google's AI-infused search engine will have ads", Ryan Barwick, Marketing Brew (2023), https://www.marketingbrew.com/stories/2023/05/23/yes-google-s-ai-infused-search-engine-will-have-ads

106 "The dark side of artificial intelligence: manipulation of human behaviour", Georgios Petropoulos, Bruegel (2023). https://www.bruegel.org/blog-post/dark-side-artificial-intelligence-manipulation-human-behaviour

107 Forbrukerrådet har tidligere beskrevet de negative effektene av overvåkningsbasert markedsføring og har tatt til orde for et generelt forbud (2021). https://www.forbrukerradet.no/side/new-report-details-threats-to-consumers-from-surveillance-based-advertising/

108 Se for eksempel «The Age of Surveillance Capitalism – The Fight for a Human Future at the New Frontier of Power» (2019) av Shoshana Zuboff.

109 "Exploring 12 Million of the 2.3 Billion Images Used to Train Stable Diffusion's Image Generator", Ando Baio, Waxy (2022). https://waxy.org/2022/08/exploring-12-million-of-the-images-used-to-train-stable-diffusions-image-generator/

110 "Artist finds private medical record photos in popular AI training data set", Benj Edwards (ArsTechnica), 2022. https://arstechnica.com/information-technology/2022/09/artist-finds-private-medical-record-photos-in-popular-ai-training-data-set/

111 "On the Dangers of Stochastic Parrots: Can Language Models Be Too Big?", Emily M. Bender, Timnit Gebru, Angelina McMillan-Major and Shmargaret Shmitchell [sic] (2021). https://dl.acm.org/doi/pdf/10.1145/3442188.3445922

112 "On the Dangers of Stochastic Parrots: Can Language Models Be Too Big?", Emily M. Bender, Timnit Gebru, Angelina McMillan-Major and Shmargaret Shmitchell [sic] (2021). https://dl.acm.org/doi/pdf/10.1145/3442188.3445922

113 "The viral AI avatar app Lensa undressed me—without my consent", Melissa Heikkilä, MIT Technology Review (2022). https://www.technologyreview.com/2022/12/12/1064751/the-viral-ai-avatar-app-lensa-undressed-me-without-my-consent/

114 "Stable Diffusion and DALL-E display bias when prompted for artwork of 'African workers' versus 'European workers", Thomas Maxwell, Insider (2023). https://www.businessinsider.com/ai-image-prompt-for-african-workers-depicts-harmful-stereotypes-2023-4

115 "Inside the secret list of websites that make AI like ChatGPT sound smart", Kevin Schaul, Szu Yu Chen and Nitasha Tiku, The Washington Post (2023). https://www.washingtonpost.com/technology/interactive/2023/ai-chatbot-learning/

116 "Google 'fixed' its racist algorithm by removing gorillas from its image-labeling tech", James Vincent, The Verge (2018). https://www.theverge.com/2018/1/12/16882408/google-racist-gorillas-photo-recognition-algorithm-ai

117 "Facebook apology as AI labels black men primates", BBC (2021). https://www.bbc.com/news/technology-58462511

118 "On the Dangers of Stochastic Parrots: Can Language Models Be Too Big?", Emily M. Bender, Timnit Gebru, Angelina McMillan-Major and Shmargaret Shmitchell [sic] (2021). https://dl.acm.org/doi/pdf/10.1145/3442188.3445922

119 "There's More to AI Bias Than Biased Data, NIST Report Highlights", The National Institute of Standards and Technology (2022). https://www.nist.gov/news-events/news/2022/03/theres-more-ai-bias-biased-data-nist-report-highlights

120 "Ensuring artificial intelligence (AI) technologies for health benefit older people", Dr Vânia de la Fuente-Núñez, WHO (2022). https://www.who.int/news/item/09-02-2022-ensuring-artificial-intelligence-(ai)-technologies-for-health-benefit-older-people

121 "AI image generator Midjourney blocks porn by banning words about the human reproductive system", Melissa Heikkilä, MIT Technology Review (2023). https://www.technologyreview.com/2023/02/24/1069093/ai-image-generator-midjourney-blocks-porn-by-banning-words-about-the-human-reproductive-system/

122 "How a tiny company with few rules is making fake images go mainstream", Isaac Stanley-Becker, The Washington Post (2023). https://www.washingtonpost.com/technology/2023/03/30/midjourney-ai-image-generation-rules/

123 "Oh No, ChatGPT AI Has Been Jailbroken To Be More Reckless", Claire Jackson, Kotaku (2023). https://kotaku.com/chatgpt-ai-openai-dan-censorship-chatbot-reddit-1850088408

124 "Quantifying ChatGPT's gender bias", Sayash Kapoor and Arvind Narayanan. AI Snake Oil (2023). https://aisnakeoil.substack.com/p/quantifying-chatgpts-gender-bias

125 "AI Is Steeped in Big Tech's 'Digital Colonialism", Grace Browne, Wired (2023). https://www.wired.com/story/abeba-birhane-ai-datasets/

126 "The AI chatbot can misrepresent key facts with great flourish, even citing a fake Washington Post article as evidence", Pranshu Verma and Will Oremus, The Washington Post (2023). https://www.washingtonpost.com/technology/2023/04/05/chatgpt-lies/

127 "How I Broke Into a Bank Account With an AI-Generated Voice", Joseph Cox, Vice, (2023). https://www.vice.com/en/article/dy7axa/how-i-broke-into-a-bank-account-with-an-ai-generated-voice

128 "Scammers use AI to enhance their family emergency schemes", FTC (2023). https://consumer.ftc.gov/consumer-alerts/2023/03/scammers-use-ai-enhance-their-family-emergency-schemes

129 "Three ways AI chatbots are a security disaster", Melissa Heikkilä, MIT Technology Review (2023). https://www.technologyreview.com/2023/04/03/1070893/three-ways-ai-chatbots-are-a-security-disaster/

130 "Opwnai: Cybercriminals starting to use chatgpt", Check Point Research (2023). https://research.checkpoint.com/2023/opwnai-cybercriminals-starting-to-use-chatgpt/

131 "Dual use of artificial-intelligence-powered drug discovery", Fabio Urbina, Filippa Lentzos, Cédric Invernizzi and Sean Ekins (2022). https://www.nature.com/articles/s42256-022-00465-9.epdf

132 "ChatGPT - The impact of Large Language Models on Law Enforcement", Europol (2023). https://www.europol.europa.eu/publications-events/publications/chatgpt-impact-of-large-language-models-law-enforcement

133 "Companies are struggling to keep corporate secrets out of ChatGPT", Sam Sabin, Axios (2023). https://www.axios.com/2023/03/10/chatgpt-ai-cybersecurity-secrets

134 "Amazon warns employees not to share confidential information with ChatGPT after seeing cases where its answer 'closely matches existing material' from inside the company", Eugene Kim, Business Insider (2023). https://www.businessinsider.com/amazon-chatgpt-openai-warns-employees-not-share-confidential-information-microsoft-2023-1

135 "OpenAi ceo says ai will give medical advice to people too poor to afford doctors", Frank Landymore, The Byte (2021). https://futurism.com/the-byte/openai-ceo-ai-medical-advice

136 "Helpline workers for the National Eating Disorder Association say they are being replaced by AI", Britney Nguyen, Insider (2023). https://www.businessinsider.com/eating-disorders-nonprofit-reportedly-fired-humans-offer-ai-chatbot-2023-5

137 Se for eksempel EU-kommisjonens utkast til AIA art. 14(1), https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:e0649735-a372-11eb-9585-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF.

138 Se noen eksempler på dette i tilknytning til art. 22 i GDPR, der selskapene i praksis har fått godkjenne beslutninger. "Automated Decision-Making Under the GDPR: Practical Cases from Courts and Data Protection Authorities", Future of Privacy Forum (2022). https://fpf.org/wp-content/uploads/2022/05/FPF-ADM-Report-R2-singles.pdf.

139 Også kalt *automation bias* på engelsk, som kan oversettes til «forutinntakelse for automatisering» (se for eksempel "Automation Bias in Intelligent Time Critical Decision Support Systems", M.L. Cumming (2012), https://arc.aiaa.org/doi/10.2514/6.2004-

6313) og algoritmeaversjon (se for eksempel "Algorithm Aversion: People Erroneously Avoid Algorithms after Seeing Them Err" Dietvorst, Simmons and Massey (2014) https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2466040).

140 "How Can Artificial Intelligence Combat Climate Change?", World101 https://world101.cfr.org/global-era-issues/climate-change/how-can-artificial-intelligence-combat-climate-change og "AI Is Essential for Solving the Climate Crisis", Hamid Maher, Hubertus Meinecke, Damien Gromier, Mateo Garcia-Novelli and Ruth Fortmann, Boston Consulting Group (2022). https://www.bcg.com/publications/2022/how-ai-can-help-climate-change

141 "Emissions Gap Report 2022", United Nations Environment Programme (2022). https://www.unep.org/news-and-stories/story/new-pact-tech-companies-take-climate-change

142 "Artificial Intelligence Is Booming—So Is Its Carbon Footprint", Josh Saul and Dina Bass, Bloomberg (2023). https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-03-09/how-much-energy-do-ai-and-chatgpt-use-no-one-knows-for-sure

143 "Generative AI Breaks The Data Center: Data Center Infrastructure And Operating Costs Projected To Increase To Over $76 Billion By 2028", Jim McGregor, Forbes (2023). https://www.forbes.com/sites/tiriasresearch/2023/05/12/generative-ai-breaks-the-data-center-data-center-infrastructure-and-operating-costs-projected-to-increase-to-over-76-billion-by-2028/

144 "Generative AI Breaks The Data Center: Data Center Infrastructure And Operating Costs Projected To Increase To Over $76 Billion By 2028", Jim McGregor, Forbes (2023). https://www.forbes.com/sites/tiriasresearch/2023/05/12/generative-ai-breaks-the-data-center-data-center-infrastructure-and-operating-costs-projected-to-increase-to-over-76-billion-by-2028/

145 "Generative AI Breaks The Data Center: Data Center Infrastructure And Operating Costs Projected To Increase To Over $76 Billion By 2028", Jim McGregor, Forbes (2023). https://www.forbes.com/sites/tiriasresearch/2023/05/12/generative-ai-breaks-the-data-center-data-center-infrastructure-and-operating-costs-projected-to-increase-to-over-76-billion-by-2028/

146 "Generative AI Breaks The Data Center: Data Center Infrastructure And Operating Costs Projected To Increase To Over $76 Billion By 2028", Jim McGregor, Forbes (2023). https://www.forbes.com/sites/tiriasresearch/2023/05/12/generative-ai-breaks-the-data-center-data-center-infrastructure-and-operating-costs-projected-to-increase-to-over-76-billion-by-2028/

147 "The Generative AI Race Has a Dirty Secret", Chris Stokel-Walker, Wired (2023). https://www.wired.com/story/the-generative-ai-search-race-has-a-dirty-secret/

148 "Generating Harms: Generative AI's Impact & Paths Forward", EPIC (2023). EPIC-Generative-AI-White-Paper-May2023.pdf (p. 40)

149 "AI and the Challenge of Sustainability", Sustain Issue 2 (2023). https://algorithmwatch.org/en/wp-content/uploads/2023/03/SustAIn-magazine-issue-2.pdf

150 "Artificial Intelligence Is Booming - So Is Its Carbon Footprint", Josh Saul and Dina Bass, Bloomberg (2023). https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-03-09/how-much-energy-do-ai-and-chatgpt-use-no-one-knows-for-sure

151 "Green AI", Roy Schwartz, Jesse Dodge, Noah A. Smith and Oren Etzioni (2019). https://arxiv.org/abs/1907.10597 (p.2)

152 "Tech companies underreport CO2 emissions", Technical University of Munich, (2021). https://www.sciencedaily.com/releases/2021/11/211118203514.htm

153 "Green AI", Roy Schwartz, Jesse Dodge, Noah A. Smith and Oren Etzioni (2019) https://arxiv.org/pdf/1907.10597.pdf (p.2)

154 "Generating Harms: Generative AI's Impact & Paths Forward", EPIC (2023). EPIC-Generative-AI-White-Paper-May2023.pdf (p.40)

155 "Green AI", Roy Schwartz, Jesse Dodge, Noah A. Smith and Oren Etzioni (2019). https://arxiv.org/pdf/1907.10597.pdf

156 "Green AI", Roy Schwartz, Jesse Dodge, Noah A. Smith and Oren Etzioni (2019). https://arxiv.org/pdf/1907.10597.pdf

157 "The mounting human and environmental costs of generative AI", Sasha Luccion, ArsTechnica (2023). https://arstechnica.com/gadgets/2023/04/generative-ai-is-cool-but-lets-not-forget-its-human-and-environmental-costs/

158 "We're getting a better idea of AI's true carbon footprint", Melissa Heikkilä, MIT Technology Review (2022) https://www.technologyreview.com/2022/11/14/1063192/were-getting-a-better-idea-of-ais-true-carbon-footprint/

159 "AI and the Challenge of Sustainability", Sustain Issue 2 (2023). (p.16) https://algorithmwatch.org/en/wp-content/uploads/2023/03/SustAIn-magazine-issue-2.pdf

160 "Green Intelligence: Why Data And AI Must Become More Sustainable", Bernad Marr, Forbes (2023). https://www.forbes.com/sites/bernardmarr/2023/03/22/green-intelligence-why-data-and-ai-must-become-more-sustainable/

161 "AI machines aren't 'hallucinating'. But their makers are", Naomi Klein, The Guardian (2023). https://www.theguardian.com/commentisfree/2023/may/08/ai-machines-hallucinating-naomi-klein

162 "Climate Change Impacts and Risks", IPCC (2022). https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg2/downloads/outreach/IPCC_AR6_WGII_FactSheet_FoodAndWater.pdf and "Water – at the center of the climate crisis", United Nations. https://www.un.org/en/climatechange/science/climate-issues/water

163 "Protect our people and future generations: Water and Climate Leaders call for urgent action", World Meteorological Organization (2023). https://public.wmo.int/en/media/press-release/protect-our-people-and-future-generations-water-and-climate-leaders-call-ur-

gent

164 OECD Environmental Outlook to 2050 (2012). https://www.oecd-ilibrary.org/environment/oecd-environmental-outlook-to-2050_9789264122246-en

165 "2022 Environmental Sustainability Report" Microsoft (p.28) https://query.prod.cms.rt.microsoft.com/cms/api/am/binary/RW14sJN

166 "Making AI Less "Thirsty": Uncovering and Addressing the Secret Water Footprint of AI Models", Pengfei Li, Jianyi Yang, Mohammad A. Islam and Shaolei Ren (2023). https://arxiv.org/pdf/2304.03271.pdf

167 "Thirsty' AI: Training ChatGPT Required Enough Water to Fill a Nuclear Reactor's Cooling Tower, Study Finds", Mack DeGeurin, Gizmodo (2023). https://gizmodo.com/chatgpt-ai-water-185000-gallons-training-nuclear-1850324249

168 "Thirsty' AI: Training ChatGPT Required Enough Water to Fill a Nuclear Reactor's Cooling Tower, Study Finds", Mack DeGeurin, Gizmodo (2023). https://gizmodo.com/chatgpt-ai-water-185000-gallons-training-nuclear-1850324249

169 "Data centre water consumption", David Mytton (2021). https://www.nature.com/articles/s41545-021-00101-w

170 "Microsoft will be carbon negative by 2030", Microsoft (2020). Microsoft will be carbon negative by 2030 - The Official Microsoft Blog

171 "Google's Carbon Offsets: Collaboration and Due Diligence", Google (2011). https://static.googleusercontent.com/media/www.google.com/no//green/pdfs/google-carbon-offsets.pdf, "2021 Sustainability Report", Meta https://sustainability.fb.com/2021-sustainability-report/

og "2022 Environmental Sustainability Report", Microsoft. https://www.microsoft.com/en-us/corporate-responsibility/sustainability/report

172 "Big Tech is pouring millions into the wrong climate solution at Davos", Justine Calma, The Verge (2022). https://www.theverge.com/2022/5/25/23141166/big-tech-funding-wrong-climate-change-solution-davos-carbon-removal

173 "COP27: UN slams use of 'greenwashing' offsets ahead of direct abatement actions", Henry Edwardes-Evans, S&P (2022). https://www.spglobal.com/commodityinsights/en/market-insights/latest-news/energy-transition/110922-cop27-un-slams-use-of-greenwashing-offsets-ahead-of-direct-abatement-actions

174 "EU Parliament votes to clamp down on carbon neutral claims, early obsolescence", Valentina Romano, Euractive (2023). https://www.euractiv.com/section/energy-environment/news/eu-parliament-votes-to-clamp-down-carbon-neutral-claims-early-obsolescence/

175 "Green AI", Roy Schwartz, Jesse Dodge, Noah A. Smith and Oren Etzioni (2019) https://arxiv.org/pdf/1907.10597.pdf (p. 2)

176 "Green AI", Roy Schwartz, Jesse Dodge, Noah A. Smith and Oren Etzioni (2019) https://arxiv.org/pdf/1907.10597.pdf (p. 7)

177 "Generating Harms: Generative AI's Impact & Paths Forward", EPIC (2023). EPIC-Generative-AI-White-Paper-May2023.pdf (p.41).

178 "OpenAI founder Sam Altman sees a big AI revolution within this decade", Matthias Bastian, The Decoder (2022). https://the-decoder.com/openai-founder-sees-a-big-ai-revolution-within-this-decade/

179 Ghostwork. https://www.ghostwork.org

180 "Exclusive: OpenAI Used Kenyan Workers on Less Than $2 Per Hour to Make ChatGPT Less Toxic", Billy Perrigo, Time (2023). https://time.com/6247678/openai-chatgpt-kenya-workers/

181 Sama. https://www.sama.com/why-sama/

182 "AI and the Challenge of Sustainability", Sustain Issue 2 (2023). https://algorithmwatch.org/en/wp-content/uploads/2023/03/SustAIn-magazine-issue-2.pdf (p. 12)

183 "AI and the Challenge of Sustainability", Sustain Issue 2 (2023). https://algorithmwatch.org/en/wp-content/uploads/2023/03/SustAIn-magazine-issue-2.pdf (p. 11)

184 "Automation Shouldn't Always be Automatic: Making Artificial Intelligence Work for Workers and the World", Daron Acemoglu, OECD Forum (2020). https://www.oecd-forum.org/posts/automation-shouldn-t-always-be-automatic-making-artificial-intelligence-work-for-workers-and-the-world

185 "The New Generation of A.I. Apps Could Make Writers and Artists Obsolete", Nick Bilton, Vanity Fair (2022). https://www.vanityfair.com/news/2022/06/the-new-generation-of-ai-apps-could-make-writers-and-artists-obsolete

186 "Helpline workers for the National Eating Disorder Association say they are being replaced by AI", Britney Nguyen, Insider (2023). https://www.businessinsider.com/eating-disorders-nonprofit-reportedly-fired-humans-offer-ai-chatbot-2023-5

187 "Artists stage mass protest against AI-generated artwork on ArtStation", Benj Edwards, ArsTechnica (2022). https://arstechnica.com/information-technology/2022/12/artstation-artists-stage-mass-protest-against-ai-generated-artwork/

188 "The artist is dominating AI-generated art, and he's not happy about it. Melissa Heikkilä", MIT Technology Review (2022). https://www.technologyreview.com/2022/09/16/1059598/this-artist-is-dominating-ai-generated-art-and-hes-not-happy-about-it/

189 "We've filed a lawsuit challenging Stable Diffusion, a 21st century collage tool that violates the rights of artists", Stable Diffusion litigation (2023). https://stablediffusionlitigation.com

190 "Artists can now opt out of generative AI. It's not enough", Sayash Kapoor and Arvind Narayanan, AI Snake Oil (2023). https://aisnakeoil.substack.com/p/artists-can-now-opt-out-of-generative

191 "The Red Hand Files 218", Nick Cave (2023). https://www.theredhandfiles.com/chat-gpt-what-do-you-think/

192 "Artificially Yours: Who Owns Rights in AI-Generated Art?", Seyfarth Shaw (2023). https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=640df36a-a63c-4936-82bd-579e4b54ca00

193 "Generating Harms: Generative AI's Impact & Paths Forward", EPIC (2023). https://epic.org/new-epic-report-sheds-light-on-generative-a-i-harms/

194 Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation).

195 Art. 4(2) GDPR.

196 Art. 4(1) GDPR.

197 Art. 3 GDPR.

198 Art. 4(7) GDPR.

199 Art. 4(8) GDPR.

200 GDPR gjelder ikke for «behandling av personopplysninger som utføres av en fysisk person som ledd i rent personlige eller familiemessige aktiviteter», jf. art. 2. Generering av resultater knyttet til en fysisk person som en del av en rent personlig aktivitet, der resultatet ikke deles på nettet, er derfor ikke nødvendigvis regulert av GDPR. Men GDPR kan fortsatt gjelde for systemeieren.

201 "Extracting Training Data from Large Language Models", Nicholas Carlini, Florian Tramèr, Eric Wallace, Matthew Jagielski, Ariel Herbert-Voss, Dawn Song, Katherine Lee, Adam Roberts, Tom Brown, Úlfar Erlingsson, Alina Oprea and Colin Raffel (2021). https://arxiv.org/pdf/2012.07805.pdf

202 "Algorithms that remember: Model inversion attacks and data protection law", Michael Veale, Reuben Binns and Lilian Edwards (2018). https://royalsocietypublishing.org/doi/full/10.1098/rsta.2018.0083

203 Art. 6 GDPR.

204 Art. 9(2) GDPR.

205 "ChatGPT: OpenAI reinstates service in Italy with enhanced transparency and rights for european users and non-users", Italian DPA (2023). https://www.garanteprivacy.it/home/docweb/-/docweb-display/docweb/9881490

206 "OpenAI - Privacy policy", (April 27, 2023). https://openai.com/policies/privacy-policy

207 "Google Bard hits over 180 countries and territories—none are in the EU", Scharon Harding, ArsTechnica (2023). https://arstechnica.com/gadgets/2023/05/google-bard-hits-over-180-countries-and-territories-none-are-in-the-eu/

208 "More Penguins Than Europeans Can Use Google Bard", Morgan Meaker and Matt Burgess, Wired (2023). https://www.wired.co.uk/article/google-bard-european-union

209 Bard FAQ (Accessed on June 1st, 2023). https://bard.google.com/faq?hl=en, Google Privacy Policy (December 15, 2022). https://policies.google.com/privacy

210 Art. 25 GDPR.

211 Art. 5(1)(c) GDPR.

212 Art. 5(1)(b) GDPR.

213 Se for eksempel "How should we assess security and data minimisation in AI?", ICO, https://ico.org.uk/for-organisations/guide-to-data-protection/key-dp-themes/guidance-on-ai-and-data-protection/how-should-we-assess-security-and-data-minimisation-in-ai/, som presenterer veiledning om dette temaet.

214 Art. 17 GDPR.

215 Art. 16 GDPR.

216 Art. 21 GDPR.

217 OpenAI Privacy policy 2023 (sist oppdatert 27. april 2023). https://openai.com/policies/privacy-policy

218 Se imidlertid kravene til informasjon for de registrerte i art. 12-14 GDPR.

219 "OpenAI's hunger for data is coming back to bite it". Melissa Heikkilä, MIT Technology Review (2023) https://www.technologyreview.com/2023/04/19/1071789/openais-hunger-for-data-is-coming-back-to-bite-it/

220 "Everyone wants to do the model work, not the data work": Data Cascades in High-Stakes", AI Nithya Sambasivan, Shivani Kapania, Hannah Highfill, Diana Akrong, Praveen Paritosh and Lora Aroyo (2021). https://storage.googleapis.com/pub-tools-public-publication-data/pdf/0d556e45afc54afeb2eb6b51a9bc1827b9961ff4.pdf

221 "Artificial intelligence: Stop to ChatGPT by the Italian SA" (2023). https://www.gpdp.it/web/guest/home/docweb/-/docweb-display/docweb/9870847

222 OpenAI Privacy policy 2023 (sist oppdatert 27. april 2023). https://openai.com/policies/privacy-policy,

223 En samlebetegnelse for KI-systemer som er utviklet for å utføre mange forskjellige oppgaver på tvers av forskjellige domener.

224 "ChatGPT: OpenAI reinstates service in Italy with enhanced transparency and rights for European users and non-users", Italian DPA (2023). https://www.garanteprivacy.it/home/docweb/-/docweb-display/docweb/9881490

225 Art. 6(1)(f) GDPR.

226 Art. 6 og 5(2) GDPR.

227 "The Long and Winding Road: Two years of the GDPR: A cross-border data protection enforcement case from a consumer perspective", BEUC (2020). https://www.beuc.eu/sites/default/files/publications/beuc-x-2020-074_two_years_of_the_gdpr_a_cross-border_data_protection_enforcement_case_from_a_consumer_perspective.pdf

228 "EDPB resolves dispute on transfers by Meta and creates task force on Chat GPT", European Data Protection Board (2023). https://edpb.europa.eu/news/news/2023/edpb-resolves-dispute-transfers-meta-and-creates-task-force-chat-gpt_en

229 "Artificial intelligence: the action plan of the CNIL" (2023). https://www.cnil.fr/en/artificial-intelligence-action-plan-cnil

230 "European privacy watchdog creates ChatGPT task force", Toby Sterling, Reuters, (2023). https://www.reuters.com/technology/european-data-protection-board-discussing-ai-policy-thursday-meeting-2023-04-13/

231 Directive 2005/29/EC of the European Parliament and of the Council of 11 May 2005 concerning unfair business-to-consumer commercial practices in the internal market and amending Council Directive 84/450/EEC, Directives 97/7/EC, 98/27/EC and 2002/65/EC of the European Parliament and of the Council and Regulation (EC) No 2006/2004 of the European Parliament and of the Council (Unfair Commercial Practices Directive). Direktivet er gjennomført i norsk rett i flere lover, bl.a. markedsføringsloven.

I denne rapporten har vi brukt den norske oversettelsen av direktivet som utgangspunkt for oversettelsen: https://lovdata.no/pro/#document/NLX3/eu/32005l0029, dok. nummer 32005L0029.

232 Art. 2(b) UCPD.

233 Art. 4(d) UCPD.

234 Art. 6 -7 UCPD.

235 Art. 8-9 UCPD.

236 "Guidance on the interpretation and application of Directive 2005/29/EC of the European Parliament and of the Council concerning unfair business-to-consumer commercial practices in the internal market" (2021). https://eur-lex.europa.eu/legal- content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021XC1229(05)&from=EN (p. 12)

237 "Guidance on the interpretation and application of Directive 2005/29/EC of the European Parliament and of the Council concerning unfair business-to-consumer commercial practices in the internal market" (2021). https://eur-lex.europa.eu/legal- content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021XC1229(05)&from=EN (p. 37)

238 "EU Consumer Protection 2.0 Structural asymmetries in digital consumer markets", BEUC (2021). https://www.beuc.eu/sites/default/files/publications/beuc-x-2021-018_eu_consumer_protection_2.0.pdf

239 "That was fast! Microsoft slips ads into AI-powered Bing Chat", Devin Coldewey, Techcrunch (2023). https://techcrunch.com/2023/03/29/that-was-fast-microsoft-slips-ads-into-ai-powered-bing-chat/

240 En europeisk paraplyorganisasjon for forbrukerinteresser som Forbrukerrådet er medlem av.

241 "Call for action to open an inquiry on generative AI systems to address risks and harms for consumers", BEUC (2023). https://www.beuc.eu/sites/default/files/publications/BEUC-X-2023-045_Call_for_action_CPC_authorities_Generative_AI_systems.pdf

242 "Towards European Digital Fairness - BEUC framing response paper for the REFIT consultation", BEUC (2023). https://www.beuc.eu/sites/default/files/publications/BEUC-X-2023-020_Consultation_paper_REFIT_consumer_law_digital_fairness.pdf

243 "Digital fairness – fitness check on EU consumer law", European Commission. https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13413-Digital-fairness-fitness-check-on-EU-consumer-law_en

244 Federal Trade Commission Act. https://www.ftc.gov/legal-library/browse/statutes/federal-trade-commission-act

245 "A Brief Overview of the Federal Trade Commission's Investigative, Law Enforcement, and Rulemaking Authority", FTC (2021). https://www.ftc.gov/about-ftc/mission/enforcement-authority

246 "Aiming for truth, fairness, and equity in your company's use of AI", FTC (2021). https://www.ftc.gov/business-guidance/blog/2021/04/aiming-truth-fairness-equity-your-companys-use-ai

247 "Keep your AI claims in check", FTC (2023). https://www.ftc.gov/business-guidance/blog/2023/02/keep-your-ai-claims-check

248 "Model Destruction – The FTC's Powerful New AI and Privacy Enforcement Tool", Avi Gesser, Paul D. Rubin and Aanna Gresse, Debevoise Data Blog (2022). https://www.debevoisedatablog.com/2022/03/22/model-destruction-the-ftcs-powerful-new-ai-enforcement-tool/

249 Center for AI and Digital Policy. https://www.caidp.org/cases/openai/

250 "Joint statement on enforcement efforts against discrimination and bias in automated systems", EEOC, CRT, FTC, CFPB-AI. https://www.ftc.gov/system/files/ftc_gov/pdf/EEOC-CRT-FTC-CFPB-AI-Joint-Statement%28final%29.pdf

251 "Biden-Harris Administration Announces New Actions to Promote Responsible AI Innovation that Protects Americans' Rights and Safety", The White House (2023). https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2023/05/04/fact-sheet-biden-harris-administration-announces-new-actions-to-promote-responsible-ai-innovation-that-protects-americans-rights-and-safety/

252 Directive 2001/95/EC of the European Parliament and of the Council of 3 December 2001 on general product safety. Direktivet er gjennomført i norsk rett gjennom produktkontrolloven.

253 Regulation (EU) 2023/988 of the European Parliament and of the Council of 10 May 2023 on general product safety, amending Regulation (EU) No 1025/2012 of the European Parliament and of the Council and Directive (EU) 2020/1828 of the European Parliament and the Council, and repealing Directive 2001/95/EC of the European Parliament and of the Council and Council Directive 87/357/EEC. Forordningen er ikke formelt oversatt, og oversettelser av begrepene er uformelle.

254 Art. 1(2) GPSD.

255 Art. 3(1) GPSD.

256 "Opinion of the sub-group on artificial Intelligence (ai), connected products and other new challenges in product safety to the consumer safety network", European Commission (2021). https://ec.europa.eu/safety/consumers/consumers_safety_gate/home/documents/Subgroup_opinion_final_format.pdf

257 Art. 2(1)(b) GPSD.

258 "Opinion of the sub-group on artificial Intelligence (ai), connected products and other new challenges in product safety to the consumer safety network", European Commission (2021). https://ec.europa.eu/safety/consumers/consumers_safety_gate/home/documents/Subgroup_opinion_final_format.pdf

259 Art. 8(2) GPSD.

260 "Urgent all for action regarding generative AI systems and concerns related to their safety", BEUC (2023). https://www.beuc.eu/sites/default/files/publications/BEUC-X-2023046_BEUC_concerns_over_AI_and_mental_health_%20Ms_Pinuccia_Contino.pdf

261 Jf. recital 19 GPSR.

262 Art. 6(1)(h) GPSR.

263 Art. 101 TEUV.

264 Art. 102 TEUV.

265 "Competition policy". European Parliament (2023). https://www.europarl.europa.eu/erpl-app-public/factsheets/pdf/en/

FTU_2.6.12.pdf

266 Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on a Single Market For Digital Services and amending Directive 2000/31/EC (Digital Services Act).

267 Art. 3(1)(g) DSA.

268 "DSA: Very large online platforms and search engines", European Commission. https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/dsa-vlops

269 "Understanding and Regulating ChatGPT, and Other Large Generative AI Models", Philipp Hacker, Andreas Engel, Theresa List, Verfassungsblog (2023). https://verfassungsblog.de/chatgpt/

270 Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council laying down harmonised rules on artificial intelligence and amending certain union legislative acts, para. 5 (2021). https://eurlex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:e0649735-a372-11eb-9585-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF. Forordningen er ikke formelt oversatt, og oversettelser i denne rapporten er uformelle.

271 Art. 2(1)(a) AIA-utkastet.

272 Art. 3(1) AIA-utkastet, jf. vedlegg 1.

273 Art. 5 AIA-utkastet.

274 Art. 6 AIA-utkastet.

275 Se AIA-utkastet, overskrift III.

276 Art. 17 AIA-utkastet.

277 Art. 9 AIA-utkastet.

278 Art. 10 AIA-utkastet.

279 Art. 15 AIA-utkastet.

280 Art. 11 AIA-utkastet.

281 Art. 52 AIA-utkastet.

282 Art. 69 AIA-utkastet.

283 "Regulation AI to protect the consumer - Position Paper on the AI Act", BEUC (2021). https://www.beuc.eu/sites/default/files/publications/beuc-x-2021-088_regulating_ai_to_protect_the_consumer.pdf

284 Art. 5 AIA-utkastet.

285 "Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act) and amending certain Union legislative acts – General approach", Council of the European Union (2022). https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14954-2022-INIT/en/pdf

286 Art. 3(1)(b) Europarådets innstilling.

287 Art. 3(1)(b) Europarådets innstilling.

288 Art. 4b(1) Europarådets innstilling.

289 Art. 4c(1) Europarådets innstilling.

290 Art. 4c(2) Europarådets innstilling.

291 "DRAFT Compromise Amendments on the Draft Report - Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on harmonised rules on Artificial Intelligence (Artificial Intelligence Act) and amending certain Union Legislative Acts", LIBE and IMCO committees of the European Parliament. (2023). https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/plmrep/COMMITTEES/CJ40/DV/2023/05-11/ConsolidatedCA_IMCOLIBE_AI_ACT_EN.pdf

292 Art. 68c Europaparlamentets innstilling.

293 Art. 68a Europaparlamentets innstilling.

294 Art. 68b Europaparlamentets innstilling.

295 Art. 68d Europaparlamentets innstilling.

296 Art. 3(1c) Europaparlamentets innstilling.

297 Art. 28b Europaparlamentets innstilling.

298 Se den fullstendige listen over krav, i art. 28b(2) Europaparlamentets innstilling.

299 Art. 28b(4).

300 "ChatGPT and the AI Act", Natali Helberger and Nicholas Diakopoulos (2023). https://policyreview.info/essay/chatgpt-and-ai-act

301 "General Purpose AI Poses Serious Risks, Should Not Be Excluded From the EU's AI Act", Amba Kak and Sarah Myers West, AI Now Institute (2023). https://ainowinstitute.org/publication/gpai-is-high-risk-should-not-be-excluded-from-eu-ai-act

302 "The lobbying ghost in the machine", Corporate Europe Observatory (2023). https://www.corporateeurope.org/en/2023/02/lobbying-ghost-machine

303 Det nøyaktige tidspunktet varierer mellom de ulike innstillingene til EU-institusjonene. KI-forordningen vil tidligst gjelde 24 måneder etter at den blir en del av EU-lovverket. Dette betyr i praksis at den kanskje ikke kommer til å gjelde for fullt før tidligst i april/mai 2026, hvis trilogmøtene fører til en avtale innen januar 2024.

304 Case C-65/20, *VI v Krone* (2021), https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf;jsessionid=7A0662FAD49ED462BE89A81594FAF809?text=&docid=242561&pageIndex=0&doclang=EN.

305 "Revision of the Product Liability Directive", BEUC (2023). https://www.beuc.eu/sites/default/files/publications/BEUC-X-2023-023_Revision_of_the_product_liability_directive.pdf

306 "Proposal for an AI Liability Directive", BEUC (2023). https://www.beuc.eu/sites/default/files/publications/BEUC-X-2023-050_Proposal_for_an_AI_Liability_Directive.pdf

307 "Proposal for an AI Liability Directive", BEUC (2023). https://www.beuc.eu/sites/default/files/publications/BEUC-X-2023-050_Proposal_for_an_AI_Liability_Directive.pdf

308 "How to create, release, and share generative AI responsibly", Melissa Heikkilä, MIT Technology Review (2023). https://www.technologyreview.com/2023/02/27/1069166/how-to-create-release-and-share-generative-ai-responsibly/

309 "Pause Giant AI Experiments: An Open Letter", Future of Life (2023). https://futureoflife.org/open-letter/pause-giant-ai-experiments/

310 "OpenAI's CEO confirms the company isn't training GPT-5 and 'won't for some time", James Vincent, The Verge (2023). https://www.theverge.com/2023/4/14/23683084/openai-gpt-5-rumors-training-sam-altman

311 "EU, Google to develop voluntary AI pact ahead of new AI rules, EU's Breton says", Foo Yun Chee, Reuters (2023). https://www.reuters.com/technology/eu-google-develop-voluntary-ai-pact-ahead-new-ai-rules-eus-breton-says-2023-05-24/

FOR MER INFORMASJON:

Finn Lützow-Holm Myrstad, fagdirektør
Forbrukerrådet
E-post: finn.myrstad@forbrukerradet.no

www.forbrukerradet.no/ai

FORBRUKERRÅDET